

Scan

**การพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยตนเองของ
เด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลวชิร จังหวัดพิจิตร**

นางสาวอัญชลี อินทร์ยิ้ม

**การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**

พ.ศ. 2550

**Development of a Book Set to Enhance Self-Help
of Preschool Children at Vachira School
in Pichit Province**

Miss Unchalee Inyim

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration**

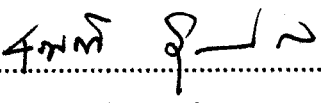
School of Educational Studies

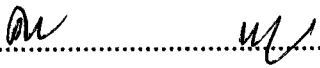
Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วย
ตนเองของเด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลวชิร
จังหวัดพิจิตร
ชื่อและนามสกุล นางสาวอัญชลี อินทรีย์ม
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์อารมณี สุวรรณपाल

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์อารมณี สุวรรณपाल)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศรีสมร พุ่มสะอาด)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
วันที่ 22 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2551

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

โรงเรียนอนุบาลวชิร จังหวัดพิจิตร

ผู้ศึกษา นางสาวอัญชลี อินทรีย์ม ปริญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์อารมณี สุวรรณपाल

ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงมา จำนวน 20 คน จากจำนวนเด็กทั้งหมด 80 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยจำนวน 5 เล่ม คู่มือการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 1 เล่ม แบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย การทดสอบค่าที

ผลการศึกษาค้นคว้าอิสระพบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยของนักเรียนทั้งห้องหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็ก

คำสำคัญ พัฒนา ชุดหนังสือ การช่วยเหลือตนเอง เด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์อารมณี สุวรรณपाल ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการ
ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ จึง
ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ปรีชา สนธิรักษ์ อาจารย์นันทิยา น้อยจันทร์ อาจารย์ธิ
ราพร กุลนันทน์ อาจารย์มาลัย วิรัตน์เกษม และอาจารย์วิภา กรองทอง ผู้อำนวยความสะดวก
อันเป็นประโยชน์ยิ่งในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตลอดจนช่วยตรวจสอบถูกต้อง และ
ช่วยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ รวมถึงอาจารย์กาญจนา นาคเยี่ยม ที่ช่วยเหลือในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนอนุบาลฉวีร อ.เมือง จ.พิจิตร ที่ให้
ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นกตัญญู
กตเวทิตา แต่บุพการี ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรักความเมตตา อุปการะและสนับสนุน
การศึกษาตลอดมา

อัญชลี อินทรีย์ม

กันยายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	6
ความหมายและความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	6
ความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	7
วัตถุประสงค์ของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	11
ลักษณะหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย.....	16
หลักการทำหนังสือเด็กสำหรับครูปฐมวัย.....	24
การทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	25
องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	29
ประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย.....	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	34
การช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	34
หลักในการฝึกเด็กให้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง.....	36
ความมุ่งหมายในการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ขอบข่ายของพัฒนาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย.....	38
บทบาทครูในการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง.....	42
การสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง.....	43
การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	49
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
บทที่ 4 ผลการศึกษาค้นคว้าอิสระ.....	55
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	63
อภิปรายผล.....	65
ข้อเสนอแนะ.....	67
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	71
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	72
ภาคผนวก ข คู่มือการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	74
ภาคผนวก ค แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	80
ภาคผนวก ง ตัวอย่างหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย.....	96
ประวัติผู้ศึกษา.....	100

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	การหาความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการการช่วยเหลือตนเอง ของเด็กปฐมวัย เรื่องหนูนาน่ารัก.....51
ตารางที่ 4.2	การหาความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการการช่วยเหลือตนเองของ เด็กปฐมวัยเรื่องน้องนุกกับน้องนก..... 52
ตารางที่ 4.3	การหาความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการการช่วยเหลือตนเอง ของเด็กปฐมวัยเรื่องกุกไกรักความสะอาด..... 53
ตารางที่ 4.4	การหาความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการการช่วยเหลือตนเอง ของเด็กปฐมวัยเรื่องน้องปู เป็กับน้องปิด..... 54
ตารางที่ 4.5	การหาความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมหนังสือส่งเสริมการการช่วยเหลือตนเองของ เด็กปฐมวัยเรื่องลูกหมึกก็ทำได้นะ..... 55
ตารางที่ 4.6	การหาค่าความสอดคล้องของชุดนวัตกรรมส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของ เด็กปฐมวัย ทั้ง 5 เรื่องของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน.....56
ตารางที่ 4.7	ตารางเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือ ตนเอง ของเด็กปฐมวัย..... 49
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ของการทดลองเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมชุด หนังสือเด็ก..... 57

บทที่ 1

บทนำ

1. ความหมายและความสำคัญของปัญหา

"เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า" เราได้ยินคำกล่าวนี้มานาน เด็กทุกคนมีความสำคัญต่อครอบครัวและประเทศชาติ เราสามารถเลี้ยงดูกลมเกลอใกล้ชิด ปลุกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีแก่เด็กได้หลายทางแนวทางหนึ่งสามารถพัฒนาเด็กได้คือ การปลุกฝังนิสัยรักการอ่าน ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือแต่วัยเยาว์ จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องช่วยกันเพราะหนังสือนั้นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหนังสือเด็ก ดังพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในเรื่อง "ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า" ความว่า

"หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้ เด็ก ๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่านให้ความรู้และความบันเทิง เด็ก ๆ จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร" (กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ 2545: 7)

หนังสือเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เพราะเด็กจะมีพัฒนาการต่าง ๆ ทางด้านร่างกายและมีจิตใจที่สมบูรณ์ การที่เด็กมีโอกาสได้อ่าน ได้สัมผัสหนังสือตั้งแต่วัยทารก จะทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางภาษา ทักษะการอ่าน พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดี และมีนิสัยรักการอ่านในที่สุด การที่เด็กจะมีลักษณะนิสัยที่ดีและมีนิสัยรักการอ่านนั้น ผู้ใหญ่มีบทบาทเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการอ่านแก่เด็ก ด้วยกลวิธีต่าง ๆ ต้องศึกษาความต้องการตามธรรมชาติของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กชอบอะไรพ่อแม่ควรพูดคุย อ่านบทกลอนง่าย ๆ และอ่านหนังสือให้ลูกฟังบ่อยๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็ก (กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ 2545: 83)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัยเรียนในปัจจุบันได้รับความสนใจและให้ความสำคัญมากขึ้น เพราะในสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน พ่อแม่ผู้ปกครองต้องพาเด็กไปเข้าโรงเรียน หรือสถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่าง ๆ สถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาลมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้มีความพร้อมและให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เหมาะสมตามวัยของเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่

มีความจำดี และเป็นช่วงวัยทองของชีวิต ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมที่ดีเด็กก็จะมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีไปด้วย พัฒนาการด้านร่างกาย เป็นสิ่งที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ถ้าเด็กได้รับประทานอาหารและได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอ ครูหรือผู้ดูแลเด็กจึงมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด การที่ที่ครูและผู้ดูแลเด็กให้เด็กช่วยเหลือตนเองหรือทำให้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสามารถของเด็ก เด็กก็จะเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองทำได้และการฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การอาบน้ำ การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การขับถ่าย จะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายที่ดีขึ้น และช่วยให้มีพัฒนาการด้านอื่น ๆ ตามมาด้วย พ่อแม่และผู้ปกครองควรที่จะส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองในสิ่งง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน

ทักษะการช่วยเหลือตนเอง เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดทักษะหนึ่งซึ่งเด็กจำเป็นต้องเรียนรู้จนสามารถปฏิบัติได้และเกิดเป็นความเห็นชิน ติดตัวไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้ว่าผู้ปกครองจะต้องลำบากและใช้เวลาอย่างมากกับเด็กในการฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง แต่ผลที่ได้รับจะมีค่ามหาศาล ทั้งต่อเด็กและตัวท่านเอง เด็กก็จะภาคภูมิใจในตัวเอง และท่านก็จะสบายใจขึ้น มีเวลาเหลือมากขึ้นสามารถทำกิจกรรมอื่นได้อีก ทั้งยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตและยังสามารถพาเด็กออกไปนอกบ้านได้ หรือรับประทานอาหารนอกบ้าน โดยเด็กสามารถใช้ช้อนตักอาหารรับประทานตามที่เด็กต้องการได้ ไม่ต้องรอคอยให้ใครป้อน เมื่อป้อนไม่ถูกใจก็จะทำให้เกิดปัญหาหงุดหงิดทางอารมณ์ ถ้าเราทุกคนยอมเหนื่อยและช่วยกันฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเองให้แก่เด็กได้ทุกเรื่องเท่าที่เด็กจะมีความสามารถทำได้ในขั้นต้น ในที่สุดทั้งเราและเด็กก็จะพบความสุขมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2536: 2)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่าเด็กในวัยนี้มีความสนใจเรื่องหนังสือนิทาน ผู้ศึกษาจึงจัดทำชุดหนังสือเด็ก เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยในเรื่องการอาบน้ำ การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การขับถ่าย เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความต้องการช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองอาจทำให้เด็กเกิดการซึมทราบบทละครและต้องการที่จะปฏิบัติได้เหมือนตัวละครในหนังสือเด็ก และคิดว่าชุดหนังสือเด็กอาจจะทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระตุ้นให้เด็กช่วยเหลือตนเองเหมาะสมตามวัยของเด็ก

ผู้ศึกษาซึ่งอยู่ในฐานะครูผู้สอน จึงต้องการที่จะพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้กลุ่มประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในภาคเรียนที่ 1/2547 ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในภาคเรียนที่ 1/2547 โดยเลือกแบบเจาะจงมาจำนวน 20 คน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดหนังสือเด็ก

ตัวแปรตาม ได้แก่ การช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

3.1 เครื่องมือในการวิจัย

3.1.1 ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยจำนวน 5 เล่ม คือ

- เรื่องหนูนาน่ารักส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร
- เรื่องกูกไกร่รักษาความสะอาดส่งเสริมการรักษาความสะอาดของร่างกาย
- เรื่องน้องนุกน้องนกส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย
- เรื่องน้องปูเป้กับน้องปัดส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการขับถ่าย
- เรื่องลูกหมีทำได้นะส่งเสริมการปฏิบัติตนในการใช้ห้องน้ำ

3.1.2 คู่มือการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยจำนวน 1 เล่ม

3.1.3 แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

3.1.4 แบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

4. นิยามศัพท์

หนังสือเด็กหมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาที่สนุกสนานเหมาะสมกับวัยของเด็กซึ่งครูจัดทำขึ้นโดยมีจุดประสงค์ให้เด็กได้อ่านและฟัง

การส่งเสริมหมายถึง การช่วยสนับสนุนด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้เด็กพัฒนา และช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้เหมาะสมตามวัยด้วยวิธีต่าง ๆ

การช่วยเหลือตนเองหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การรักษาความสะอาดร่างกาย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการขับถ่าย

เด็กปฐมวัยหมายถึง เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิรอำเภอมือง จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 1/2547 ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 80 คน โดยเลือกแบบเจาะจงมาจำนวน 20 คน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 นักเรียนมีพัฒนาการด้านสังคมนิสัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

5.2 นักเรียนมีพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองเหมาะสมตามวัย

5.3 ครูมีวิธีการในการสร้างนวัตกรรมเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

5.4 ครูได้แนวทางในการพัฒนาเด็กด้านการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยไปศึกษาค้นคว้ามีดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.2 วัตถุประสงค์ในการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.3 ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.4 หลักการทำหนังสือเด็กสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.5 การเตรียมการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.6 องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.7 ประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 หลักในการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง
 - 2.3 ความมุ่งหมายในการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 ขอบข่ายของพัฒนาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 บทบาทครูในการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง
 - 2.6 การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง
 - 2.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง
 - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

1.1.1 ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึงหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านมีเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจเหมาะสมกับเด็ก ใช้ภาษาง่าย กระชับ สื่อกความหมายชัดเจน มีหลายประเภทที่ให้ทั้งความบันเทิง นิทานที่มีคติสอนใจ เช่นนิทานอีสป พรรณคดีที่เหมาะสมกับเด็ก ชีวิตประวัติ หรือวิทยาศาสตร์ ที่มีเรื่องราวสนุกสนาน ดังที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหนังสือเด็กไว้ดังนี้

สุนีย์ ชุ่มจิต (2542 : 38) ได้ให้ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กว่าหมายถึงหนังสือที่มุ่งให้ความบันเทิงและความรู้ของเด็กแต่ละวัยตามหลักจิตวิทยาเด็กเป็นหนังสือที่มีที่มมีความคงทน แข็งแรง มีรูปภาพประกอบสวยงาม และช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

สนิท สัตโยภาส (2547) ได้ให้ความหมายของหนังสือเด็กว่าเป็นหนังสือที่เขียนให้เด็กดู ฟัง และอ่าน ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ อาจพิมพ์เป็นเล่ม แผ่นพับ หรือเป็นงานเขียนที่แทรกอยู่ในหนังสือรายวันหรือนิตยสารสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งงานเขียนเหล่านี้จะมุ่งใช้ภาษาและให้เนื้อหาสาระที่ง่ายเหมาะกับเด็กแต่ละวัย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินไปพร้อมกับการฝึกทักษะการอ่านและได้ความรู้เกิดปัญญา ได้แนวคิดในการดำเนินชีวิตไปด้วย

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527:13) ได้ให้ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก หมายถึงหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำขึ้นให้สำหรับเด็กอ่านโดยเฉพาะ อาจเป็นหนังสือภาพล้วน ๆ หรือหนังสือที่มีเนื้อเรื่องและรูปภาพ หรือหนังสือการ์ตูนก็ได้ หนังสือสำหรับเด็กจะต้องจัดทำขึ้นให้เนื้อหาสาระ รูปเล่ม และตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัย ความรู้ และความสามารถของเด็ก

ปราณี เชียงทอง (2526: 6) ได้ให้ความหมายวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับให้เด็กอ่านอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็กและเป็นที่สนใจของเด็กวัยต่าง ๆ

ดังนั้นหนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดภาพล้วนๆ (Picture Book) หรือหนังสือที่มีเนื้อเรื่องและรูปภาพหรือหนังสือการ์ตูนก็ได้ หนังสือสำหรับเด็กจะต้องจัดทำขึ้นให้เนื้อเรื่องและเนื้อหาสาระรูปเล่มและตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ความรู้ความสามารถของเด็กด้วย รูปแบบหรือลักษณะของหนังสือเด็กจะมีหลายลักษณะโดยเฉพาะ หนังสือสำหรับเด็กเล็กๆ จะมีลักษณะไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป จับถือได้สะดวก ซึ่งการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กก็ต้องมีวัตถุประสงค์ว่าต้องการจะส่งเสริมให้กับเด็กในเรื่องใดด้วย

1.1.2 ความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

ดวงเดือน แจ่มสว่าง (2542 : 15-20) กล่าวถึง ความสำคัญและประโยชน์ของนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. นิทานให้ความบันเทิงและความรู้

การเล่านิทานเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิงแก่คนทุกเพศ ทุกวัย มาตั้งแต่สมัยโบราณ สำหรับสมัยปัจจุบัน นอกจากจะใช้นิทานเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีการนำนิทานมาเป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้แก่เด็กในระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษาอย่างกว้างขวาง ครูคนใดเล่านิทานเก่ง เด็กๆ จะรักและเชื่อฟังโดยครูจะฉวยโอกาสให้นิทานเป็นสื่อแล้วสอดแทรกความรู้ด้านต่างๆ ตลอดจนจริยธรรม คุณธรรม ที่ครูต้องการปลูกฝังเข้าไปใน เนื้อหาของนิทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง จะทำให้เด็กๆ สามารถจดจำได้ดีเป็นพิเศษ

2. นิทานเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาจิตใจและสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นอกจากการสร้างความสนใจและให้ความบันเทิงแก่เด็กแล้ว นิทานยังเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในการฝึกการสร้างมโนภาพและจินตนาการ ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่งในการช่วยยกระดับกล่อมเกลาจิตใจของเด็กซึ่งยังละเอียดอ่อนให้สามารถรับสิ่งทั้งดงามเชิงนามธรรมต่างๆ ได้ดี การโน้มน้าวความคิดและจิตใจของเด็กเข้าสู่จุดมุ่งหมายทางศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม ตลอดจนคุณสมบัติที่พึงประสงค์อื่นๆ จะกระทำโดยการเล่านิทานได้ผลดีกว่าการบรรยายหรือการอธิบายโดยตรง นอกจากนี้ครูยังสามารถนำเหตุการณ์ในเรื่องนิทานมา ผูกโยงบูรณาการเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ได้ทุกหน่วยไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์ ภาษา ดนตรี วิทยาศาสตร์ ศิลปะสังคมศึกษา จริยศึกษา ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานแห่งบุคลิกภาพที่ดีงามของเด็ก และรากฐานความมั่นคงแข็งแรง ลบจุดอ่อนด้อยของสังคมไทย คือความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือที่เรียกกันว่า "พฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์"

การให้เด็กฟังนิทานที่มีคุณค่า โดยเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของตัวเองที่ต้องเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ และพยายามหาวิธีแก้ไขด้วยการใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม ใช้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้ และการฝึกฝนจนชำนาญ เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็ไม่ทอดยถกลับพากเพียรพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นสำเร็จ ลุ่่วงไปในที่สุด การกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจที่จะเลียนแบบคุณธรรมที่พึงปรารถนาเช่นนี้อยู่เสมอ ความประทับใจจากการฟังนิทาน จะทำให้เด็กๆ ค่อยๆ ซึมซับพฤติกรรมของตัวเองของเรื่อง เข้าสู่ระบบความรู้สึกนึกคิดของตน ซึ่งจะยังผลให้เด็กมีบุคลิกภาพใฝ่เยียงไปในทางเดียวกันกับตัวเอกของนิทานดังกล่าว

แมคเคลแลนด์ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2530) อ้างถึงใน ดวงเดือน แจ่มสว่าง 2542: 16 ได้ศึกษาพบว่าชาติใดที่นิทานมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใฝ่สัมฤทธิ์มากภายในช่วง 50 ปี หลังจากนั้นชาตินี้จะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแสดงว่านิทานสำหรับเด็กอาจจะเป็นส่วนสำคัญที่เตรียมเยาวชนของชาติให้พร้อมที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจเมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ในประเทศไทย ได้มีผู้ศึกษาพบว่า การเล่านิทานที่มีคุณค่าให้เด็กระดับอนุบาลซึ่งมาจากครอบครัวยากจน จะช่วยให้เด็กพัฒนาทางด้านการคิด สติปัญญา และอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ในการวิจัยเด็กโตในประเทศไทยพบว่า เด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบให้ฟังตนเองเร็วคือตั้งแต่ 3 - 5 ขวบ ถ้าได้ฟังนิทานที่มีคุณค่าด้วย ก็จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ในการเล่นเกมที่จัดขึ้น มากกว่าเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบให้ฟังตนเองเร็ว แต่ไม่ได้ฟังนิทานที่มีคุณค่า

3. นิทานเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก

ชูกอมลินสกี มัทนี เกษกมล (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน ดวงเดือน แจ่มสว่าง 2542: 16 นักการศึกษาผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซียกล่าวว่า "เทพนิยายเป็นอากาศบริสุทธิ์ที่กระพือเปลวไฟความคิดและคำพูดของเด็กๆ" คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่านิทานเป็นเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กๆ โดยธรรมชาติแล้ว เด็กในช่วงปฐมวัยยังเล็กเกินไปที่จะรับการเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม หรือการพูดอธิบายที่เต็มไปด้วยเนื้อหาสาระที่เคร่งเครียดจริงจังและแห้งแล้ง การผูกเรื่องขึ้นเป็นนิทานจะทำให้เด็กสามารถเข้าถึงคติธรรม ข้อคิด ข้อเตือนใจ จดจำข้อเท็จจริง รวมทั้งได้รับความสนุกสนานตื่นเต้นเช่นเดียวกับ "การเล่น" ซึ่งถือว่า "เป็นงานของเด็ก" โดยนิทานจะมีลักษณะเป็นการเล่นทางความคิดและจินตนาการ อันเป็นผลโดยตรงต่อพัฒนาการทางสมองและสติปัญญาของเด็ก มีผลงานการวิจัยพบว่า คนเราเรียนรู้ได้ดีขึ้นในบรรยากาศที่รื่นรมย์และมีความหมาย (นิวัตรา วรรณสถิตย์ และพนมพร เผ่าเจริญ (2526) อ้างถึงใน ดวงเดือน แจ่มสว่าง 2542 : 17) ดังนั้นการที่ครุณาความรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ ซึ่งเป็นเรื่องยากเกินกว่าความเข้าใจของเด็กนำมาสร้างให้เป็นนิทานมีเรื่องราวที่สนุกสนานก็จะทำให้เด็กๆ เข้าถึงสิ่งที่ครูต้องการจะสื่อสารได้โดยง่ายตาย

4. นิทานช่วยแก้ไขพฤติกรรมและสร้างเสริมคุณธรรม

ในเด็กเล็กๆ ครูสามารถใช้นิทานแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี โดยหยิบยกพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องซึ่งครูได้สังเกตเห็นในห้องเรียน ในสนามกลางแจ้ง ในการเล่นของเล่นตามมุมต่างๆ ในการตรวจสุขภาพตอนเช้า และในกิจกรรมประจำวันต่างๆ เช่น เล่นของเล่นแล้วไม่เก็บเข้าที่ พูดจาหยาบค้าย ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ไม่ยอมแบ่งปันของเล่นให้เพื่อน รังแกเพื่อน รังแกสัตว์ รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การไม่ชอบอาบน้ำ แปรงฟัน ฯลฯ นำมาผูกขึ้นเป็นนิทานโดยไม่เย้ยชื่อว่าเป็นพฤติกรรมของเด็กคนใดมาเล่าให้ฟังในชั้นเรียน พฤติกรรมใดที่พบว่ามีการทำผิดกัน

มากๆ ครูก็ควรจะนำนิทานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น มาเล่าให้ฟังเสมอๆ โดยเน้นให้เห็นถึงผลไม่ดีที่ ตัวเอกของเรื่องได้รับ เมื่อตัวเอกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ดีก็ได้รับรางวัลหรือสิ่งที่ดีตอบแทน เป็นต้น

5. นิทานจุดประกายความคิดและสร้างประสบการณ์ทางภาษา

ในการเล่านิทานให้เด็กปฐมวัยฟัง หากครูได้กระทำอย่างสม่ำเสมอนอกจากจะเป็นการ จุดประกายความคิดในเรื่องต่างๆ ให้แก่เด็กๆ แล้ว ครูยังสามารถใช้กิจกรรมการเล่านิทานชักชวนให้ เด็กๆ สนทนากันเกี่ยวกับเนื้อเรื่องนิทาน เกี่ยวกับตัวละครและธรรมชาติที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้แสดง ละครโต้ตอบกัน หรือให้เด็กๆ ทดลองเล่านิทานต่อๆ กัน คนละประโยคสองประโยค นิทานเรื่องนั้นๆ จะกลายเป็นสื่อให้เด็กได้ฝึกประสบการณ์ทางภาษาที่น่าสนุกสนานยิ่ง

6. นิทานช่วยปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

นิทานเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่เด็กๆ ได้เป็น อย่างดี นอกจากจะผูกเรื่องเป็นเชิงอนุรักษ์โดยตรงแล้ว การที่ครูกำหนดตัวละครให้เป็นสัตว์ ต้นไม้ ก้อนหิน หอยตลับ แมงป่อง ลำธาร ฯลฯ จะช่วยสร้างสรรค์ความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทร และ ผูกพันกับธรรมชาติให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของเด็ก เด็กๆ จะมองธรรมชาติรอบตัวอย่างเป็นมิตร และด้วยความรู้สึกที่ธรรมชาติเหล่านั้นเป็นหนึ่งเดียวกับตัวเขา ซึ่งนักการศึกษากลุ่ม นีโอ ฮิวแมนนิสต์ (Neo- Humanistic) ได้ให้ความสำคัญกับนิทานเป็นอย่างยิ่งถึงกับกล่าวว่า ข้อคิด คุณธรรม ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากนิทาน จะถูกเก็บไว้ในจิตใต้สำนึก (Sub - Concious) ของเด็ก ไปตลอดชีวิต และกลายเป็นความทรงจำที่ล้ำลึก เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2536) อ้างถึงใน ดวงเดือน แฉ่งสว่าง 2542: 18

7. นิทานทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

นิทานเป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดประกายแห่งความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจาก ขณะรับฟังนิทานนั้นความรู้สึกแปลกใหม่ ความงุนงงสนเท่ห์ ที่ง ประหลาดใจ ตื่นเต้น ระทึกใจ ชื่นชม เบิกบานใจ ฯลฯ จะทำให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง อยากทำอยากสัมผัส สมดังที่อริสโตเติล นักปราชญ์โบราณได้กล่าวไว้ว่า "ความรักแห่งความรู้ เริ่มต้นจากความสงสัย และความประหลาดใจ"

ดังนั้น หากครูผู้สอนสามารถเล่าหรืออ่านนิทานให้ "กระตือรือร้น" เด็ก ๆ แล้วทำ กิจกรรมอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป จะส่งผลให้กิจกรรมต่อเนื่องนั้น ได้รับการสนองตอบจากเด็กอย่าง กระตือรือร้นและ "ใส่ใจ" อย่างเต็มที่ การรับรู้และการเรียนรู้ของเด็ก ๆ จะเป็นไปอย่างเปี่ยมสุข และมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน

8. นิทานช่วยให้เด็กหายป่วยเร็วขึ้น

นิทานเป็นเครื่องประเทืองใจสำหรับเด็กป่วย การที่เด็กป่วยต้องนอนอยู่บนเตียงนาน ๆ จะทำให้สภาพจิตใจเศร้าหมองเนื่องจากไม่ได้วิ่งเล่นเคลื่อนไหวตามภาวะธรรมชาติของเด็ก นิทานจะทำให้จิตใจของเขาสดชื่น ถึงแม้จะเคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้ แต่การได้ฟังนิทานทำให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวทางความคิดและจินตนาการได้ ความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่ย่อมรับกัน โดยทั่วไปทั้งในทางการแพทย์และทางด้านจิตวิทยา เมื่อจิตใจของเขาสดชื่นเบิกบานย่อมจะส่งผลสืบเนื่องไปถึงร่างกาย อันอาจจะเป็นเหตุให้อาการป่วยของเด็กทุเลาเบาบางลง หรืออาจจะหายป่วยเร็วขึ้นได้

9. นิทานช่วยให้เด็กจิตใจสงบและหลับง่าย

นิทานช่วยให้การนอนหลับของเด็ก เป็นการพักผ่อนที่สมบูรณ์ช่วงเวลาก่อนนอนหลับ เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งในชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัย และเป็นช่วงที่ดีที่สุดของครอบครัว พ่อแม่จะมีเวลาว่างได้อยู่กับลูก ๆ และเด็ก ๆ จะอยู่ในภาวะจิตใจที่สงบยินดีรับฟังทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าพ่อแม่จួយโอกาสสร้างสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่นให้เกิดขึ้นด้วยการเล่านิทานที่มีเนื้อเรื่องที่สดชื่นงดงามสงบเยือกเย็น สอดแทรกคติธรรม ข้อเตือนใจที่ดีงาม โดยปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน เด็กก็จะนอนหลับไปด้วยความรู้สึกผ่อนคลายเก็บเรื่องราวที่ได้อ่านได้ฟังนั้นสะสมไว้ในจิตใจล้ำลึกสม่ำเสมอ และหล่อหลอมรวมกันเข้าเป็นบุคลิกภาพทางความคิดและจริยธรรมของเด็ก ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหลัง นิทานเป็นสื่อที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กรักหนังสือ และรักการอ่าน ถ้าหากครูจัดหนังสือนิทานดี ๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก มีภาพโต ๆ ชัดเจน สีสันงดงามมาอ่านให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะสนใจภาพเมื่อครูอ่านให้ฟังพร้อมทั้งชี้ภาพให้ดู ความสนใจภาพและสนใจเรื่อง จะนำไปสู่การสนใจตัวอักษร ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ และเจตคติของเด็กในเรื่องการอ่าน เป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจใคร่รู้ อยากจะอ่านหนังสือให้รู้เรื่องด้วยตนเอง

10. นิทานช่วยลดความก้าวร้าวและช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจความต้องการของเด็ก

นิทานมีส่วนช่วยให้สุขภาพจิตของเด็กปฐมวัยดีขึ้น สำหรับเด็กที่มีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง การได้ฟังนิทานจะทำให้อารมณ์ของเด็กเยือกเย็นลงได้ สำหรับเด็กที่เก็บตัว เงียบขรึม ไม่ช่างพูดช่างคุย มักจะชอบฟังนิทาน ความสนใจตัวละครในนิทาน จะทำให้เขารู้สึกว่าเขามีเพื่อน เด็ก ๆ จะรู้สึกเป็นสุขในขณะที่ฟังนิทาน เพราะเป็นโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดคลอเคลียผู้ใหญ่และโดยปกติเมื่อฟังนิทานเด็กจะเปรียบเทียบตัวเองของนิทานกับตัวเอง เมื่อตัวเองได้รับความสุขในตอนจบ เด็กผู้ฟังก็จะพลอยรู้สึกเป็นสุขไปด้วย การซักถามพูดคุยระหว่างการเล่านิทาน และหลังจากการเล่า

นิทานจะทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจความต้องการของเด็ก ๆ และสามารถสนองความต้องการดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

11. นิทานช่วยขยายประสบการณ์

นิทานช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางขึ้น ถ้าครูที่เลี้ยง หรือพ่อแม่พยายามสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ลงในนิทานที่นำมาเล่าให้เด็กฟัง

12. นิทานช่วยเปลี่ยนบรรยากาศการเรียน

นิทานช่วยเปลี่ยนบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายในบางขณะเมื่อครูสังเกตเห็นว่า เนื้อหาที่ครูสอนซ้ำซากจำเจหรือมีเรื่องราวที่ค่อนข้างเคร่งเครียด ถ้าหากครูจะเปลี่ยนบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายนั้นมาเป็นการเล่านิทานสั้น ๆ คั้นเวลาจะทำให้เด็กกลับกระตือรือร้นในการเรียนขึ้นอีกครั้งหนึ่งได้ นอกจากนี้แล้วกระทรวงสาธารณสุขยังได้จัดทำหนังสือเกี่ยวกับประโยชน์ของนิทานว่า นิทานมีความสำคัญของเด็กมากและทำให้เด็กฉลาดขึ้นจริง ๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของหนังสือสำหรับเด็ก

กระทรวงสาธารณสุข (2546) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. การกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา เด็กจะเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากหนังสือนิทาน เพื่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในธรรมชาติ ส่งเสริมทักษะการอ่าน การฟัง ฯลฯ

2. การกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านอารมณ์ / จิตใจ ในขณะที่อ่านหนังสือนิทาน เด็กจะเกิดความรู้สึกอบอุ่น และเป็นความสัมพันธ์ร่วมกันกับ พ่อ แม่ และผู้ปกครอง

3. การกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการ ทั้งทางด้านสังคม เด็กจะเรียนรู้ในระหว่างการอ่านนิทาน ร่วมกันกับพ่อแม่ ให้รู้จักรักและมีความเข้าใจในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

สุนีย์ ชุมจิต (2542: 61) กล่าวถึงการเขียนหนังสือสำหรับเด็กนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เพื่อเป็นการสร้างภูมิปัญญาให้กับเด็ก
2. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมที่ดีให้เด็ก
3. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน
5. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก

ด้วยเหตุนี้ ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เยาวชนควรได้สนับสนุนให้เด็กของตนมีนิสัยรักการอ่าน และรักที่จะอ่านหนังสือหลายๆ ประเภททั้งหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ เพราะปัจจุบันวิทยาการต่างๆ เจริญก้าวหน้าไปมาก จนไม่สามารถนำมา

บรรจลงในหนังสือเรียนได้ครบถ้วน การที่นักเรียนจะมีความรู้ มีสติปัญญาแตกฉานควร ให้อ่านหนังสือต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เด็กอ่านมาก รู้มากและเกิดปัญญา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จลาครอบรู้ มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หนังสือจึงเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ที่ดียิ่ง

วัตถุประสงค์ในการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

1. เพื่อปลูกฝังทัศนคติ นิยม คุณธรรมและวัฒนธรรมและตั้งตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
2. เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อให้เด็กได้รับความบันเทิงใจ ความเพลิดเพลิน และความสนุกสนาน
4. เพื่อช่วยให้เกิดความพร้อมในการอ่าน
5. เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่าน และเป็นสื่อนำไปสู่การแสวงหาความรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ
6. เพื่อส่งเสริมลักษณะนิสัยอันดีงาม รวมทั้งลักษณะนิสัยในการอ่าน รักการอ่านหนังสือ
7. เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการอ่าน อันเป็นหนทางดับความฟุ้งซ่าน ยับยั้งนิสัย มั่วซุ่ม เทียวเตร่ ประพุดิตนนอกกลุ่มนอทางโดยเปล่าประโยชน์
8. เพื่อช่วยให้ชีวิตของเด็กเกิดโลกทรรศน์ มีความรอบรู้กว้างไกล ทันโลกและทันเหตุการณ์
9. เพื่อถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม และสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ไทย อันเป็นผลดีแก่การสร้างความมั่นคงของชาติบ้านเมือง
10. เพื่อให้เห็นคุณค่าของความเป็นชาติไทย คนไทย และสถาบันของชาติไทย วัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือสำหรับเด็กนั้นจะต้องเชื่อมโยงสอดคล้องจากตัวเด็กผู้อ่านไปสู่ วัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสร้างสรรค์การศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตร และสูงขึ้นถึงระดับปณิธานแห่งชาติ โดยส่วนรวมซึ่งมุ่งจะพัฒนาเด็กให้เติบโตขึ้นในคุณลักษณะที่ชาติบ้านเมืองต้องการ (ธีราพร กุลนานันท์ 2536: 70)

อารมณี สุวรรณपाल (2539: 321-323) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้ หนังสือสำหรับเด็กที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้ดูและอ่านโดยเฉพาะ อาจจัดทำเป็นภาพสั้น ๆ มีภาพประกอบเรื่องเป็นหนังสือการ์ตูน ซึ่งจัดทำขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระรูปเล่ม ตัวอักษร ภาพเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเด็กการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ผู้เขียนต้องมีความประณีต เข้าใจจิตวิทยาเด็ก มีความรัก มีประสบการณ์ และมีความสามารถในการเขียน

เนื่องจากเด็กมีความแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ หนังสือสำหรับเด็กจึงต้องแตกต่างจากหนังสือของผู้ใหญ่ เพราะเด็กยังมีประสบการณ์น้อย การเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอที่จะเข้าใจหนังสือหรือเรื่องแบบใหญ่ ความรู้และความสามารถในการอ่านไม่ดี และไม่พร้อมต่อความต้องการของเด็กยังแตกต่างไปจากความต้องการของผู้ใหญ่ หรือแม้แต่ความต้องการของเด็กในแต่ละวัยแตกต่างกัน ดังนั้น หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยจึงแตกต่างจากหนังสือสำหรับเด็กวัยอื่น ๆ

เด็กกับหนังสือเป็นของคู่กันเพราะหนังสือเปรียบเสมือนของเล่นชนิดหนึ่งของเด็ก เด็กเล็กๆ ประมาณขวบจะเริ่มสนใจหนังสือ ชอบเปิดดูภาพที่มีสติลอยู่ได้นาน ๆ โดยไม่เบื่อ หนังสือมีความสำคัญต่อเด็กเพราะเด็กชอบและหนังสือสามารถพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตในทิศทางที่เหมาะสมได้ ถ้าหนังสือนั้นเหมาะสมกับเด็กที่การที่เด็กชอบหนังสือนี้เองผู้ที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง นอกเหนือจากพ่อแม่คือครู ครูจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมและควรจัดทำหนังสือให้เด็กด้วยเหตุผลเกี่ยวกับเด็กดังนี้

1. เด็กมีนิสัยชอบดูภาพทั้งชนิดภาพธรรมชาติหรือภาพการ์ตูนที่มีสีสันสวย สะอาดตา หรือภาพวาดทำลายเส้นที่เน้นตัวละครเด่นชัด
2. เด็กมีนิสัยอยากรู้อยากเห็น เมื่อเขาเห็นภาพเขาจะซักถามในสิ่งที่เขาเห็น ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มีเรื่องราวเป็นอย่างไร เด็กอาจจะถามเพื่อนหรือผู้ใหญ่เมื่อเขาได้เห็นภาพและต้องการรู้เรื่องราวของภาพที่เขาสนใจ หนังสือภาพจึงมีส่วนเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เด็ก
3. เด็กชอบความสนุกสนาน เด็กจะสนุกสนานกับภาพและเรื่องราวที่เขาเห็น เขาอาจจะคิดขึ้นเองจากภาพแล้วหัวเราะชอบใจ เพราะกระต่ายหูยาวตั้ง เมื่อสวมหมวกแล้วดูแปลก แต่เขาจะชอบเพราะกระต่ายสวมหมวกได้เช่นเดียวกับเขา
4. หนังสือช่วยแก้เหงาให้กับเด็ก หนังสือภาพสามารถช่วยทำให้เด็กแจ่มใสไม่หงอยเหงา เมื่อเด็กอยู่คนเดียวไม่มีเพื่อน ยิ่งถ้าหนังสือภาพมีตัวละครเป็นที่ถูกใจเด็ก เด็กจะยึดถือตัวละครเป็นเพื่อน และจะดูภาพซ้ำแล้วซ้ำเล่าและบางครั้งเด็กจะเปลือยพูดคุยกับตัวละครไปด้วย เพราะคิดว่าตัวละครในเรื่องมีชีวิตจริงเช่นเดียวกับเขา
5. เด็กชอบเล่าต่อเด็กปฐมวัยที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตเป็นลำดับพัฒนาการภาษา และสติปัญญา ก็เพิ่มขึ้น เด็กวัยนี้จะชอบพูด ชอบถาม ช่างจำ นอกจากเด็กชอบดูหนังสือภาพด้วยตนเองแล้ว บางครั้งเด็กจะนำไปดูกับเพื่อนและผู้ใหญ่ เขาจะพูดเล่าสิ่งที่เขาเห็นในหนังสือเล่าเรื่องให้เห็นให้เพื่อนหรือผู้ที่สนใจถามเขาในเรื่องที่เขาชอบการเล่าต่อเป็นวิธีหนึ่งของการพัฒนาทักษะในการใช้ภาษาของเด็กด้วย

หนังสือสำหรับเด็กมีเจตนาปลูกฝังคุณธรรม สืบสมอง ส่งเสริมสติปัญญา ให้ความรู้ ให้ความเพลิดเพลินตลอดจนหัดให้อ่านหนังสือได้อย่างคล่องแคล่วแตกฉาน นอกจากนั้นหนังสือยังสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็กในเรื่องของความมั่นคงทางจิตใจ รู้สึกปลอดภัย ความคิดฝัน อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น ความคิดสร้างสรรค์ ความสนุกสนานเชิง

เด็กแต่ละวัยมีลักษณะการอ่านแตกต่างกันตามขั้นตอนพัฒนาการของเด็ก อย่างไรก็ตามหนังสือของเด็กโดยทั่วไปสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามตามขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

2. เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
3. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกความบันเทิงใจ
4. เพื่อช่วยให้เกิดความพร้อมในการอ่าน
5. เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่าน
6. เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยอันดีงาม รวมทั้งลักษณะนิสัยในการอ่าน
7. เพื่อให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. เพื่อช่วยขยายโลกทรรศน์ให้แก่เด็ก
9. เพื่อถ่ายทอดมรดก วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของไทย
10. เพื่อให้เห็นคุณค่าของความเป็นชาติไทย คนไทยและสถาบันของชาติ
11. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน
12. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ

หทัย ตันหยง (2525: 21-22) ได้กล่าวไว้ว่า วัยเด็กมีหลายระดับนับตั้งแต่วัยแรกเกิด วัยเด็กอ่อน วัยเด็กเล็ก วัยเด็กโต ลักษณะการอ่านของเด็กแต่ละวัยย่อมแตกต่างกันตามขั้นตอนพัฒนาการของเด็กวัยนั้น ๆ ดังนั้นการสร้างหนังสือให้เด็กแต่ละวัยอ่าน จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญโดยสรุปสามารถนำหนังสือเด็กมาส่งเสริมเด็กในเรื่องต่าง ๆ ไขแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กที่ไม่พึงประสงค์และเรื่องที่ต้องการส่งเสริมให้กับเด็ก เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ชอบเลียนแบบพฤติกรรมที่ตนเองชอบ ดังนั้นผู้ปกครองและครูควรส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือเพื่อส่งเสริมต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ต่อไป

หนังสือของเด็กปฐมวัยที่จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

หนังสือของเด็กปฐมวัยที่จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของเด็ก และสนองวัตถุประสงค์ของครู และปลูกฝังนิสัยให้เด็กรักการอ่าน ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ และส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

1. สอนองความต้องการของตัวเอง เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีความต้องการและความสนใจแตกต่างกันบ้างคล้ายคลึงกันบ้างแล้วแต่สภาพแวดล้อม ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูตลอดจนพัฒนาการของเด็ก เช่น เด็กบางคนชอบความโลดโผนผจญภัยสนุกๆ หนังสือที่จะทำให้เด็กควรเป็นเรื่องที่สนุกโลดโผนผจญภัย เด็กบางคนใจดีมีเมตตา เป็นเด็กอ่อนโยน หนังสือที่จัดทำก็ควรเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับความรัก ความเมตตาระหว่างคนที่มีต่อคน คนที่เมตตาต่อสัตว์เลี้ยงหรือความรักกันในหมู่พี่น้องหรือเพื่อน

2. สอนองวัตถุประสงค์ของครู ในการที่จะเตรียมความพร้อมให้เด็ก ในบางครั้งหนังสือที่ผลิตขึ้นโดยบริษัทต่าง ๆ หรือสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ไม่ได้สนองความต้องการของครูในเชิงวิชาการ ครูมีวัตถุประสงค์ที่จะเตรียมความพร้อมเด็กเฉพาะด้าน แต่หาหนังสือไม่ได้ครูควรต้องผลิตเองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของครู เช่น ครูต้องการเตรียมความพร้อมเด็กทางด้านสังคมนิสัย แต่หาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้ไม่ได้ ครูจึงต้องจัดทำขึ้นเอง

3. เพื่อใช้ปลูกฝังนิสัยเด็กในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเด็กชอบฟังนิทาน เรื่องราว และชอบดูหนังสือภาพ ครูจึงสามารถนำหนังสือมาใช้ในการปลูกฝังนิสัยเด็กตามที่ครูตั้งวัตถุประสงค์

4. ปลูกฝังนิสัยให้เด็กรักการอ่าน เมื่อเด็กจัดทำหนังสือขึ้นด้วยตนเอง หรือจัดทำร่วมกันระหว่างเด็กกับเพื่อนระหว่างเด็กกับครู เด็กจะคุ้นเคยกับหนังสือและสนใจสิ่งที่เด็กทำขึ้นเอง นอกจากนี้ยังช่วยสร้างเสริมนิสัยในการรักการอ่านที่ละน้อยจนเป็นนิสัยติดตัว

5. สร้างความภูมิใจให้แก่ตัวเอง เด็กส่วนใหญ่จะรักตนเองและสนใจตนเอง เมื่อเด็กได้จัดทำหนังสือขึ้นเอง เด็กจะเกิดความภูมิใจในผลงานและส่งผลให้เด็กชอบหนังสือตามมาด้วย

6. ช่วยเพิ่มหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้แก่เด็กปฐมวัย นอกจากนั้นยังช่วยให้เด็กมีความรู้และมีความคิดที่กว้างขวางขึ้น

7. ช่วยเสริมหน่วยการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ เนื่องจากแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล หรือชั้นเด็กเล็ก มีหน่วยการเรียนรู้มากมาย มีเรื่องราวที่สามารถให้เด็กได้เรียนรู้และขยายประสบการณ์แต่ยังขาดหนังสือที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การทำหนังสือขึ้นเองจึงเสริมประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

8. ส่งเสริมพัฒนาการด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดทำหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่เด็กจัดทำขึ้นเองจะช่วยพัฒนาด้านความคิด จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยการผูกเรื่องขึ้นเองและจัดทำเป็นรูปเล่ม

9. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ และคุ้นเคยกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหนังสือที่เด็กจัดทำขึ้นเอง ช่วยส่งเสริมเด็กในการช่วยกันคิด ช่วยกันทำการส่งเสริมด้านสังคม สังคมนิสัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

10. ส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ขั้นตอนการทำหนังสือของเด็ก เริ่มตั้งแต่เด็กฟังเรื่องราวจากครูหรือคิดเรื่องขึ้นเอง ถ่ายทอดความคิด วาดออกเป็นภาพระบายสี ตามความสามารถ นำมาลำดับขั้นตอนเป็นเรื่องโดยมีครูช่วยเหลือ จัดทำเป็นรูปเล่ม หรืออีกวิธีหนึ่ง เด็กนำภาพที่วาดเป็นเรื่องในภาพเดียวหรือเป็นหลายภาพเล่าเรื่องหรือผูกเรื่องเกี่ยวกับภาพและมาจัดเย็บเป็นเล่มเด็กจะได้ประสบการณ์ตรงในการคิด ทำ เมื่อพบปัญหาก็กหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือขอความช่วยเหลือจากครู สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาตามวัยของเด็กได้

สรุป หนังสือมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่นเพื่อสนองความต้องการของเด็กและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของครูซึ่งก็แล้วแต่ว่าผู้ที่จัดทำหนังสือมีความต้องการและตั้งวัตถุประสงค์ว่าต้องการจะส่งเสริมให้เด็กในเรื่องใด หนังสือเล่มหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งอาจมีหลายวัตถุประสงค์ก็ได้ แล้วแต่ครูหรือผู้ปกครองจะใช้หนังสือส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านให้กับเด็กและอาจมีหลายสิ่งที่สามารถสอดแทรกให้เด็กในระหว่างการเล่านิทานก็ได้

1.3 ลักษณะหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

เด็กแต่ละวัยมีความชอบหนังสือต่าง ๆ แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของเด็กด้วย ดังที่ ชีวัน วิสาละ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สร้างสรรค์สื่อและหนังสือสนุก ถึงลักษณะหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กว่าจะต้องมีคุณสมบัติ และดึงดูดความสนใจของเด็ก มีภาพและสีที่สวยงาม เด็กได้รับความสนุกสนาน ดังนี้

1. ทำให้เด็กและผู้ใหญ่เกิดความสนุกสนาน
2. กระตุ้นจินตนาการของเด็ก
3. ช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองและรู้สึกว่าได้อยู่โดดเดี่ยว
4. ทำให้เด็กได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกับตัวเขา
5. ให้โอกาสเด็กได้ค้นหาและใช้ภาษาในหลาย ๆ ทาง

6. เปิดโอกาสเด็กได้สำรวจ ค้นหาความเป็นไปของสิ่งทีอาจไม่ได้เกิดขึ้นใน SPACE และ TIME ที่เขารู้จักมาก่อน
7. ให้ข้อมูลข่าวสารแก่เด็ก
8. เป็นช่องทางให้เด็ก ๆ ได้หลีกหนีความซ้ำซากจำเจในชีวิตประจำวัน
9. ถ้าเรื่องเน้นความจริงและเหตุการณ์จริงควรวาดภาพความจริงและประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง
10. ดึงความสนใจของเด็กลงสู่รายละเอียด เช่น ภาพวาดคู่กับเนื้อหา มีคำร้องคู่กับดนตรี เป็นต้น
11. เป็นวรรณกรรมที่ดี ทั้งโครงเรื่อง / ลักษณะที่เด่นชัดของตัวละคร / การใช้ภาษาสร้างสรรค์ / และมีลักษณะเป็นเรื่องที่ไม่ตาย
12. ดึงดูดใจด้วยความงดงาม
13. กล่าวถึงอารมณ์ของมนุษย์อย่างระมัดระวัง เสนอแนะวิธีการที่สร้างสรรค์แก่เด็กในการเผชิญกับความลำบากต่าง ๆ
14. ไม่ควรสร้างความซับซ้อนบนความเจ็บปวดของคนอื่น
15. อย่าใช้ภาษาหรือปฏิบัติต่อเด็กในเชิงตำหนิตีเดียญนดูหมิ่น

หนังสือนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

ตามความคิดของเบตเตลไฮม์ (Bettelheim, 1976 : p. 12 - 13 อ้างถึงใน พรทิพย์ วินโกมินทร์ 2542: 11) เชื่อว่าเด็ก ๆ จะได้รับความสนุกสนานจากนิทานปรัมปรา ทำให้เข้าใจตัวเอง สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตัวเองและเกิดความสนใจในเรื่องศีลธรรมจรรยา แต่ผู้ใหญ่ไม่สามารถรู้ว่า เด็กอายุเท่าใดจึงจะสนใจในนิทานปรัมปราเป็นพิเศษ ตามปกติแล้ว พ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่ทั้งหลาย มักจะอ่านหรือเล่านิทานที่ตนชอบให้เด็ก ๆ ฟัง ซึ่งนิทานเหล่านี้อาจไม่เหมาะกับเด็กก็ได้ ฉะนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องใช้การสังเกตและจดปฏิกิริยาของเด็กที่เกิดขึ้นในขณะที่ฟังนิทาน โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ

อย่างไรก็ตาม เบตเตลไฮม์ ก็ยังเสนอความคิดต่ออีกว่า ผู้ใหญ่ควรยึดเป็นหลักประจำใจไว้เลยว่า ไม่ควรนำนิทานปรัมปราที่มีเรื่องเกี่ยวกับแม่มด แม่เลี้ยงใจร้าย กษัตริย์และราชินี ซึ่งเด็กไม่คุ้นมาเล่าให้เด็กฟัง เพราะเด็กวัยก่อนเรียนไม่สามารถแยกแยะความจริงกับความเพ้อฝันได้ รายละเอียดที่มากเกินไปจะทำให้เด็กไม่สบายใจ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะนำนิทานประเภทเพ้อฝันมาเล่าให้เด็กฟังไม่ได้ เพราะนิทานบางเรื่องอาจสร้างประสบการณ์ด้านจินตนาการ

ให้แก่เด็ก นิทานบางเรื่องที่เด็กชอบ อาจมีสัตว์พูดได้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของเด็ก เพราะโดยปกติ เด็กมักพูดกับสัตว์หรือของเล่นอยู่แล้ว

ในปัจจุบันครูส่วนมากไม่มีใครนิยมใช้นิทานปริมาณมาเล่าให้เด็กเล็กฟัง เพราะมักเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากปัจจุบัน มองดูเป็นเรื่องที่ไม่จริง มักจะมีความโหดร้ายในเรื่องทำให้เด็กเกิดความกลัว มีเรื่องเกี่ยวกับความคดโกงที่ได้รับชัยชนะ พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงใจร้าย ดูเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะกับยุควิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ถ้าครูจะนำนิทานปริมาณมาเล่าให้เด็กฟัง ควรดูวัยของเด็กด้วยว่าเหมาะสมที่จะรับฟังนิทานประเภทนี้หรือไม่ เด็ก 5 - 6 ขวบ พอที่จะรับฟังได้แล้ว

นิทานที่เหมาะสมจะนำมาเล่าให้เด็ก 3 - 5 ขวบฟังได้ โดยเฉพาะเด็ก 4 - 5 ขวบได้แก่นิทานประเภทต่อไปนี้

1. นิทานที่มีสัตว์พูดได้ แต่ควรเป็นสัตว์ในลักษณะเดียวกับที่มันเป็นจริง เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับสัตว์ จะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างง่าย ๆ และเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน
2. นิทานประเภทซ้ำซากหรือเล่าไม่รู้จบ นิทานประเภทนี้จะช่วยให้เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพราะบางทีอาจเป็นคำกลอน เป็นประโยคที่ตลกขบขัน
3. นิทานประเภทอธิบาย เป็นนิทานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็ก 6 - 8 ขวบ เพราะอธิบายถึงสาเหตุที่มนุษย์คิดค้นขึ้นขึ้นมาว่า เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ทำให้นิทานสนุกขึ้น
4. นิทานตลกขบขัน เด็กชอบฟังเรื่องที่ตลกขบขัน ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่จริงเป็นไปไม่ได้ แต่เด็กก็ชอบ ทำให้เด็กระบายความเครียด และมีความสนิทสนมกับผู้อ่านมากขึ้นส่วนนิทานประเภทคติสอนใจ ไม่ควรใช้กับเด็กเล็ก เพราะยังไม่เข้าใจคติที่แฝงอยู่ แต่ถ้านำมาเล่าให้ฟังโดยไม่ได้กล่าวถึงคติหรือศีลธรรมจรรยา ก็สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

ลักษณะหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากหนังสือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถช่วยสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสติปัญญา อารมณ์และจิตใจ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กรักการอ่านและมีนิสัยที่ดีในการอ่าน

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาการเตรียมเด็กให้พร้อมเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ พี่เลี้ยง ปู่ย่า ตายาย ผู้ใกล้ชิดและครู หนังสือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมให้เด็ก เนื่องจากหนังสือสามารถช่วยสร้างเสริมพัฒนาการของเด็ก ๆ ในทุกด้าน ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะด้านสติปัญญา อารมณ์และ

ลักษณะของหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยที่จัดทำขึ้นเอง

อารมณีสวรรณपाल (2539: 319 -320) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นหนังสือที่หาอ่านได้ไม่มากนัก หนังสือที่ผลิตขึ้นขายตามท้องตลาดจะมากเกินไปสำหรับเด็ก เรื่องที่ต้องการจะนำมาปลูกฝังเด็กหรือสอนเด็กก็หาไม่ได้ ไม่เหมาะสมกับวัย ภาษาที่ใช้ยากเกินไป ในบางครั้งครูต้องการจะใช้หนังสือที่เกี่ยวข้องกับหน่วยต่าง ๆ ตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กหรือชั้นอนุบาลก็ไม่สามารถหาได้เพียงพอแก่ความต้องการ ดังนั้น การทำหนังสือขึ้นเองเพื่อให้เด็กใช้ เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูควรจะต้องทำขึ้นเองได้ โดยส่วนหนึ่งครูต้องคำนึงถึงลักษณะของหนังสือที่เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งมีผู้ที่ศึกษาค้นคว้าและวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขนาดของหนังสือ ควรมีขนาดที่พอเหมาะกับการจับถือของเด็ก จากผลการวิจัยหนังสือของเด็กปฐมวัยควรมีขนาด 24.5 X 17 เซนติเมตร ความหนาของหนังสือไม่ควรเกิน 10 แผ่นรวมทั้งปกหน้าและหลังด้วย
2. ปก ปกหนังสือควรเป็นปกที่สะอาดตา มีภาพที่ให้มีสีสันสวยงามดึงดูดความสนใจเด็กไม่ขาดง่าย
3. รูปเล่ม ควรมีรูปเล่มที่น่าสนใจ สอดคล้องกับเรื่องราวภายใน เช่น หนังสือเรื่องเปิดน้อย รูปเล่มควรเป็นรูปเปิด
4. ภาพ ควรเป็นภาพที่เขียนด้วยลายเส้น ใช้สีขาวดำที่เด่นชัด ถ้าเป็นภาพสีควรเป็นสีที่สวยงามและสอดคล้องกับของจริง ภาพตัวละครในเรื่องไม่แน่นอน จากในภาพเป็นที่น่าสนใจ
5. ตัวละคร ตัวละครในเรื่องไม่ควรมีมาก จำนวนตัวละครที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 5 ตัว
6. เนื้อเรื่อง ดึงดูดความสนใจเด็ก ไม่ควรยืดเยื้อจนเด็กเบื่อและไม่ซับซ้อน
7. ภาษา ควรเป็นภาษาที่ง่าย สุกภาพ ไม่ซับซ้อน สะกดการันต์ถูกต้อง ภาษาที่ใช้เป็นร้อยแก้ว หรือคำคล้องจองที่สั้นและง่ายก็ได้
8. ตัวอักษร ถ้ามีตัวอักษรควรเป็นตัวอักษรสีดำ ขนาดใหญ่ 32-72 พอยท์
9. คุณค่าหนังสือของเด็กปฐมวัยควรมีคุณค่าแก่เด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
10. ความคงทน หนังสือเด็กควรมีความแข็งแรงไม่ขาดง่าย ทนทานต่อการหยิบจับบ่อยครั้งของเด็ก (กำธร สถิรกุล ช่างถึงใน วิทยุอาพร นิตยะประภา 2534: 75)

นอกจากลักษณะหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยที่ครูจัดทำขึ้นแล้ว ในบางครั้งหนังสืออาจจัดทำขึ้นโดยเด็กซึ่งลักษณะของหนังสือที่เด็กจัดทำขึ้นเองจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจาก

จิตใจ ดังนั้นการที่จะเลือกหนังสือมาใช้กับเด็กหรือให้เด็กได้อ่าน ผู้รับผิดชอบควรต้องศึกษาและมีความรู้ในเรื่องลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

ก่อนที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงลักษณะหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยผู้เขียนขออ้างถึงผู้ที่มีคุณสมบัติในด้านหนังสือของเด็ก ซึ่งท่านเหล่านี้ได้กล่าวถึงหนังสือสำหรับเด็กในทรรณะที่ต่างกันบ้างและคล้ายคลึงกันบ้างดังนี้

วิริยะ สิริสิงห (2524) สรุปไว้ในกาเขียนเรื่องสำหรับเด็กว่า หนังสือสำหรับเด็กต้องตั้งอยู่บนรากฐานสำคัญ 3 ประการ คือ เด็กชอบอะไร อะไรบ้างที่เด็กไม่ชอบ จะให้อะไรกับเด็ก หนังสือสำหรับเด็กจะต้องเราใจให้แรงจูงใจ สร้างความสัถยชื่อให้กับเด็ก ให้ความคิดกระจ่างไสตามแต่สภาพของบุคคล และโน้มนำจิตใจเด็กให้รู้จักทำงานเพื่อสร้างสังคมที่ดีกว่าเดิม

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) กล่าวถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กว่า หนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความสะดวกเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยมีการบังคับให้อ่าน มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความสนใจ มีรูปเล่มที่สวยงามสะดุดตา เชิญชวนให้ออยากหยิบอ่าน ไม่ว่าจะเป็หนังสือที่ให้ความบันเทิงหรือให้ความรู้กับเด็กก็ตาม

กล่อมจิตต์ พลายเวช (2529) กล่าวถึง ลักษณะหนังสือที่ดีและน่าสนใจสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. รูปเล่ม ควรดึงดูดความสนใจให้เด็กอยากดู มีความแข็งแรง ทนทาน แยกหน้าออกจากกันได้ชัดเจน
2. ภาพ ควรประกอบด้วยประเภทและลักษณะที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจให้เด็กอยากหยิบหนังสือขึ้นมาอ่านหรือดูเล่น
3. เนื้อเรื่อง ประเภทของเรื่อง คำโครง ตัวละคร จากและวิธีการนำเสนอเรื่อง ควรดึงดูดความสนใจเด็ก ไม่ซับซ้อน สับสน และเดินเรื่องจับใจ
4. ภาษา คำที่ใช้ในหนังสือควรเป็นคำง่าย ๆ มีความหมาย สุภาพ เป็นคำที่ใช้ประจำตัวสะกดการันต์ถูกต้อง สำนวนภาษาควรชัดเจน กะทัดรัด สละสลวย เป็นกันเอง ถ้าถ้าเป็นคำคล้องจอง ควรมีจังหวะและเสียงคล้ายดนตรี เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก

ลักษณะหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวไว้ข้างตนเป็นลักษณะที่สำคัญของหนังสือโดยทั่วไปเท่านั้น ในเรื่องนี้จะขอเน้นลักษณะหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยที่จัดทำขึ้นเองโดยเด็กครู หรือเด็กกับครูช่วยกันจัดทำ

ลักษณะหนังสือที่ครูทำขึ้นทั้งรูปเล่ม ขนาด ภาพและสี เนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้ หนังสือ ที่เด็กจัดทำขึ้นเองอาจมีลักษณะดังนี้

1. เป็นหนังสือที่เด็กจัดทำขึ้นเองตามความคิดและจินตนาการของเด็ก
2. เป็นหนังสือที่มีรูปเล่มตามความคิดของเด็ก เด็กอาจจัดทำเป็นรูปอะไรก็ได้ ขนาดและความหมายควรเป็นไปตามความคิดของเด็ก
3. เป็นหนังสือที่มีภาพ สี ตัวละคร ที่เด็กคิดขึ้นเอง และมีความสวยงามตามความเห็นของเด็ก
4. เป็นหนังสือที่มีคำบรรยายหรือไม่มีก็ได้ และคำบรรยายนั้นเป็นคำบรรยายที่เด็กบอกให้ครูเขียนประกอบภาพ
5. เป็นหนังสือที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำแบบใคร

ลักษณะภาพประกอบที่เด็กชอบ

เด็ก ๆ จะสนใจภาพประกอบในหนังสือเป็นพิเศษ เกริก ยूनพันธ์ (2542) อ้างถึงใน กุลวรา พงศ์ไพโรจน์ 2545 : 85 ได้อธิบายไว้ในเรื่องการออกแบบและเขียนภาพประกอบสำหรับเด็กว่าภาพประกอบที่เด็กชอบจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เด็กเล็กชอบภาพประกอบลายเส้นที่ไม่ซับซ้อน เมื่อเด็กโตขึ้น ภาพประกอบที่เด็กชอบมีลักษณะของภาพซับซ้อนมากขึ้นด้วย
2. เด็กชอบภาพประกอบที่มีสีสันสดใส
3. เด็กชอบภาพประกอบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา
4. เด็กชอบภาพประกอบที่มีขนาดใหญ่มากกว่าภาพที่มีขนาดเล็ก
5. เด็ก ๆ มักจะดูรูปด้านขวามือก่อนรูปด้านซ้ายมือ
6. เด็กชายและเด็กหญิงชอบภาพประกอบในหนังสือแตกต่างกัน
7. ภาพวาดด้วยสีน้ำและสีหมึกที่มีสีสันสดใสส่งผลให้เกิดจินตนาการ

สรุป ลักษณะของหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรมีขนาดที่เหมาะสมเด็กสามารถหยิบถือได้สะดวก รูปเล่มมีความสวยงาม จูงใจให้เด็กหยิบขึ้นมาดูและอ่าน จะต้องมีหลายรูปแบบ มีความภาพสวยงาม เป็นภาพที่ใหญ่ ดึงดูดความสนใจเด็ก ตัวหนังสือมีความชัดเจน ใช้ภาษาที่ง่าย ภาษาถูกต้องและสุภาพและภาพที่เคลื่อนไหวได้ จะทำให้เด็กมีความสนใจมากขึ้น

1.4 หลักการทำหนังสือเด็กสำหรับครูปฐมวัย

การทำหนังสือเด็กระดับปฐมวัยนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากเด็กอยู่ในวัยที่กำลังเติบโต ร่างกายยังเจริญไม่เต็มที่ สายตายังมองไม่เห็นละเอียดได้เท่าผู้ใหญ่ ภาษาที่พูดยังมีไม่มาก ประสบการณ์ที่พบเห็นยังมีน้อยมาก เขาสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งใดอยู่เฉพาะหน้า ถ้าเขาพอใจเขาก็สนใจต่อสิ่งนั้น ความต้องการของเขาก็ไม่เหมือนผู้ใหญ่ เขาต้องการสิ่งที่เห็นง่ายและชัดแจ้ง สิ่งสวยงาม สิ่งที่น่ามาซึ่งความสนุกสนานสบาย เด็กไม่ชอบความเคร่งครัด ฉะนั้น การจัดทำหนังสือเด็กจึงควรพิจารณาดังนี้

1. จุดประสงค์ ผู้เขียนหรือผู้แต่งหนังสือมีจุดประสงค์จะแต่งให้เด็กวัยใดอ่าน ต้องการให้เด็กรู้เรื่องอะไรก็ควรสอดแทรกสิ่งที่ฟังจะ让孩子ลงในหนังสือเด็ก ผู้เขียนหวังจะให้เด็กได้อะไรจากหนังสือ ก็จะเป็นต้องเขียนจุดนั้นให้เด่น สำหรับเด็กปฐมวัยหนังสือเล่มหนึ่ง ๆ ไม่ควรกำหนดให้เด็กได้อะไร หลาย ๆ อย่าง

2. อายุของเด็ก อายุของเด็กนั้นมีส่วนเกี่ยวพันมากในการจัดทำหนังสือ เด็กยังไม่เจริญพอ จึงควรระวังอย่างมากในการเขียนภาพและตัวอักษร นอกจากนี้แล้ว ความสนใจของเด็กที่มีต่อหนังสือก็มีระยะสั้น เด็กจึงไม่ชอบเรื่องยาว ๆ หรือหนังสือก็มีระยะสั้น เด็กจึงไม่ชอบเรื่องยาว ๆ หรือหนังสือเล่มหนา ๆ เนื่องจากเด็กยังเล็กอยู่การเรียนรู้ของเด็กต้องค่อยรับทีละน้อย ผู้เขียนไม่ควรมุ่งให้สิ่งต่าง ๆ ในหนังสือให้มาก เด็กจึงไม่เคร่งเครียดและพอใจต่อการเรียนรู้ของเขา

3. ความต้องการของเด็ก เด็กปฐมวัยนั้นชอบหนังสือแบบเทพนิยายอยู่เป็นอันมาก ด้วยเด็กเล็ก ๆ ชอบมีความคิดแบบเพ้อฝัน เด็กไม่ชอบเรื่องเศร้า เด็กพอใจจะดูภาพที่ตัวละครจบอย่างมีความสุข ทั้งเด็กก็ชอบนิทานด้วย และก็ชอบเรื่องราวของสัตว์ต่าง ๆ

4. สิ่งแวดล้อม ผู้เขียนควรคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของเด็กด้วย เพราะมีส่วนในการวาดภาพตามความคิดคำนึงของเด็ก สิ่งใดที่เด็กเคยเห็น เคยพบ ช่วยต่อเติมความนึกคิดของเด็กได้ อะไรที่เด็กไม่เคยเห็นต้องใช้เวลากว่ากระตุ้น ความนึกคิดของเด็กมาก หนังสือสำหรับเด็กในเมืองใหญ่ อาจไม่ตรงกับความต้องการของเด็กในชนบทก็ได้ ควรจัดทำเรื่องราวสิ่งแวดล้อมของเด็กก่อน แล้วขยายให้กว้างเป็นลำดับเด็กในชนบทควรรู้นิยายพื้นเมืองของเขา ก่อนรู้เรื่องของพืชและสัตว์ตลอดจนชุมชนของเขา

5. เรื่องที่เด็กสนใจ ผู้เขียนต้องสังเกตด้วยว่า เด็กมีความสนใจเรื่องใดบ้าง ความสนใจของเด็กเกี่ยวกับเวลาและเหตุการณ์ด้วยเหมือนกัน เช่น ในระยะที่คนสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ผู้คนก็พูดถึงกันแต่เรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เด็กเองก็สนใจด้วยเพราะได้ยินอยู่ทุกวัน

หรือบางทีวิทยุโทรทัศน์ก็มีการ์ตูน เช่น เรื่องราวและสิ่งที่มีในทะเล ถ้าผู้เขียนสังเกตความพอใจของเด็กแล้วทำหนังสือขึ้น เด็กก็รู้เรื่องราวทันสมัย และเขาจะพอใจมาก

6. ภาพ ภาพในหนังสือเด็กนั้นไม่ต้องการรายละเอียด เป็นภาพแบบลายเส้นก็ได้ แต่ภาพต้องเหมือนมีชีวิตภาพสัตว์ในหนังสือนิทานเด็กเล็ก ๆ บางทีก็ไม่จริงนักเช่น แม่ไก่ฝูงกระโปรง พ่อหมูสวมกางเกง ลูกนกใส่หมวก เด็กจะชอบเพราะสัตว์เหล่านั้นทำอะไรได้เหมือนเขา และเขาก็รู้ด้วยว่ามันไม่เป็นจริง เขาพอใจที่จะนึกฝันว่ามันเป็นเหมือนเขาเท่านั้น

7. สี สีในภาพหนังสือเด็ก ควรเป็นสีที่สดใส สีที่อ่อนจนเกินไป เด็กก็มองดูไม่ออก เด็กไม่ชอบสีแก่ ๆ ที่ขรึม ๆ สีในภาพหนังสือเด็กควรมองดูสว่างไสว นอกจากเป็นภาพที่แสดงให้เห็นเป็นเวลากลางคืนเท่านั้น

8. ภาษา เด็กเล็ก ๆ นั้นยังมีความสามารถในการใช้ภาษาไม่ดีนัก คำที่เขาพูดและเข้าใจมีจำกัด ฉะนั้นการเขียนหนังสือสำหรับเด็กจึงต้องระวังมาก ต้องนำคำที่เขาใช้เสมอ ๆ มาใช้ เขาจะได้เข้าใจ คำที่ใช้ในหนังสือเด็กต้องเป็นคำสุภาพ และถ้ามีข้อความประโยค ก็ต้องเป็นประโยคกะทัดรัดเข้าใจง่าย การซ้ำคำในหนังสือควรมีคำซ้ำบ่อย ๆ เพื่อให้เด็กได้จำคำได้ และอ่านออกภายหลังหนังสือเด็กที่มีคำประกอบภาพอาจจะค่อย ๆ เพิ่มคำขึ้นได้ เพื่อเด็กได้เรียนรู้คำใหม่ ๆ และใช้ได้ถูกต้อง

9. ตัวอักษร ผู้เขียนควรใช้ตัวอักษรแบบพิมพ์ธรรมดาสีดำ เขียนแก่ น้ำเงินแก่ หรือสีเลือดหมูเพราะถูกต้องตามหลักการเขียน ขนาดตัวอักษรควรโตเหมาะกับสายตาของเด็กเล็ก ๆ คือขนาด 60-72 พอยท์ (กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2532)

10. ตัวละคร หนังสือเด็กเล่มหนึ่ง ๆ นั้นไม่ควรมีตัวละครมากนัก เด็กจะจำไม่ได้ ประมาณ 3-4 ตัว ก็พอ เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น จึงค่อยเพิ่มตัวละครในหนังสือ ส่วนตัวเอกก็ควรมีเพียงตัวเดียวหรือสองตัวก็พอ

11. อารมณ์ ผู้เขียนหนังสือเด็กนั้นจะต้องสร้างอารมณ์ให้แก่ตัวละครในหนังสือด้วย ตลอดจนเรื่องราวก็ควรที่จะสนุก ขบขัน มีชีวิต เมื่อเด็กอ่านจะได้มีอารมณ์ตามไปด้วย หรือเด็กดูจากภาพก็มีอารมณ์ตามภาพ แม้แต่ครูจะอ่านให้ฟังเด็กก็สร้างอารมณ์ตามหนังสือที่ครูอ่านได้

12. ขนาดเล่ม เด็กเล็ก ๆ ต้องการหนังสือใหญ่และบางขนาด 8 หน้ายก หรือ 16 หน้ายก แต่โดยส่วนใหญ่จะมีขนาด 24.5 X 17 เซนติเมตร ทั้งนี้แล้วแต่เรื่องที่กำหนดเขียนว่าควรใช้หนังสือขนาดไหน ถ้าเป็นหนังสือมีแต่ภาพก็ใช้ขนาดเล่มเล็กได้ ถ้าภาพนั้นมีส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วยก็ใช้เล่มใหญ่ หนังสือใช้ได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน ภาพอย่างไ้มากเกิน 20 หน้ากระดาษ (ภิญญาพร นิตยะประภา 2534) เพราะเด็กมีความสนใจสั้นไม่ชอบเรื่องที่ยาวจนเกินไป

13. ความทนทาน หนังสือเด็กนั้นต้องการความทนทานมาก เพราะเด็กชอบหยิบจับ และเปิดดูอยู่เสมอเฉพาะหน้าปกควรใช้กระดาษเหนียวทน เด็กอายุ 3-4 ขวบ จะรู้จักระวังขึ้น การใช้มือก็คล่องขึ้น

นอกจากสิ่งที่ควรพิจารณาทั้ง 13 ประการข้างต้นแล้ว สิ่งสำคัญที่ครูปฐมวัยควรต้องพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ ความรับผิดชอบในการจัดหาหนังสือสำหรับเด็ก และส่วนหนึ่งของที่มาของหนังสือ คือ หนังสือที่ครูปฐมวัยจัดทำขึ้นเอง

หลักการทำหนังสือสำหรับเด็กสำหรับครูปฐมวัย

อารมณี สุวรรณपाल (2539: 337-338) ได้กล่าวถึงหลักการทำหนังสือโดยทั่วไปแล้วครูจะเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับหนังสือสำหรับเด็กมากกว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ดังนั้นสิ่งที่ครูควรพิจารณาโดยหลักกว้างๆ ในการจัดทำหนังสือ คือสิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ที่จะทำหนังสือ หนังสือที่ทำมีวัตถุประสงค์อะไร จัดทำทำไม ให้เด็กเรียนเรื่องใด
2. ลักษณะของหนังสือเด็ก หนังสือเด็กมีลักษณะอย่างไร มีประเภทใดบ้าง เด็กชอบและต้องการอะไร ข้อนี้ควรต้องมีความรู้ในการเลือกจัดทำ
3. เทคนิคในการเขียนเรื่อง ครูต้องเตรียมตัวเตรียมวัสดุอุปกรณ์ รู้จักเด็กและเรียนรู้เทคนิคในการทำหนังสือภาษาที่ใช้ในการเขียนเรื่องควรถูกต้องเรียบง่ายแต่น่าสนใจ
4. การเตรียมต้นฉบับ การสร้างภาพ จัดรูปเล่ม ให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการความชอบ และความสนใจของเด็กปฐมวัย
5. การประเมินคุณค่าของหนังสือ คุณค่าของหนังสือจะมีหรือไม่ควรพิจารณาเกณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ จุดคิดที่แน่นอน คำโครงเรื่องติดต่อกัน สำนวนภาษาถูกต้องมีศิลปะ การเขียน เขียนตรงใจเด็ก จัดรูปเล่มสวย ภาพตรงกับเรื่อง และที่สำคัญหนังสือตรงกับความสนใจและความนิยมระดับของความคิดเหมาะสมกับวัยเด็ก

1.5 การทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

อารมณี สุวรรณपाल (2539: 341-343) ได้กล่าวถึงการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยมีสิ่งสำคัญที่ต้องกล่าวถึง คือ การเตรียมตัวของครู และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำหนังสือ

การเตรียมตัวของครู

การเขียนเรื่องหรือการทำหนังสือให้เด็กปฐมวัยอ่านจำเป็นต้องมีหลักในการจัดทำสิ่งแรกคือตัวครู ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวเด็ก เข้าใจจิตวิทยาและพัฒนาการเพื่อครูจะได้จัดทำหนังสือได้ถูกต้อง เหมาะสมและสนองความต้องการของเด็ก อีกสิ่งหนึ่งที่ครูควรต้องคำนึงถึงคือ ครูต้องการสอดแทรกสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่เด็กในเรื่องใดบ้าง เช่น สอดแทรกการให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่เด็ก คุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กปฐมวัยหนังสือที่เหมาะสม ควรเป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เป็นเรื่องง่าย ๆ โครงเรื่องสั้น ๆ มีบทนำเรื่อง มีจุดสนใจ และจบด้วยความสุขและสมหวัง สิ่งสุดท้ายคือ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดทำหนังสือที่สำคัญได้แก่ การเขียนเรื่อง การให้ภาพ การใช้ภาษา การออกแบบรูปเล่ม และการเลือกใช้วัสดุ

การเขียนเรื่อง

การเขียนเรื่องให้แก่เด็กปฐมวัยควรมีจุดยืนของความคิดเป็นหลักและนำมาผสมผสานกับประสบการณ์ของครูและพฤติกรรมของเด็ก เพื่อจะได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการเขียนเรื่องอย่างชัดเจนและมีทิศทางในการเขียนเรื่อง ครูต้องทำใจให้เข้าใจเด็ก คิดถึงความคิดของเด็กในวัยปฐมวัยเพื่อจะได้ใส่ความนึกคิดแบบเด็ก ๆ ลงไปในเรื่อง ทำให้เด็กเข้าใจเรื่องง่ายขึ้น ตัวละครในเรื่องต้องมีชีวิตและมีชื่อเหมือนชีวิตจริง เด็กจะได้เห็นภาพพจน์ของตัวละครได้ชัดเจน เนื้อหาของเรื่องควรมีสาระและแทรกสิ่งที่ครูตั้งวัตถุประสงค์ไว้ เพื่อจะได้ปลูกฝังหรือสอนเด็กในขณะดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องของครูควรมีจุดเน้นหรือจุดหยุดยอก ให้เด็กเกิดความใคร่รู้เรื่องต่อไป และเมื่อจบควรจบอย่างมีความสุข

การให้ภาพ

ภาพที่ครูให้หนังสือสำหรับเด็กอาจอยู่ในรูปของภาพวาดหรือภาพถ่าย ภาพที่ประดิษฐ์จากเศษวัสดุก็ได้ แต่ควรเป็นภาพง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ภาพควรให้สีประกอบเพราะเด็กเล็ก ๆ ชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ แต่ถ้าเป็นภาพขาวดำต้องเป็นลายเส้นเด็กจึงชอบมาก ในวัยปฐมวัย ภาพมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก ภาพต้องใหญ่และมีภาพหลาย ๆ ภาพในหนังสือ

การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ครูควรต้องศึกษาภาษาที่จะใช้กับเด็ก ภาษาที่ใช้ในร้อยแก้วควรเป็นภาษาที่มีความหมายสั้นแต่ประทับใจ ภาษาที่ดีที่สุดคือ ภาษาพูด คำพูดที่ใช้สนทนาของตัวละครควรเป็นคำพูดสั้น ๆ ไม่ควรใช้ภาษาถิ่นและคำแสลงกับเด็ก เขียนตัวละครด้อยอย่างถูกต้อง และเขียนภาษาให้เป็นธรรมชาติที่สุด ในกรณีที่เป็นร้อยกรองควรใช้คำพยางค์เดียวหรือสองพยางค์ ความหมายชัดเจนเด็กเข้าใจได้ทันที มีเสียงหลายระดับและที่สำคัญคือ ต้องมีจังหวะในการออกเสียง เพื่อเด็กจะได้เพลิดเพลินตามจังหวะและลีลาของคำร้อยกรองที่ครูแต่ง

การออกแบบรูปเล่ม หนังสือเด็กได้รับการพัฒนาในเรื่องของรูปเล่มขึ้นมา หนังสือที่ครูจัดทำอาจได้รับการออกแบบรูปเล่มแตกต่างกันไป เช่น หนังสืออาจเป็นหนังสือที่พับได้ คลี่ได้ มีมิติ หมุนได้ เล่นได้ รูปเล่มอาจเป็นรูปตัวละครเอกของเรื่อง

วัสดุ

วัสดุที่ใช้ทำหนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่จะเป็นกระดาษ นอกจากนั้นยังสามารถนำวัสดุอื่นมาใช้ ได้แก่ ผ้าดิบ เศษผ้า เศษวัสดุ ฟันที่มีอยู่แล้ว

เมื่อครูออกแบบรูปเล่มของหนังสือพร้อมทั้งวัสดุที่จะใช้จัดทำหนังสือแล้ว สิ่งที่ต้องทำต่อไปนี้คือ

การทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

เมื่อผู้จัดทำหนังสือกำหนดเรื่องที่จะเขียน กำหนดตัวละคร สถานที่และองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วสิ่งต่อมา คือ การจัดเตรียมวัสดุและเครื่องมือในการทำหนังสือดังได้กล่าวมาแล้วว่า หนังสือสำหรับเด็กที่ผลิตออกมามีทั้งที่ผลิตจากสำนักพิมพ์ และหนังสือที่จัดทำขึ้นเองโดยครูหรือเด็กและครูช่วยกันจัดทำ ในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดเตรียมวัสดุและเครื่องมือในการทำหนังสือที่จัดทำขึ้นเองโดยครูและเด็กกับครูช่วยกันทำ

ในเรื่องนี้จะกล่าวถึงวัสดุและเครื่องมือในการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยแบบง่าย ๆ และขั้นตอนในการทำหนังสือเด็กและครูสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ดังต่อไปนี้

วิธีเตรียมวัสดุและเครื่องมือ

วัสดุและเครื่องมือที่ใช้ทำหนังสือ ได้แก่

1. วัสดุสำหรับทำรูปเล่มหนังสือ ได้แก่ กระดาษประเภทต่าง ๆ ผ้า แผ่นพลาสติกใสหนา
2. วัสดุสำหรับทำภาพประกอบ ได้แก่ ดินสอสีประเภทต่าง ๆ จานสี พู่กัน รูปภาพต่าง ๆ

และเศษวัสดุ

เครื่องมือสำหรับจัดเย็บเล่ม ได้แก่ ค้อน เข็ม ที่เย็บกระดาษ เข็มเย็บกระดาษ กาว ตาไก่
หวง กรรไกร เป็นต้น

ขั้นตอนในการทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

หนังสือเด็กในที่นี้หมายถึง หนังสือภาพสำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-6 ขวบ ครูที่สอนเด็กปฐมวัยควรที่จะฝึกทำหนังสือภาพอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กได้ โดยการรวบรวมเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมเด็ก นำมาทำเป็นภาพเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และส่งเสริมความสนใจด้านภาษาของเด็ก ตลอดจนความรู้เบื้องต้นอันควรจะได้รู้ตามวัยของเด็กด้วย การที่จะจัดทำหนังสือเด็กขึ้นเองนั้น ครูควรพิจารณาขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ ผู้ทำหนังสือต้องมีจุดประสงค์ว่าจะทำหนังสือชนิดใด เป็นหนังสือภาพที่มีคำประกอบ หรือเป็นหนังสือภาพที่เป็นประโยคประกอบ หรือเป็นหนังสือภาพเกี่ยวกับการเล่าเรื่องประกอบ สำหรับความมุ่งหมายของหนังสือภาพนั้น ต้องการที่จะให้เด็กรู้เรื่องอะไร อาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติศึกษา สุขศึกษาหรือสังคมศึกษา บางทีอาจเกี่ยวกับคณิตศาสตร์หรือภาษาก็ได้ทั้งนั้น แล้วแต่ครูจะเห็นควรว่าเหมาะสมกับเด็กที่ตนเองสอนอยู่นาน้อยเพียงใด

2. แต่งและเรียบเรียงเนื้อเรื่อง เมื่อผู้ทำหนังสือได้กำหนดจุดประสงค์แล้วว่าต้องการให้เด็กเรียนรู้เรื่องใดก็อาจรวบรวมความรู้จากที่อื่นมาทำให้ง่ายและเหมาะสมสำหรับเด็กหรือผู้เขียนจะแต่งขึ้นเองก็ได้ แต่ให้ง่ายพอที่เด็กจะรับรู้ ทั้งเป็นเรื่องราวสั้น ๆ เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย อาจเป็นคำ ประโยคหรือเรื่องราว ส่วนมากที่แต่งเป็นเรื่องราวสั้น เด็กเล็ก ๆ อ่านไม่ออก ผู้ใหญ่เป็นผู้อ่านหรือเล่าให้ฟัง เด็กจำจากการเล่าของผู้ใหญ่และเด็กมักจะดูภาพเวลาที่ผู้ใหญ่หรือครูเล่าฟัง อย่างไรก็ตามเด็กมักจะเข้าใจเนื้อเรื่องจากภาพที่ประกอบ

3. กำหนดตัวละคร เมื่อผู้เขียนได้กำหนดเนื้อเรื่องแล้วต้องวางตัวละครในเรื่องที่เขียนด้วย ตัวเอกของเรื่องนั้นไม่ควรมีมากตัว สองสามตัวก็พอ และควรมีชื่อด้วย ต้องลำดับความเป็นมาของตัวละครให้เกี่ยวเนื่องกันเด็กก็จะจำได้ง่าย ตัวละครในหนังสือของเด็กมีชีวิตและความเป็นอยู่คล้ายเด็กเด็กจะพอใจมาก

4. เลือกวัสดุที่ใช้ ผู้ทำหนังสือจะต้องจัดหาวัสดุที่จะนำมาทำหนังสือ โดยปกติแล้วควรใช้วัสดุที่หาง่ายและราคาถูก สิ่งที่ใช้ก็คือ กระดาษวาดเขียน หรือสมุดวาดเขียน ดินสอ ดินสอสี สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี กาว กรรไกร ที่เย็บกระดาษ ไม้บรรทัด หนังสือสำหรับเด็ก อายุ 2-3 ขวบ บางที่ใช้ผ้าขาวแทนกระดาษก็ได้ เพื่อให้ทนทาน เนื่องจากเด็กอายุน้อยอยากดูภาพ แต่ยังคงควบคุมการหยิบจับหรือเปิดหนังสือไม่ได้ดี ทำให้หนังสือที่ด้วยกระดาษดาง่าย ถ้าใช้ผ้าทำก็ทนทาน

5. กำหนดขนาดและรูปลักษณ์หนังสือ ผู้เขียนหนังสือถ้าใช้สมุดวาดเขียนธรรมดาก็นำมาทำให้ได้เลย แต่ถ้าใช้กระดาษวาดเขียน ก็อาจตัดกระดาษแบบหนังสือ 8 หน้ายกก็ได้ควรพิจารณาเอง ถ้าหนังสือเด็กมีภาพหน้าละรูป เช่น หนังสือภาพผลไม้ ภาพส้ม ภาพกล้วย ภาพอ้อย ก็ใช้ขนาดเล่มเล็ก ถ้าเป็นภาพที่มีตัวละครหลายตัวเป็น

6. เรื่องราว เช่น เรื่องไปเที่ยวทะเลก็ควรใช้ขนาดเล่มใหญ่เด็กจะเห็นภาพได้ชัด ทั้งอาจมีตัวหนังสือประกอบเป็นประโยคอีกด้วย

7. จัดทำภาพ ภาพในหนังสือเด็กทำได้หลายแบบอาจวาดแล้วใช้ดินสอสีระบายเป็นรูปหรือระบายด้วยสีน้ำหรือตัดกระดาษสีเป็นภาพติด ใช้เศษผ้าประดิษฐ์ประกอบการวาดก็ได้ บางทีตัดจากหนังสือต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ นำมาประกอบเป็นเรื่องราว ภาพสำหรับเด็กควรโตและชัด ถ้าวาดเขียนได้เองก็ดี ภาพของเด็กไม่ต้องมีรายละเอียด ใช้ตัดสีให้เด่น

8. เขียนตัวหนังสือ ตัวหนังสือนั้นเป็นส่วนประกอบที่จริงเด็กอ่านหนังสือไม่ออก แต่การที่มีตัวหนังสือประกอบภาพนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กเด็กเห็นตัวหนังสือเสมอ ๆ ทำให้เด็กคุ้นกับรูปร่างอักษร ฉะนั้น ตัวหนังสือสำหรับเด็กจึงใช้ตัวขนาดใหญ่ ตัวหนังสือเด็กเล็กอายุ 3-4 ขวบ ประมาณ $\frac{3}{4}$ นิ้ว เด็กอายุประมาณ 5-6 ขวบ ประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว สีตัวหนังสือเข้มและใช้เขียนแบบตัวพิมพ์

หนังสือเด็ก ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กได้ดี สำหรับเด็กเล็ก ๆ นั้น หนังสือเด็กเปรียบเสมือนเครื่องเล่นชนิดหนึ่งของเด็กด้วย เด็กจะดูภาพในหนังสือและเข้าใจความหมายหรือเรื่องราวของภาพ ครูที่สอนเด็กเล็กจึงควรจัดทำหนังสือเด็กตามขั้นตอนดังกล่าวเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กด้วย (อารมณี สุวรรณपाल 2539: 343-344)

1.6 องค์ประกอบของหนังสือเด็กปฐมวัย

องค์ประกอบของหนังสือเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดทำและผู้นำไปใช้กับเด็กควรต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ คุณภาพของหนังสือที่ทำ ความเหมาะสมสำหรับเด็ก การทำหนังสือ เด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสนุกและน่าสนใจ เพราะหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยที่ครูทำขึ้นสนองสิ่งที่ครูและเด็กต้องการมากกว่าหนังสือที่ผลิตออกมาจากสำนักพิมพ์ซึ่งผลิตออกมามากมาย แต่จะเลือกหนังสือที่มีคุณภาพ และคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นหาได้ค่อนข้างยาก การเลือกหนังสือจากสำนักพิมพ์ ครูต้องออกแรงความคิด ความรู้ความเข้าใจหลายประการ ซึ่งมาสะดวกแก่ครูเท่ากับการจัดทำขึ้นเอง

พูนศรี คัมภีรปรกรณ์ (2528: 143) กล่าวถึงการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จุดสุดยอดของเรื่องดี
2. โครงเรื่องประทับใจ
3. เนื้อเรื่องสนุกชวนให้ติดตามอ่าน
4. ตัวละครดี และมีการพัฒนาดีขึ้น
5. ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับเด็ก

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า ในการทำหนังสือให้เด็กปฐมวัย หรือหนังสือที่เด็กจัดทำขึ้นเองควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ องค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน

องค์ประกอบภายนอกของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยหมายถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นรูปเล่ม หนังสือ ได้แก่ ปก ชื่อเรื่อง รูปเล่ม วัสดุที่ใช้ทำหนังสือ ภาพ สีและตัวอักษร

ปก ปกของหนังสือที่จัดทำขึ้นเองเป็นสิ่งที่ควรมีเพราะเด็กจะหยิบหนังสือขึ้นมาดูได้นั้น ปกจะต้องเป็นที่สะดุดตาและดึงดูดความสนใจของเด็ก อีกทั้งเป็นปกที่ใช้วัสดุค่อนข้างคงทน เย็บปกอย่างเรียบร้อย

ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องของหนังสือเป็นส่วนหนึ่งที่เร้าความสนใจเด็ก ให้อยากหยิบจับหนังสือขึ้นมาอ่าน ชื่อเรื่องจึงควรเป็นชื่อที่สื่อสารให้เด็กเข้าใจและสนใจ

รูปเล่ม รูปเล่มจัดทำเป็นรูปอะไรก็ได้ อาจเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าธรรมดา หรืออาจจัดทำเป็นรูปร่างแปลก ๆ ก็ได้ แล้วแต่ครู

วัสดุ วัสดุที่ใช้ทำหนังสือมีหลายประเภท กระดาษเป็นวัสดุที่นิยมใช้กันเป็นส่วนมาก นอกจากนั้นยังสามารถใช้ผ้า พลาสติก

ภาพและสี ภาพและสีเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจให้เด็กติดตามพลิกหนังสืออ่าน ภาพควรเป็นภาพที่ชัดเจน อาจเป็นภาพของจริง ภาพวาด หรือภาพการ์ตูนก็ได้ ส่วนสีควรเป็นสีสด สวยสะดุดตา หรือขาวดำก็ได้

ตัวอักษร ตัวอักษรอาจมีหรือไม่มีก็ได้ ถ้ามีควรเป็นตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ เขียนถูกต้อง และใช้สีคำซึ่งเหมาะกับสายตาของเด็ก

องค์ประกอบภายใน

องค์ประกอบภายในหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยหมายถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เป็นเรื่องราวในรูปเล่มได้แก่ โครงเรื่อง เนื้อเรื่องและสาระของหนังสือ มโนคติและคุณค่า ภาษา ตัวละคร ในเรื่อง ความครบถ้วนของความเป็นจริงหรือเรื่องต่าง ๆ

โครงเรื่อง โครงเรื่องเป็นส่วนหนึ่งในการทำหนังสือเด็กจะชอบเรื่องที่มีจุดคิดของเรื่องที่ดี ๆ เหตุการณ์ที่ตื่นเต้น ลึกลับ มีข้อขัดแย้งบ้าง พอที่จะให้เด็กได้คิดถกเถียงกันด้วยความสนใจ เรื่องที่ดีจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ รู้สึกขัดแย้งตามเรื่อง และรู้ว่าจุดสุดยอด (Climax) ของเรื่องอยู่ตรงไหน ตลอดจนตอบสนองตอนจบเรื่องด้วยความพึงพอใจ และเด็กมีความรู้สึกร่วมตามท้องเรื่องเนื้อเรื่องและสาระของหนังสือ หนังสือที่จัดทำสำหรับเด็กควรมีเนื้อหาสาระที่ให้ประโยชน์แก่เด็กทั้งในด้านอารมณ์จิตใจ และสติปัญญา นอกจากนั้นเนื้อเรื่องของหนังสือควรมีลำดับความเป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่องเป็นเรื่องที่สั้นและไม่ซับซ้อน

มโนคติและคุณค่า มโนคติและคุณค่าของหนังสือเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องมี เมื่อเด็กอ่านหนังสือหรือดูภาพแล้วเด็กไม่โมโหมติจากหนังสือ เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังนิสัยจากตัวละครในเรื่องในทางที่ถูกที่ควร

ภาษา ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง ภาษาของเด็กควรเป็นภาษาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ควรใช้ภาษาพูด แต่ต้องสุภาพเป็นภาษาที่ถูกต้อง เป็นภาษาที่เด็กคุ้นเคย คำศัพท์เหมาะสมกับวัย เพราะภาษาในหนังสือสามารถช่วยพัฒนาและสร้างเสริมประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็ก ช่วยให้เด็กแสดงออกโดยคำพูดได้

ตัวละคร หนังสือที่ดีสำหรับเด็กควรต้องประกอบด้วยตัวละครที่มีนิสัยและลักษณะที่มีชีวิตชีวาและเป็นคนเต็มตลอดเรื่อง ลักษณะของตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหนังสือ บอนด์ (Bond, 1984) กล่าวว่า "ผู้แต่งใช้จินตนาการ และประสบการณ์ของมนุษย์ สร้างสรรค์ลักษณะ 3 มิติ ลักษณะในอดีต อนาคต พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ความหวัง ความกลัว

ความเศร้า ความสุข ในขณะที่เดียวกันผู้แต่งจะแสดงความเป็นมนุษย์ที่สมจริงของตัวละคร การแสดงตนและความเกี่ยวกันกันของแต่ละคน" ตัวละครในหนังสือส่วนใหญ่จะแสดงความเป็นคนธรรมดา เช่น เป็นคนที่มี ทั้งความดีและความไม่ดีและตัวละครสามารถเปลี่ยนแปลง เมื่อเผชิญกับปัญหาและสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ นอกจากนั้นตัวละครในเรื่องควรคิดทำอะไรได้สมวัยเหมือนกับคนจริง ๆ มีชื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานที่ที่หนังสือพูดถึงเรื่องความครบถ้วน ความครบถ้วนของเรื่องต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหนังสือเด็ก สภาพความเป็นจริงของบางสิ่งบางอย่าง เช่น ความตาย ความป่วย ความยากแค้น หรือศาสนา เป็นเรื่องที่เด็กเข้าใจได้ยาก และได้ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ และหนังสือบางเรื่องเสนอสิ่งที่เกิดขึ้นเกินความเป็นจริง เช่น ตำรวจที่ทำแต่ความดีไม่มีการผิดพลาดเลยหรือคนไม่ดีที่ทำแต่ความเลวจนไม่มีใครยอมรับหนังสือดังกล่าวขาดความครบถ้วนในสิ่งที่เป็นจริง ดังนั้น ความครบถ้วนในความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของหนังสือที่จัดทำสำหรับเด็กปฐมวัย (อารมณ สุวรรณपाल 2539: 335-336)

สรุป หลักการในการสร้างหนังสือสำหรับเด็กควรจะต้องดูที่วัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสือว่าต้องการจะส่งเสริมในเรื่องใดและสร้างหนังสือให้เหมาะสมกับวัยของเด็กมีภาษาที่เหมาะสมตัวละครที่ตรงกับความสนใจของเด็กเพื่อให้การสร้างนิทานสำหรับเด็กเหมาะสมกับเด็กมากที่สุด

1.7 ประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

กระทรวงสาธารณสุข (2548: 7-12) ได้บอกประโยชน์ของหนังสือนิทานได้ดังนี้

1. นิทานช่วยเสริมปัญญาเด็ก เมื่อคุณพ่อคุณแม่เล่านิทานให้เด็กฟังลูกต้องได้ใกล้ชิดคุณพ่อคุณแม่ซึ่งเป็นผู้เล่าทำอย่างนี้ทุกวันความใกล้ชิดในครอบครัวย่อมเกิดขึ้น เด็กจะรู้สึกอบอุ่น รู้สึกว่าตนเป็นที่รักของคุณพ่อคุณแม่ ขณะเล่านิทานบรรยากาศที่เกิดขึ้นเป็นบรรยากาศแห่งความสุขของทุกคน สร้างความผูกพัน มั่นใจเชื่อมั่นในตนเองซึ่งจะเสริมปัญญาเด็กได้ดี

2. ปลุกฝังให้เป็นคนช่างคิด ช่างถามช่างสังเกต ขณะที่เล่านิทานให้เด็กฟัง เด็กอาจจะไม่เข้าใจข้อความบางตอนหรือศัพท์บางคำ หรือเด็กอาจถามว่าหมายถึงอะไร จะสร้างให้เด็กเป็นคนกล้าถามคนที่กล้าถามแสดงว่าเป็นคนที่อยากรู้อยากเห็นหากถามมากและได้คำตอบทุกครั้ง ก็ยิ่งสร้างให้เด็กเข้าใจสิ่งต่างๆรอบตัวละสมมากขึ้นไปเรื่อย เป็นเด็กที่ฉลาดมากขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้น

3. เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้เร็ว การเล่านิทานเปรียบเทียบเหมือนเป็นการสอนภาษาไทยไปในตัว เด็กจะได้ยินได้ฟังถึงรูปประโยค การใช้ภาษาไปในตัวอย่างสนุกสนานโดยไม่ต้องยัดเยียด เด็กจะมีทัศนคติที่ดีในการเรียนภาษาไทยต่อไป

4. เด็กจับประเด็นเก่ง วิเคราะห์เก่ง การเล่านิทานเรื่องซ้ำให้เด็กฟัง เด็กจะฟังและมองภาพรวมของเรื่องทั้งหมดออกทำให้เด็กรู้จักจับประเด็น เป็นคนจับประเด็นเก่ง ย่อความเก่งต่อไป รู้จักมองสรรพสิ่งเป็นระบบ มีความคิดรวบยอดสูง คนเก่ง คนฉลาด ส่วนแล้วแต่เป็นคนที่จับประเด็นได้เร็ว มองอะไรทะลุปรุโปร่งคิดอะไรมองอะไรเป็นระบบ ตีบทแตก ตีประเด็นแตก เข้าใจเรื่องเร็ว

5. สร้างสมาธิให้เด็ก ช่วงของการเล่านิทานเด็กมักจะฟังอย่างใจจดใจจ่อ ตั้งอกตั้งใจ ยิ่งถ้านิทานเหมาะสมกับอายุเด็ก เด็กจะเข้าใจและอยากรู้ต่อไปว่าจะเกิดอะไรขึ้น ช่วงนี้แหละเป็นการสร้างสมาธิให้กับเด็ก พบว่าเด็กฉลาดหรือคนเก่งมักจะเป็นคนที่มีสมาธิสูง สมาธิจึงเป็นองค์ประกอบของความฉลาดทางปัญญา

6. สร้างให้เด็กมีจินตนาการ ภาพที่เกิดขึ้นในสมองเกิดจากจินตนาการของเด็กโดยอิงกับประสบการณ์เดิมบวกกับจินตนาการใหม่ เสริมเติมเป็นภาพที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเคลื่อนไหวไปตามเนื้อเรื่อง จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นในโลกของเรา ความรู้ทำให้คนฉลาดขึ้นระดับหนึ่ง คนที่จินตนาการเก่ง ทำความเจริญได้ไม่มีขีดจำกัด นวัตกรรมต่าง ๆ จำนวนมากหรือความคิดสร้างสรรค์เกิดจากจินตนาการ

7. สร้างคุณธรรมแก่เด็กได้ง่าย นิทานจำนวนมากแต่งขึ้นเพื่อสอดแทรกคุณธรรม ทักษะชีวิตหรือข้อคิดต่าง ๆ เป็นอุทาหรณ์ให้ผู้ฟังตระหนักรู้ไว้ คุณธรรมทั้งหลายที่เด็กได้ฟังตั้งแต่ปฐมวัยจะจำฝังแน่นอยู่ในตัวเด็กนำไปใช้ในวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้

8. สร้างเด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ เด็กเกิดการเรียนรู้และการปรับตัวนี้แหละจะสร้างเป็นนิสัยเด็ก และเด็กจะมีวิธีการพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

9. สร้างเด็กให้เป็นเด็กที่รักการอ่าน การเล่านิทานเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กไปในตัวเป็นการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานสอดแทรกอยู่ การเล่านิทานหรืออ่านนิทานให้เด็กฟังบ่อย ๆ จะเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ของเด็กทุกมิติ เด็กจะเป็นคนรักการอ่านหนังสือ อ่านหนังสือไว มีสมาธิสนุกกับการเรียนรู้ เกิดพลังของการใฝ่รู้ เป็นนักคิด นักถาม นักค้นคว้า เข้าใจเรื่องได้ไว ฯลฯ

ที่สำคัญนิทานมีดีถึง 3 อย่าง คือทำให้เด็กเก่ง ดี มีความสุข เด็กจะได้ทั้งความฉลาดทั้งทางปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์

สรุป หนังสือเด็กมีประโยชน์ต่อเด็กหลายประการ สามารถนำหนังสือเด็กมาส่งเสริมเด็กในเรื่องต่าง ๆ ใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กที่ไม่พึงประสงค์และเรื่องที่ต้องการส่งเสริมให้กับเด็ก เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ชอบเลียนแบบพฤติกรรมที่ตนเองชอบ

1.8 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

สุปรียา โคจรสวัสดิ์ (2522: 69 -70) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาหนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลในด้านความเหมาะสมและความสัมพันธ์ของภาพกับเนื้อหา รูปแบบ สี ขนาดของภาพรวมทั้งความสนใจในเนื้อเรื่องในหนังสือภาพของเด็กอนุบาลผลการวิจัยปรากฏว่า

1. หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลเป็นภาพวาดง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อนมี 2 มิติ สีสดใส และเป็นพวกสีอ่อน
2. หนังสือภาพที่ภาพเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องและเป็นภาพที่มีชีวิตชีวาเหมาะสมกับเด็กในระดับอนุบาลมากที่สุด
3. รูปแบบที่เป็นภาพเขียนที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แบบภาพการ์ตูนเป็นที่สนใจของเด็กในระดับอนุบาลมากที่สุด
4. สีที่สดใสและเป็นสีจำพวกสีอ่อนได้รับความสนใจมากที่สุด
5. ภาพขนาดใหญ่จะได้รับความสนใจมากที่สุด
6. หนังสือที่มีเรื่องไม่ตลก ภาพสีไม่สวย จะไม่เป็นที่สนใจของเด็กในระดับนี้

ชูพงศ์ ปัญจมะวัต (2534: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ตัวแบบในนิทานประกอบภาพเพื่อเพิ่มพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนในเด็กอนุบาลที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่ำ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนต่ำที่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบภาพ จะมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนเพิ่มขึ้น ระหว่างระยะก่อนทดลองกับระยะหลัง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1 การช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1.1 ความหมายของการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

โดยทั่ว ๆ ไปหมายถึงการใช้ความสามารถของตนเอง เพื่อจะให้ได้ประสบความสำเร็จในชีวิต การช่วยเหลือตนเองจึงเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะกระทำการต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง สำหรับเด็กปฐมวัย ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ทั้งนี้เนื่องจากวัยและวุฒิภาวะของเด็ก การช่วยเหลือตนเองของเด็กในระยะนี้จึงมุ่งถึงว่าเด็กควรสามารถช่วยเหลือตนเองในการกระทำพฤติกรรมพื้นฐานประจำวันได้ เช่น การรับประทานอาหาร การนอน การขับถ่าย การแต่งตัว การรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้รวมทั้งการรู้จักระวังตนเองให้ปลอดภัยในการเล่นได้

นางลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 193) ได้ให้ความหมายของการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยว่าเป็นการเรียนรู้การทำงานสิ่งแรกของเด็กเมื่อเด็กอยู่ในระยะที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองบ้าง เด็กอยากจะทำแต่งตัว แปรงฟัน อาบน้ำเอง หรือปิดกวางคหอง ถ้าพ่อแม่และผู้ใหญ่คอยชี้แนะ เด็กจะเติบโตเป็นเด็กที่ขยันขันแข็ง รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยงานบ้านได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2536: 2) ได้ให้ความหมายของการช่วยเหลือตนเองในเด็กปฐมวัยว่า การช่วยเหลือตนเอง หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องกิจวัตรประจำวัน ให้เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองเต็มความสามารถที่เขาจะมีอยู่ หรือต้องการความช่วยเหลือน้อยที่สุด

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การช่วยเหลือตนเอง หมายถึง การที่เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น การอาบน้ำ แปรงฟัน การแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการขับถ่าย เด็กจะเริ่มฝึกฝนและปฏิบัติได้และช่วงแรก ๆ จะต้องมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือและแนะนำวิธีการที่ถูกต้อง เด็กก็จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

2.1.2 ความสำคัญของการส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง

นางลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 193 - 195) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยรู้จักช่วยเหลือตนเอง ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและปลูกฝังให้มีขึ้นในตัวเด็ก เพราะเมื่อเด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองรู้จักรับผิดชอบตนเองและจะเป็นทางนำไปสู่ลักษณะนิสัยที่ดีงามต่างๆ อีกมาก เช่น เมื่อรู้จักช่วยเหลือตนเองแล้วความขยันก็จะเกิดขึ้น ความอดทนก็ตามมา มีความมานะพยายามที่จะกระทำและต่อสู้กับอุปสรรค

ต่าง ๆ ด้วยตนเองความสำคัญของการให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองอาจสรุปประเด็นสำคัญได้ 3 ประเด็น คือ

1. การช่วยเหลือตนเองมีผลต่อพัฒนาการเด็ก

การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง จะนำมาซึ่งพัฒนาการอีกหลายทาง เช่น ทางกาย กล้ามเนื้อจะแข็งแรงขึ้น เพราะได้เคลื่อนไหวอยู่เสมอได้ใช้มือในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ให้ทุกส่วนของร่างกายในการควบคุมตนเองให้ทำงานสัมพันธ์กัน

ทางอารมณ์ เด็กจะมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น เมื่อเด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เด็กจะพอใจ และเชื่อมั่นในความสามารถของตน

ทางสังคม เด็กเกิดความรู้สึกที่อยากจะช่วยผู้อื่น เพราะเมื่อตนเองทำได้แล้วก็อยากจะทำให้ผู้อื่นบ้าง เพราะธรรมชาติของเด็กปฐมวัยนั้นอยากแสดงออกอยากช่วยอยู่แล้ว ถ้าให้โอกาสเด็กได้ช่วยเหลืองานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ช่วยหยิบของให้ผู้ใหญ่ ช่วยเลี้ยงน้อง ช่วยกวาดบ้าน ภูบ้านจะเป็นการโยงไปถึงการรุดให้เด็กรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานต่าง ๆ และรู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นทางสติปัญญา เด็กอยากจะทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไป อยากเรียนรู้มากขึ้น

2. การช่วยเหลือตนเองมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

การที่เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้และได้ฝึกทำอยู่เสมอ ได้ฝึกฝนเพิ่มเติมเป็นพิเศษ อยู่เรื่อย ๆ จนเกิดทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้น ในที่สุดจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองขึ้น เกิดการพัฒนาความคิดในเรื่องการนับถือตนเอง เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบและสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย นอกจากนี้เด็กที่รู้จักช่วยเหลือตนเองจะเป็นเด็กที่มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบพึ่งผู้อื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้โดยไม่วิตกกังวล

3. การช่วยเหลือตนเองมีผลต่อความรับผิดชอบต่อเด็ก

เด็กจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อเมื่อได้เคยฝึกในด้านการช่วยเหลือตนเอง และช่วยผู้อื่นตลอดจนได้เคยฝึกในด้านการมีระเบียบวินัยมาก่อน ทำให้เป็นคนมีความเคารพในกฎเกณฑ์ สามารถในการควบคุมจิตใจและสามารถบังคับตนเองได้

เด็กที่มีความรับผิดชอบต่อจะปฏิบัติภารกิจที่ตนพึงกระทำให้สำเร็จลุล่วงไปโดยไม่มี การควบคุมหรือบังคับจากผู้อื่นเช่นการปฏิบัติสิ่งที่ เป็นกิจวัตรประจำวันของตนเองและภารกิจที่ได้รับ มอบหมายให้กระทำ และยอมรับผิดทั้งชอบต่อผลการกระทำของตนด้วย ถ้าเด็กช่วยเหลือตนเองได้ พร้อมทั้งจะปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดด้วยตนเองแสดงว่าเด็กมีความสามารถที่จะรับผิดชอบต่อได้แล้ว

สรุป ความสำคัญของการช่วยเหลือตนเองในเด็กปฐมวัยเด็กที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เด็กจะมีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีพัฒนาการทางทุกส่วนของร่างกายทำงานประสานสัมพันธ์กัน และเด็กก็จะมีคามรับผิดชอบต่อนองรู้จักหน้าที่ของตนเอง

2.2 หลักในการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง

นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 213) ได้กล่าวถึงหลักในการฝึกให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเองว่า เด็กจะสามารถช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ถ้าได้รับการฝึกที่เหมาะสม ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้

1. เข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย เพื่อจะได้มีแนวทางในการประมาณความสามารถที่เด็กจะทำได้ และคอยสังเกตว่าเด็กพยายามที่จะทำอะไรด้วยตนเอง หรือพยายามช่วยพ่อแม่ช่วยผู้อื่นหรือร่วมมือกับผู้อื่นเมื่อไร เพื่อจะได้เริ่มสนับสนุนและแนะแนวทางให้เด็กทำในสิ่งนั้น ๆ ได้
2. ช่วงเวลาสำคัญของการฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้ดีที่สุด คือช่วงเวลาที่เด็กแสดงให้เห็นว่า เขาเต็มใจและพร้อมที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นครั้งแรกและเมื่อถึงเวลานั้นจะต้องปล่อยให้เขาช่วยเหลือตนเองแม้จะยังทำไม่ได้ดีในระยะแรก ๆ แต่การได้มีโอกาสทำบ่อย ๆ ก็จะทำให้ดีขึ้น และทำจนกลายเป็นนิสัย ซึ่งจะทำให้เขามีความเชื่อมั่นและรับผิดชอบที่จะทำต่อไป
3. ให้เด็กทำตามความสามารถเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อเด็กจะได้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง
4. จัดประสบการณ์ให้ตามระดับวัยของเด็กจัดกิจกรรมให้เด็กได้กระทำไปตามลำดับตั้งแต่กิจกรรมง่าย ๆ และใกล้ตัวไปถึงกิจกรรมที่ยากขึ้นและห่างจากตัวออกไป เพื่อให้เกิดการช่วยผู้ทำทนาย และทำให้เด็กสนใจอยากจะทำเองโดยไม่เกิดการเบียดเบียน
5. ให้กำลังใจโดยใช้วิธีการจูงใจให้กระทำด้วยวิธีการที่นุ่มนวล ด้วยการยกย่องชมเชยไม่บีบบังคับให้ทำได้ในทันทีทันใด ถ้าใช้ระเบียบเข้มงวดมากหรือตั้งความหวังไว้สูง จะทำให้เด็กไม่ประสบผลสำเร็จในการช่วยเหลือตนเอง เพราะเกิดความไม่แน่ใจในความสามารถเด็กต้องการให้คนอื่นยอมรับว่าเขามีความสามารถ การยกย่องชมเชยและยอมรับจะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าจะต้องทำให้ได้
6. ไม่นำเด็กไปเปรียบเทียบกับอีกคนหนึ่ง ถ้าเห็นว่าเขาได้ใช้ความพยายามอย่างมากแล้วต้องทำให้เด็กเห็นว่า เราพอใจในการที่เด็กพยายามที่จะช่วยเหลือตนเอง แม้บางครั้งเด็กอาจจะทำได้ช้า ก็ต้องอดทนรอ

7. ให้เด็กมีส่วนร่วมและช่วยในการทำงานบางอย่างที่เหมาะสมกับวัยร่วมกับผู้ใหญ่ โดยใกล้ชิด

สรุป หลักในการหลักในการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง ครูและผู้ปกครองต้องเข้า พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย และดูช่วงเวลาที่เหมาะสมคือช่วงที่เด็กต้องการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในเด็กทำตามความสามารถและตามวุฒิภาวะของเด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมเริ่มจากง่ายไปหายากและมีวิธีการจูงใจเด็ก และคำชมเชย และให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานง่าย ๆ ร่วมกับผู้ใหญ่ ที่สำคัญไม่ควรนำเด็กไปเปรียบเทียบกับคนอื่นเมื่อเด็กยังทำไม่ได้ก็ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือและแนะนำวิธีการที่ถูกต้องและให้ทดลองปฏิบัติใหม่

2.3 ความมุ่งหมายในการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

เบญจา แสงมลิ (2539 : 90) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยว่า การอบรมเลี้ยงดูและฝึกเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองนั้นมีความมุ่งหมายอยู่ 5 ประการดังนี้

1. เพื่อให้เด็กมีความเป็นอยู่อย่างถูกลักษณะ ที่อยู่ของเด็กต้องสะอาดเรียบร้อย สะดวกสบาย เครื่องใช้มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. เพื่อให้เด็กมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ โดยจัดอาหารมีประโยชน์แก่เด็ก ดูแลการขับถ่าย การนอน การพักผ่อน
3. เพื่อให้รู้จักป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน ควรสอนให้เด็กรักษาความสะอาดและความปลอดภัยของร่างกาย
4. เพื่อให้มีสุขภาพจิตดีก่อให้เกิดสติปัญญา อารมณ์ และสัมคมดี โดยจัดการเล่นในร่มและกลางแจ้งให้เด็กอย่างเหมาะสม
5. เพื่อให้มีสุขภาพนิสัยที่ดี ซึ่งมีส่วนต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กด้วย ครู หรือผู้ใหญ่ต้องกระทำตนเป็นตัวอย่าง และดูแลให้เด็กกระทำอย่างสม่ำเสมอ

เบญจา แสงมลิ (2539: 92) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยว่า การที่จะฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากคือ ความพร้อมของเด็ก ถ้าเด็กมีความพร้อม เด็กจะเรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเองได้เร็วและเกิดผลดี

ความพร้อมเป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การที่ได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว ความสนใจหรือแรงจูงใจ

2.4 ขอบข่ายของพัฒนาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย

นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 200-204) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของพัฒนาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปฐมวัยว่า เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมและความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของเด็กแต่ละวัยนี้ อาโนล กิเซล (Arnold Gesell) นักจิตวิทยา ซึ่งสนใจศึกษาพฤติกรรมของเด็กวัยต่าง ๆ ได้ทำการศึกษาและรายงานไว้ จะได้ยกมากล่าวเฉพาะเด็กที่อยู่ในระดับอายุ 2-6 ขวบ ดังนี้

1. ด้านการรับประทานอาหาร

เด็กในวัย 2 ขวบ จะมีความสามารถในการจับช้อนได้ดีขึ้น โดยใช้นิ้วหัวแม่มือจับช้อน แต่ยังรับประทานหกอยู่มาก สามารถใช้มือทั้งสองจับถ้วยน้ำยกขึ้นดื่มและวางได้เอง ถ้าเด็กคนใดมีความลำบากยุ่งยากใจในการรับประทานอาหารเองก็จะยอมรับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่โดยดี แต่ถ้าสามารถรับประทานอาหารได้เอง และช่วยเหลือตนเองได้ดีก็จะปฏิเสธการช่วยเหลือเพราะคิดว่าตนเองสามารถทำได้ดีกว่าเด็กจะเริ่มเลือกรับประทานแต่สิ่งที่ตนชอบ

วัย 2 ½ ขวบ จะยังคงเลือกอาหาร ถ้าอาหารใดที่ชอบก็จะรับประทานด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นอาหารที่ไม่ชอบก็จะให้คนอื่นป้อน

วัย 3 ขวบ สามารถที่จะรับประทานอาหารเองได้ดีขึ้น และยอมรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ได้มากขึ้น สำหรับการให้ช้อน เด็กหญิงบางคนทำได้ถูกต้องเหมือนผู้ใหญ่อาจทำได้ดีกว่าเด็กชาย สามารถจับถ้วยน้ำโดยใช้มือเดียวได้

วัย 4 ขวบ เด็กรับประทานอาหารได้ดีขึ้นเมื่อได้นั่งร่วมโต๊ะกับผู้ใหญ่ จะชอบคุยในเวลารับประทานอาหาร และจะไม่ค่อยนั่งนิ่ง ๆ ถ้านั่งรับประทานคนเดียวจะค่อนข้างช้า การให้สัญญาณว่าเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วจะให้รับประทานอาหารหวาน อาจจะช่วยกระตุ้นเด็กได้ เมื่ออายุ 4 ½ ขวบ เด็กจะรับประทานได้เร็วขึ้น และสามารถฟังหรือคุยกับผู้อื่นได้ เมื่อถึงอายุ 5-6 ขวบ เด็กจะสามารถรับประทานได้เรียบร้อย และเข้าร่วมโต๊ะนั่งกับผู้ใหญ่ได้ดี

เด็กเล็กๆ นั้นร่างกายกำลังเติบโต ปกติเด็กจะเคลื่อนไหวเสมอ จึงจำเป็นที่จะจัดอาหารให้เด็กรับประทานพร้อมกับแรงงานที่ใช้ในการเคลื่อนไหวเสมอ จึงจำเป็นที่จะจัดอาหารให้เด็กรับประทานพร้อมกับแรงงานที่ใช้ในการเคลื่อนไหว นอกจากเด็กจะรับประทานอาหารเข้าและเย็นที่บ้านแล้ว ระหว่างเวลากลางวันที่อยู่โรงเรียน ศูนย์เด็ก หรือ สถานเลี้ยงเด็ก เด็กควรได้รับประทานอาหารอีก 3 มื้อ ได้แก่ อาหารว่างตอนเช้า อาหารกลางวัน อาหารว่างตอนบ่าย

รายการอาหารของเด็กควรให้เด็กได้รับประทานข้าว ถั่ว ผลไม้ ไข่ เนื้อสัตว์ ไขมัน และนม ซึ่งอาหารเหล่านี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่เด็ก ทำให้เด็กเติบโตแข็งแรง

การรับประทานอาหารของเด็ก ควรจัดให้เป็นเวลาการรับประทานอาหารเด็กควร
หัดเคี้ยวให้ละเอียด เด็กควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้ทุกชนิดและเด็กไม่เลือกอาหาร เช่น
เด็กไม่ยอมกินผัก จะกินแต่ไข่กับหมู เป็นต้น

เด็กรับประทานอาหารได้เรียบร้อยไม่ทำหกเลอะเทอะเครื่องใช้ในการรับประทาน
เช่น ถ้วยน้ำ ช้อนส้อม ผ้าเช็ดมือต้องสะอาด เด็กปฐมวัยในสถานศึกษาปฐมวัยควรใช้ภาชนะ
ขนาดเล็ก ซึ่งมีน้ำหนักเบา เด็กจะได้ถือด้วยตนเองได้

2. ด้านการอาบน้ำและแต่งตัว

เด็กวัย 2 ขวบ จะเริ่มสนใจที่จะช่วยเหลือตนเองในการอาบน้ำมากขึ้น ชอบที่จะ
ล้างมือและเช็ดมือถึงแม้ว่าจะยังทำไม่ได้ดีนัก ด้านการแต่งตัว สามารถที่จะถอดรองเท้าและถุงเท้า
เองได้ พยายามที่จะสวมเสื้อผ้าเอง แต่ยังทำไม่ได้ดีนัก เช่น อาจใช้ขา 2 ข้างสวมลงในซอกกางเกง
ข้างเดียว หรือใส่หมวกกลับด้านหน้าไปไว้ข้างหลัง

วัย 2 ½ ขวบ ในวัยนี้เด็กจะชอบอาบน้ำและเล่นน้ำมาก ชอบโดดตัวขึ้นไปใน
อ่างน้ำ ชอบเปิดปิดก๊อกน้ำและมักจะไม่ค่อยยอมขึ้นจากน้ำง่าย ๆ เด็กสามารถถอดเสื้อผ้าได้ดีกว่า
การสวม แต่ก็พยายามช่วยเหลือตนเองซึ่งบางครั้งก็จะสวมด้านหน้าไว้ด้านหลัง ซึ่งผู้ใหญ่ยังคงต้อง
ให้ความช่วยเหลืออยู่ แต่เด็กบางคนก็มีความรู้สึกอยากจะทำเองโดยต้องการให้ผู้ใหญ่เพียงแต่บอก
แต่ไม่ต้องการให้ทำให้

วัย 3 ขวบ ยังคงชอบเล่นน้ำเช่นเดียวกับเมื่ออายุ 2 ½ ขวบ ด้านการแต่งตัว
สามารถทำได้ดีกว่าเมื่ออายุ 2 ½ ขวบ และยังคงสามารถถอดเสื้อผ้าได้ดีกว่าการสวมใส่ ส่วนมาก
มักจะถอดเสื้อผ้าและสามารถถอดรองเท้าได้ด้วยตนเองเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้เด็กวัยนี้จะเริ่ม
ช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นและต้องการความช่วยเหลือน้อยลง การสวมใส่ส่วนใหญ่มักจะขึ้นอยู่กับ
อารมณ์ของเด็กอีกด้วย เช่น วันนี้ทำได้ดี แต่พรุ่งนี้อาจต้องการให้ช่วยเหลือ

วัย 4 ขวบ สามารถอาบน้ำด้วยตนเองได้เรียบร้อยรวดเร็วขึ้น สามารถทำความสะอาด
สะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ เช็ดตัวและแปรงฟันได้เอง ด้านการแต่งตัว เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะ
สามารถถอดและสวมเสื้อผ้าได้เองโดยไม่ต้องได้รับการช่วยเหลือมากนัก สามารถที่จะแยกได้ว่า
เป็นด้านหน้าหรือด้านหลัง แขนซ้ายหรือแขนขวา สามารถสวมและติดกระดุมรองเท้าได้ เด็กบางคน
จะอารมณ์เสียถ้าทำไม่ได้ดีหรือไม่ถูกต้องและจะไม่ยอมให้ผู้ใหญ่แก้ไขให้ ดังนั้นการพูดคุยอธิบาย
วิธีการสวมใส่ที่ถูกต้องให้เด็กเข้าใจก่อนจะช่วยไม่ให้เกิดอารมณ์เสียได้ง่าย อย่างไรก็ตาม เด็ก
ส่วนมากแม้จะแต่งตัวไม่ค่อยถนัดหรือชำนาญนัก แต่ก็ชอบที่จะสวมใส่เครื่องแต่งตัวของผู้ใหญ่
โดยเฉพาะหมวก รองเท้าหรือเข็มขัด

3. ด้านการขับถ่ายปัสสาวะ

ในระยะแรก ๆ ของชีวิต การควบคุมกล้ามเนื้อส่วนนี้ขึ้นอยู่กับกลไกนอกอำนาจจิต แต่เมื่อเด็กโตขึ้น ระบบประสาทเจริญขึ้น การขับถ่ายส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับกลไกภายในอำนาจจิต ดังนั้นเด็กวัย 2 ขวบ จึงเริ่มควบคุมการขับถ่ายได้ดีขึ้น เด็กบางคนจะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ และพยายามไปถ่ายด้วยตนเอง แต่ส่วนใหญ่แล้วเด็กมักจะบอกล่วงหน้าก่อนแทบทุกครั้ง

วัย 2 ½ ขวบ ส่วนใหญ่ยังคงปัสสาวะรดที่นอนอยู่ แต่ปกติแล้วเด็กจะสามารถไปถ่ายปัสสาวะด้วยตนเองได้ และเช่นเดียวกับเด็กวัย 2 ขวบ ที่บางคนก็มักจะบอกผู้ใหญ่ก่อนที่จะไปถ่ายปัสสาวะเสมอถึงแม้ว่าจะไม่ต้องการความช่วยเหลือ แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการขับถ่ายขึ้นอยู่กับประเภทของเสื้อผ้าที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการถอด หรือการทำความสะอาดและความคุ้นเคยต่อสถานที่ขับถ่าย

วัย 3 ขวบ เด็กมีความสามารถที่จะไปปัสสาวะในห้องน้ำได้เอง จึงต้องการความช่วยเหลือน้อยลง และส่วนมากก็ยังคงบอกก่อนเสมอ ในช่วงกลางคืนเด็กบางคนสามารถควบคุมไม่ให้มีการทำเปียกรดที่นอนบ่อยเหมือนแต่ก่อน แต่อาจมีบ้าง 1 หรือ 2 ครั้งใน 1 สัปดาห์

วัย 4 ขวบ เด็กในวัยนี้สามารถควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ และมีน้อยคนที่จะมีการทำเปียกรดที่นอนในตอนกลางคืน

เมื่อถึงวัย 5-6 ขวบ จะสามารถควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ดี

4. ด้านการขับถ่ายอุจจาระ

เด็กวัย 2 ขวบ สามารถที่จะแยกบอกได้ว่าต้องการจะไปปัสสาวะหรืออุจจาระ เด็กยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ให้ช่วยถอดเสื้อผ้าและพาไปถ่ายแต่ก็มักจะชอบอยู่ตามลำพังเวลาขับถ่ายโดยผู้ใหญ่ออกไปรอข้างนอก เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงจะเรียกให้ทำความสะอาดให้วัยนี้ควรหัดให้เด็กไปนั่งที่ส้วมได้เองโดยจัดขนาดของส้วมให้พอเหมาะที่เด็กจะสามารถใช้ด้วยตนเองได้

วัย 2 ½ ขวบ ลักษณะโดยทั่วไปแล้วคล้ายวัย 2 ขวบ คือสามารถจะบอกให้รู้ได้ว่าต้องการไปขับถ่าย และต้องการความช่วยเหลือเมื่อขับถ่ายเสร็จแล้ว

วัย 3 ขวบ เด็กในวัยนี้หลายคนที่สามารถช่วยเหลือตนเองในเรื่องนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงต้องอาศัยขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ให้ช่วยทำความสะอาดเมื่อเสร็จแล้ว

วัย 4 ขวบ แม้เด็กบางคนจะยังคงบอกเมื่อต้องการขับถ่ายแต่ส่วนใหญ่แล้วจะบอกภายหลังจากการขับถ่ายแล้ว เนื่องจากต้องการให้ช่วยกันทำความสะอาดให้ ในวัยนี้เด็กบางคนก็ต้องการจะปิดประตูเมื่อเวลาขับถ่าย

วัย 5-6 ขวบ เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองในการขับถ่ายได้ดี

เบญญา แสงมลิ (2539 : 94-95) กล่าวว่าเด็กทุกคนรับประทานอาหารเช้าและดื่มน้ำทุกวัน ร่างกายก็ย่อมต้องขับถ่ายกากอาหารออกเป็นธรรมดา และเด็กก็ควรจะต้องเรียนรู้ถึงเรื่องการขับถ่าย ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ดูแลเด็กจะต้องสอนให้เขาบอกเมื่อเขาต้องการขับถ่าย สอนให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ในการใช้ส้วม ให้รู้จักล้างมือหลังจากเข้าส้วม แล้วควรหัดให้เด็กถ่ายอุจจาระทุกวันและเป็นเวลา และคอยสังเกตว่าเด็กไปถ่ายปกติหรือไม่ โดยเฉพาะปัสสาวะเด็กควรจะไปในตอนเช้าหลังรับประทานนมตอน 10.00น. และในตอนก่อนพักนอนกลางวันธรรมดาเด็กจะปัสสาวะประมาณ 3-4 ครั้ง ที่สถานศึกษา หรืออาจมากกว่านี้ก็ได้ถ้าอากาศเย็น หรือเด็กดื่มนมหรือน้ำมากทั้งนี้ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ดูแลควรจะต้องสังเกตเด็ก

นงลักษณ์ ลินสีบผล (2539: 199) ได้กล่าวถึงวุฒิภาวะกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยว่า วุฒิภาวะเป็นสภาวะที่ทุก ๆ ส่วนของร่างกายพร้อมที่จะทำงานได้อย่างเต็มที่ เมื่อร่างกายพัฒนามาถึงขั้นวุฒิภาวะแล้ว แสดงว่าร่างกายอยู่ในสภาวะที่จะรับการสอนจากผู้ใหญ่ได้ เพราะการประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อตาและมือเป็นไปด้วยดี ในระยะนี้ผู้ใหญ่สามารถฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองได้ เพราะเด็กพร้อมที่จะทำ แต่ถ้าเด็กถูกบังคับให้ช่วยเหลือตนเองในขณะที่ยังไม่มีวุฒิภาวะพอ เด็กจะเกิดความคับข้องใจเนื่องจากไม่สามารถทำได้สำเร็จ เกิดความเบื่อหน่ายไม่ยอมทำและทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการช่วยเหลือตนเอง หรือถ้าเด็กพร้อมที่จะทำ แต่ผู้ใหญ่ไม่ให้โอกาสให้เด็กได้ทำ หรือสอนในช่วงที่สอนได้ ก็จะทำให้เด็กทำไม่ได้ กลายเป็นคนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

ความอยากช่วยเหลือตนเองของเด็ก มีมาตั้งแต่วัยทารกตอนปลาย ในระยะนี้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะเจริญเติบโตทำงานตามหน้าที่ได้ เช่น สามารถหยิบ ถ้วย ถ้วยสิ่งของได้ โครง กระตุกเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แขนและขาแข็งแรงขึ้น ทำให้สามารถเคลื่อนไหวได้ดี การใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสก็ดีขึ้น ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พยายามฝึกฝนตนเอง จึงเป็นช่วงที่จะฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองได้บ้างแล้ว

ระยะเด็กตอนต้นหรือก่อนเข้าโรงเรียน เริ่มตั้งแต่อายุประมาณ 2.5 – 3 ขวบ ในวัยนี้เด็กอยากจะเป็นอิสระ อยากเป็นตัวของตัวเอง อยากช่วยเหลือตนเอง ทั้งนี้เพราะในวัยนี้เด็กเพิ่งจะรู้จักความสามารถที่เกี่ยวกับร่างกาย เช่น มือ แขน ขา ดังนั้นจึงต้องการแสดงความสามารถในทางนี้ในการช่วยเหลือตัวเอง อยากทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองถ้าพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูหรือครูไม่สนับสนุนส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองก็เท่ากับเป็นการตัดทอนความสามารถของเด็กซึ่งจะทำให้เด็กเป็นคนที่ต้องคอยพึ่งคนอื่นอยู่ตลอดเวลา

สรุป พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยก็จะมี ความแตกต่างกัน แต่เด็กที่ได้รับการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองตั้งแต่วัยเด็ก เด็กจะมี พัฒนาการด้านร่างกายการทำงานประสานสัมพันธ์กัน ด้านอารมณ์เด็กก็จะมี ความมั่นคงในอารมณ์ และอยู่ร่วมกับเพื่อนในสังคมได้อย่างมีความสุข และสติปัญญา รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

2.5 บทบาทครูในการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง

นางลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 209) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญรองลงมาจากพ่อแม่ในการที่จะช่วยฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองและโดย เฉพาะการฝึกให้รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้น ครูจะช่วยได้มากที่สุด เพราะในห้องเรียน ในโรงเรียนจะต้องมีเด็กอยู่ร่วมกันมาก เด็กเหล่านี้จะต้องรับประทานอาหารด้วยกัน เล่นด้วยกัน เล่นด้วยกัน ทำงานด้วยกัน ครูจะต้องฝึกให้เด็กทุก ๆ คนอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี สิ่งที่ครูกระทำ พูด เล่า จัดกิจกรรมให้เล่นและให้เด็กกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสามารถ รวมทั้งบรรยากาศที่ครูสร้างขึ้นในห้องเรียนในโรงเรียน ล้วนแต่มีอิทธิพลในการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นทั้งนั้น

ครูกับการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง

เด็กส่วนใหญ่จะเชื่อครูและทำตามทีครูบอก เพราะเด็กอยากให้อุครูรักและพอใจ ดังนั้นครูจึงสามารถที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามต่าง ๆ ให้กับเด็กได้อย่างมาก ท่าทีของครู วิธีการพูด วิธีการฝึกอบรมของครูจะช่วยให้เด็กอยากทำ ถ้าครูให้คำชมเชย ให้กำลังใจในการช่วยเหลือตนเองของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าครูเชื่อในความสามารถ เขาจะพยายามทำให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้ถูกใจครู เมื่อได้รับคำชมเชยมากขึ้น ความเชื่อมั่นในการที่คิดว่าตนทำได้อีกจะเกิดตามมา ต่อจากนั้นระดับความยากง่ายของสิ่งที่จะให้เด็กทำได้ด้วยตนเองก็จะทำให้เด็กค่อย ๆ ทำได้และพยายามที่จะทำต่อไปอีก แม้จะไม่สำเร็จ แต่ถ้าครูให้กำลังใจ เช่นพูดว่า “วันนี้ฝึกยังไม่ทำไม่ได้ แต่พรุ่งนี้ฝึกจะพยายามทำให้ได้ใช่ไหมคะ” ไม่แสดงท่าทางหรือคำพูดที่แสดงความผิดหวังในตัวเด็กหรือถ้าเด็กทำอะไรยังไม่เรียบร้อย เช่น รับประทานข้าวหก ทำช้อนตก ครูอาจจะพูดว่า รับประทานข้าวช้อนไปล้างนะคะ ฝึกหยิบพลาสติกไปหน่อย ต่อไปฝึกจะต้องระวังให้มากกว่านี้ ควรให้ออกาสเด็กถือความผิดพลาดเป็นบทเรียนที่จะทำให้สำเร็จในครั้งต่อไป

ความรัก ความเมตตา และความเอาใจใส่ของครู จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมีกำลังใจที่จะพยายามช่วยเหลือตนเอง โอกาสที่เด็กจะทำได้สำเร็จก็มีมากขึ้น ถ้าเด็กทำได้ เด็กจะเกิดความรู้สึกภูมิใจแต่ถ้าไม่สำเร็จเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกล้มเหลว เพราะครูทำให้เขารู้สึกว่า ที่เขายังทำไม่ได้เพราะเขายังไม่โตพอ ไม่ใช่เขาไม่มีความสามารถครูที่ดีจะไม่ทำอะไรให้เด็กหมดทุกอย่าง แต่จะ

ปล่อยให้เด็กช่วยเหลือตนเอง และให้เล่นให้ทำงานด้วยกัน ถ้าเด็กเกิดปัญหาเช่น ติดกระดุมไม่ได้ รูดซิปไม่ได้ ครูจะเข้าไปช่วยและพูดกำลังใจให้เขาสามารถทำได้ในเวลาต่อไป

2.6 การสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง

นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 114 –116) ได้กล่าวถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง ว่ามีนักจิตวิทยาให้ความหมายของคำ “แรงจูงใจ” ไว้ว่า หมายถึง แรงขับหรือสิ่งกระตุ้นที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาอย่างมีจุดหมายปลายทาง แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้เด็กกระทำกิจกรรมในการช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นของเด็ก

แรงจูงใจที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กพยายามช่วยเหลือตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้น มีทั้งแรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอกเกิดจากมีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น เช่น เห็นเพื่อสามารถทำได้ก็อยากจะทำบ้าง หรือถ้าทำได้จะได้รางวัล ได้รับสิ่งที่ตนพอใจ ส่วนแรงจูงใจภายในนั้นเกิดขึ้นเองภายในตัวเด็ก เช่น เด็กมีความอยากรู้ อยากเห็นมีความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ การฝึกให้เด็กเกิดแรงจูงใจภายในนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะถ้าเด็กอยากกระทำด้วยตนเองแล้ว การกระทำนั้นจะยั่งยืนและติดตัวเป็นนิสัยของเด็กอยู่ตลอดไป ไม่ใช่ทำเพียงหวังรางวัลเฉพาะหน้าเท่านั้น

การที่เด็กจะเกิดแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นนั้นเป็นเพราะ

1. เด็กต้องการความรัก ต้องการให้ผู้อื่นยกย่องชมเชยว่าตนสามารถทำได้ ความต้องการนี้จะเป็นแรงขับให้เด็กพยายามที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้ เพื่อให้พ่อแม่ ครู หรือคนอื่น ๗ รักและพอใจ
2. เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น เช่น อยากรับเป็นคนเก่งเหมือนบุคคลในเรื่องที่ได้ดูจากหนังสือ หรือในภาพยนตร์โทรทัศน์ อยากรับรางวัล อยากรับคำชมเชย

วิธีการสร้างแรงจูงใจ

การสร้างแรงจูงใจให้เด็กช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้น อาจทำได้หลายวิธี คือ

การสร้างแรงจูงใจด้วยการใช้แรงเสริม

การให้แรงเสริม คือการทำให้เด็กเกิดความต้องการที่จะทำพฤติกรรมนั้นบ่อย ๆ ด้วยการให้สิ่งที่เด็กพอใจ แรงเสริมที่เด็กพอใจอาจจะเป็นคำพูด สิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ก็ได้ แรงเสริมที่เด็กพอใจจัดเป็นแรงเสริมทางบวก ได้แก่ อาหาร ขนม สิ่งของและกิจกรรมที่เด็กชอบเช่น คำชม การยกย่องให้เกียรติ การได้ไปเที่ยว ส่วนสิ่งที่ทำให้เด็กไม่พึงพอใจแล้วทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมหนีจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจนั้นบ่อย ๆ จัดเป็นแรงเสริมทางลบ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล เป็นต้น

ถ้าผู้ใหญ่ให้แรงเสริมอย่างถูกต้องและสมเหตุผล จะมีผลทำให้เด็กอยากที่จะช่วยเหลือตนเองมากขึ้น สีน้าท่าทางและคำพูดของครูที่แสดงความพอใจเวลาเด็กสามารถทำอะไรด้วยตนเองได้ จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กอยากทำต่อไปอีก คำชมเชยเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เมื่อเด็กสามารถติดกระดุมได้ 1 เม็ด ถ้าครูพูดว่า “นี่จุ่มทำเองหรือคะ ครูไม่คิดเลยว่าจุ่มจะทำได้ ลองทำให้ครูได้ไหมคะ ใคร ๆ ดูลึคะ จุ่มเก่งจัง” คำพูดเล็กน้อย ๆ ประกอบกับท่าทางที่แสดงความยินดีอย่างจริงจัง เหล่านี้จะทำให้เด็กภูมิใจ และพยายามที่จะทำให้สำเร็จยิ่งขึ้นไปอีก

เมื่อเด็กทำได้อย่างหนึ่งแล้ว พยายามกระตุ้นให้เด็กทำสิ่งอื่นต่อไป เช่น อาจพูดว่า “เมื่อวานนี้จุ่ม ติดกระดุมเสื้อได้หมดเลย วันนี้จุ่มจะทำอะไรได้เอ๋ย ติดกระดุมเสื้อได้แล้ว ลองติดกระดุมรองเท้าได้ไหมคะ วิธีติดเหมือน ๆ กันเลย ถึงแม้จะต้องออกแรงกดหน่อยเพราะแข็งแต่ก็ทำได้ไม่ยาก พอกดลงไปแล้วให้ได้ยินเสียงดังแป๊ะเลยนะคะ”

การพูดให้กำลังใจ ถ้าเด็กยังทำไม่ได้ หรือทำไม่สำเร็จ จะช่วยให้เด็กไม่ท้อถอย แต่จะเกิดความพยายาม เช่น “อ้อยยังเล็กอยู่เลยยังติดกระดุมเสื้อไม่ได้ แต่ต่อไปอ้อยจะค่อย ๆ โตขึ้นทีละนิด ๆ แล้วอ้อยจะทำได้หมดเลย ครูเชื่อว่า อ้อยต้องทำได้แน่ ๆ” คำพูดในทำนองนี้จะช่วยให้เด็กเกิดความพยายามที่จะทำได้ เกิดความรู้สึกอยากทำ เพราะรู้ว่าครูเชื่อในความสามารถ

สรุป โดยส่วนมากเด็กอนุบาลจะชอบให้ครูชมเชยเช่น ชมว่าเก่งและให้เพื่อนปรบมือให้เด็กก็จะมีควมภูมิใจและต้องการทำอีกเพื่อได้รับความชมจากคุณครู

สร้างแรงจูงใจโดยการให้ดูตัวอย่าง

การจูงใจให้เด็กช่วยเหลือตนเองนั้นถ้าเด็กได้เห็นตัวอย่างที่ดีและเห็นผลของการกระทำ เด็กจะอยากทำบ้าง เช่น ถ้าได้เห็นตัวอย่างของเพื่อที่สามารถทำได้ ครูจะบอกคนอื่นๆ ว่า “ คอยดู นะคะ ตุ๊กจะปูที่นอนอย่างเรียบร้อยและนอนหลับเองโดยครูไม่ต้องดูแลเลย” แล้วให้ตุ๊กทำตัวอย่างให้ดู เด็กอื่น ๆ จะพยายามทำตามบ้าง เพื่อให้ครูพอใจและยกย่องชมเชยนอกจากการให้ดูตัวอย่างจากการกระทำจริงแล้ว อาจให้เด็กดูตัวอย่างจากในหนังสือโดยการหาหนังสือที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นมาให้เด็กดูและเล่าตามภาพที่ประกอบเรื่องในหนังสือ ปัจจุบันนี้ผู้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กในเมืองไทยก็ได้พยายามที่จะจัดพิมพ์หนังสือที่จะช่วยส่งเสริมเด็กในด้านนี้อยู่ มาก เช่น หนังสือเรียน “เด็กดี” ของพรจันทร์ จันทวิมล หนังสือเรื่อง “ เราต้องดูแลตัวเอง” ซึ่งแปลจากภาษาต่างประเทศ และเรื่องอื่น ๆ อีกมากนอกจากนี้ควรหาโอกาสยกตัวอย่างบุคคลที่ปฏิบัติตนดี รู้จักช่วยเหลือตนเองฟันฝ่าอุปสรรค ต่อความยากลำบาก หรือบุคคลที่สามารถช่วยผู้อื่นและทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่นให้เป็นตัวอย่างแก่เด็ก (นงลักษณ์ สิ้นสืบผล 2539: 216)

สรุป โดยส่วนมากเด็กอนุบาลจะชอบให้ครูชมเชยเช่น ชมว่าเก่งและให้เพื่อนปรบมือให้ เด็กก็จะมีความภูมิใจและต้องการทำอีกเพื่อได้รับความชมจากคุณครู เด็กในวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และต้องการจะทำตัวเองให้ครูชื่นชมและยกย่องให้เป็นตัวอย่าง เป็นคนที่เด่นกว่าเพื่อน เช่นถ้าครูชมว่าเพื่อนคนนี้เก่ง เด็กก็จะปฏิบัติตามเพื่อนที่ครูนำมาเป็นตัวอย่าง หรืออาจจะนำมาจากการ์ตูนที่เด็กชอบดู ก็นำมายกตัวอย่างในเด็กดูได้

สร้างแรงจูงใจด้วยการให้เล่นเกม

การจูงใจให้เด็กช่วยเหลือตนเองด้วยการเล่นเกมแข่งขันเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเป็นสิ่งเร้าให้เด็กพยายามทำให้เร็วและดีขึ้น เช่น เล่นเกมแข่งขันจับคู่รองเท้า แข่งขันสวมรองเท้า ทั้งนี้จะต้องพิจารณาว่าเด็กสามารถทำได้บ้างแล้ว จึงใช้การเล่นเกมเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นให้เด็กพยายามทำได้เร็วขึ้น เรียบร้อยขึ้น และต้องให้ผู้แข่งขันกันนั้น มีความสามารถทัดเทียมกัน ไม่ใช่เด็กที่ทำไม่ได้มาแข่งขันกับเด็กที่ทำได้เพราะจะเป็นการทำให้เด็กที่ทำได้หมดกำลังใจ ไม่อยากทำต่อไปอีก การนำเกมมาใช้สำหรับเด็ก จะต้องพิจารณาด้วยว่า เด็กมีวัยพอที่จะสามารถเล่นร่วมกับผู้อื่นได้ มีความเข้าใจในการเล่าและยอมรับรู้กติกาของการเล่นซึ่งต้องมีแพ้ ชนะบ้างพอสมควร ซึ่งจะอยู่ในวัยประมาณ 4-5 ขวบขึ้นไป (นงลักษณ์ สิ้นสืบผล 2539: 216)

สรุป โดยส่วนมากเด็กอนุบาลจะชอบให้ครูชมเชยเช่น ชมว่าเก่งและให้เพื่อนปรบมือให้ เด็กก็จะมีความภูมิใจและต้องการทำอีกเพื่อได้รับความชมจากคุณครู เด็กในวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และต้องการจะทำตัวเองให้ครูชื่นชมและยกย่องให้เป็นตัวอย่าง เป็นคนที่เด่นกว่า

เพื่อน เช่นถ้าครูพบว่าเพื่อนคนนี้เก่ง เด็กก็จะปฏิบัติตามเพื่อนที่ครูนำมาเป็นตัวอย่าง หรืออาจจะนำมาจากการ์ตูนที่เด็กชอบดูก็นำมายกตัวอย่างในเด็กดูได้ เด็กในวัยนี้ชอบเล่นเกม เช่น เกมมอญ ชอนผ้า เกมรถไฟลอดอุโมงค์ หรือเล่นเครื่องเล่นสนาม การให้แรงจูงใจถ้าสวมรองเท้าเองได้หรือช่วยเหลือตนเองในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ก็จะให้เล่นเกม ก็จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น และทำให้สำเร็จ

2.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง

นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539: 217-219) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองว่า การที่จะส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดีนั้น ถ้าได้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่น่าสนใจให้แก่เด็ก จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้เด็กอยากกระทำและมีความชำนาญเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมได้แก่ กิจกรรมการเล่น การเล่าเรื่อง การปฏิบัติจริง และการร้องเพลงประกอบ

การปฏิบัติจริง

การให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจะก่อให้เกิดความชำนาญ และเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง การปฏิบัติที่เด็กกระทำได้แก่

1. การปฏิบัติในเวลาเล่นเกม ขณะที่เล่นเกม เด็กจะได้มีการแข่งขันกันปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สวมรองเท้า ติดกระดุมเสื้อ ฯลฯ
2. การปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน เด็กได้ลงมือกระทำจริงในการช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น ล้างมือเอง แบ่งของเล่นให้เพื่อน ฯลฯ

การเล่าเรื่อง

เด็กชอบฟังเรื่องราวต่าง ๆ และบางครั้งก็สมมุติตนตามเรื่องราวที่ได้ฟัง เรื่องที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังได้แก่

1. เรื่องจากนิทาน
2. เรื่องจริงที่เกิดขึ้น
3. เรื่องจากจินตนาการ
4. เรื่องจากหนังสืออื่น ๆ

การร้องเพลง

การใช้เพลงประกอบ จะช่วยให้เด็กสนุกเพลิดเพลินและกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นการช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว ควรใช้เพลงที่มีเนื้อร้องสั้น ๆ ง่าย ๆ มีทำนองที่ชัดเจนและเร้าใจ เช่น เพลงเราช่วยเหลือตนเอง เพลงเพื่อนเอ๋ย เพลงความเมตตา ฯลฯ

กิจกรรมการเล่น

เด็ก ๆ ชอบเล่นเพราะการเล่นทำให้เด็กมีความสุขเนื่องจากได้กระทำสิ่งที่ตนพอใจโดยไม่มีใครบังคับ ถ้าสิ่งใดที่เด็กคิดว่าเป็นการเล่นแล้ว เด็กจะทำด้วยความเต็มใจและสนุกจากการเล่น เด็กได้เรียนรู้ในการที่จะช่วยเหลือตนเอง รู้จักตัดสินใจในการเลือกการเล่น และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ดังนั้นการปล่อยให้เด็กเล่น ให้โอกาสเด็กได้เล่น และจัดกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสม จะช่วยเด็กได้เป็นอย่างมาก กิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ได้แก่

1. การเล่นเครื่องเล่นสนาม
2. การเล่นเกม
3. การเล่นเลียนแบบ
4. การเล่นตามจินตนาการและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่าเป็นการใช้วิธีการ "3ล" คือ เล่น เล่าเรื่อง ลงมือกระทำ และบางครั้งก็แถมด้วย 1ร คือ ร้องเพลง ด้วย ซึ่งครูอาจจะเลือกใช้ให้เหมาะสมตามโอกาสและจุดประสงค์ บางครั้งอาจใช้ 2-3 วิธีในคราวเดียวหรืออาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างวิธีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ในการช่วยฝึกให้แก่เด็ก โดยแยกเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองและกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

สรุป การจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองได้ โดยครูจะต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กว่าเด็กมีความสนใจในกิจกรรมใดมากและปฏิบัติกิจกรรมแล้วสามารถช่วยส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้ หรืออาจจะใช้หลาย ๆ กิจกรรมในการส่งเสริมเด็กเพื่อจะได้พฤติกรรมที่ถาวรและคงทนยิ่งขึ้น

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

ผลงานวิจัยของจรรยา สุวรรณทัต และคณะ ชำรงถึงใน จิตรา วสุวานิช (ม.ป.ป. 457-458) โดยมีผลการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง

เมื่อเด็กเติบโตพอที่จะเข้าใจเรื่องที่ใหญ่พูดกับตนได้บ้างแล้วซึ่งส่วนมากอยู่ในราวอายุประมาณ 3 ปี แม่ของทั้ง 2 หมู่บ้านก็จะเริ่มฝึกให้ลูกรู้จักการทำอะไรได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพอพ่อบแม่ญาติผู้ใหญ่ หรือคนโต ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาเหมือนครั้งลูกยังทารก เรื่องสำคัญที่แม่ทุกคนเห็นว่าจำเป็นและควรจะให้ลูกทำได้เองก็คือ กิจวัตรประจำวันซึ่งได้แก่การรับประทานอาหาร ทำความสะอาดร่างกาย และการแต่งกาย เป็นต้น

2. วิธีการฝึกเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง

แม่ส่วนมากใช้วิธีฝึกให้เด็กเลียนแบบ โดยผู้ใหญ่เป็นผู้ทำให้ดูเป็นตัวอย่างไปพร้อมกันซึ่งมีแม่บ้านอุเม็งรายหนึ่งได้ให้คำตอบเปรียบเทียบการฝึกให้ลูกช่วยเหลือตนเองเหมือนแม่ซึ่งให้ลูกรู้จักหาอาหาร ว่าแม่ไต่ต้องพาลูกไปค้นหาอาหารด้วยลูกจึงจะจดจำวิธีหาอาหารของแม่แล้วก็เลียนแบบอย่างจากแม่ไปด้วย ฉะนั้นวิธีการฝึกการรับประทานอาหารหรือการอาบน้ำของแม่ทั้ง 2 หมู่บ้าน จึงต้องให้ลูกเข้าร่วมรับประทานอาหารพร้อมกับครอบครัว ขณะรับประทานอาหารแม่ก็จะปั้นข้าวเหนียวจิ้มแกงหรือเอากับข้าววางบนก้อนข้าวเหนียวให้ลูกรับประทาน เมื่อแม่ทำเช่นนั้นบ่อยเข้า ลูกก็จำได้และหัดปั้นข้าวเหนียวให้ลูกรับประทานเองได้ ทำนองเดียวกันการฝึกให้ลูกอาบน้ำ แม่ก็ใช้วิธีพาลูกไปอาบน้ำพร้อม ๆ กับตน และตักน้ำใส่โถงเล็กพร้อมทั้งขันเล็กสำหรับตักอาบให้ลูก ในระยะแรก ๆ ของการฝึก คุณล้ายจะปล่อยให้ลูกเล่นน้ำมากกว่าจะเป็นการฝึกอย่างจริงจัง เพราะในที่สุดแม่ก็ต้องอาบน้ำให้ลูก แต่นาน ๆ ไป เมื่อลูกได้เห็นวิธีอาบน้ำของผู้ใหญ่เสมอ ๆ ลูกก็สามารถเลียนแบบผู้ใหญ่ได้ถูกต้อง ทว่าแม่ของทั้ง 2 หมู่บ้านก็ยอมรับว่า การฝึกให้ลูกช่วยเหลือตนเองในเรื่องการอาบน้ำต้องใช้เวลานาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ประชากรเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 1/2547 ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร ในภาคเรียนที่ 1/2547 โดยเลือกแบบเจาะจงมาจำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้เป็นนวัตกรรม มีดังนี้

- 1.1 ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 5 เล่ม

คือ

- 1.1.1 เรื่องหนูนาน่ารักส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร
- 1.1.2 เรื่องก๊วกไกร่กความสะอาดส่งเสริมการรักษาความสะอาดของร่างกาย
- 1.1.3 เรื่องน้องนุกน้องนกส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย
- 1.1.4 เรื่องน้องปูเป้กับน้องปัดส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการขับถ่าย
- 1.1.5 เรื่องลูกหมีทำได้นะส่งเสริมการปฏิบัติตนในการใช้ห้องน้ำ

- 1.2 แผนการใช้หนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3 คู่มือประกอบการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง

2.1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดหนังสือเด็กและการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1.2 ศึกษารูปแบบและแนวการจัดทำหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองจากเอกสาร หนังสือนิทาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูล ด้านเนื้อหา จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 วางโครงเรื่องของชุดหนังสือเด็ก ทั้ง 5 เล่ม

2.1.5 กำหนด เนื้อหา และกรอบแนวคิด เกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยโดยจะส่งเสริมในเรื่องการช่วยเหลือตนเอง

2.1.6 สร้างชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 5 เล่ม

2.1.7 สร้างคู่มือการใช้ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1.8 นำหนังสือเด็กเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงแก้ไขหลังจากนั้นนำชุดหนังสือเด็กมาปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่องและไม่เหมาะสม

2.1.9 นำชุดหนังสือเด็กเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจทานแก้ไข ความถูกต้องและความเหมาะสมของชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 เล่ม

2.1.10 นำชุดหนังสือเด็กมาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำชุดหนังสือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นปฐมวัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 5 คนนักเรียนให้ความสนใจและร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.1.11 นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเสนอแนะ และปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

2.1.12 นำชุดหนังสือเด็กที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็ก

2.1.13 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการประเมินชุดหนังสือเด็ก ประเมินว่า มั่นใจว่าชุดหนังสือเด็กมีความสอดคล้องเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยและมีความเหมาะสมของปก รูปเล่ม วัสดุที่ใช้ ภาพและสี ขนาดตัวอักษร การลำดับเรื่องราว มีเนื้อความส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง การใช้ภาษาเหมาะสม เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก

2.1.14 นำชุดหนังสือเด็กที่ผ่านการประเมินแล้ว ไปทดลองกับเด็กกลุ่มตัวอย่างชั้นอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวชิร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 20 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

2.2 การสร้างและตรวจตอบคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.2.1 ศึกษาเอกสาร และรูปแบบการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.2.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรม จำนวน 19 ข้อ โดยผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนประเมินผล 3 ระดับ ดังนี้

ทำได้ทุกครั้ง	ให้	3	คะแนน
ทำได้บางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ทำไม่ได้	ให้	1	คะแนน

2.2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอข้อเสนอนแนะ เพื่อที่จะปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำแบบสังเกตมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอนแนะ

2.2.4 นำแบบสังเกตไปให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิด้านปฐมวัยและการวัดผลประเมินผลตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

2.2.5 ตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน แต่ละท่านพิจารณาลงความเห็น เกี่ยวกับข้อคำถามที่ใช้สังเกตพฤติกรรม การช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ว่ามีข้อคำถามแต่ละข้อวัดพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองตนเองหรือไม่ โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็นดังนี้

- + 1 = มั่นใจว่าแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยมีข้อคำถามที่วัดพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยได้เหมาะสม
- 1 = ไม่มั่นใจว่าแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยมี ข้อคำถามที่วัดพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยได้เหมาะสม

- 1 = มั่นใจว่าแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยมีข้อคำถามที่วัดพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยไม่เหมาะสม

พิจารณาลงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนในแต่ละข้อ แล้วหาคะแนนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องจากหนังสือเทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์

2.2.6 ผลจากการพิจารณาความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ดัชนีความสอดคล้อง 0.86 จากนั้นผู้ศึกษามาปรับปรุงแก้ไขด้านภาษาที่ใช้ให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 การสร้างและตรวจตอบคุณภาพแผนการใช้น้ำส้วมส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.3.1 การศึกษาเอกสารและแผนการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546

2.3.2 ศึกษาเพลงและกิจกรรมที่จะส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในเด็กปฐมวัย

2.3.3 ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูล ด้านเนื้อหา จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.4 วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างแผนการใช้น้ำส้วมส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

2.3.5 จัดทำแผนการใช้น้ำส้วมส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 15 แผน แผนละ 1 วัน รวม 15 วัน นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและแก้ไขส่วนที่บกพร่อง จากนั้นนำมาปรับปรุงและแก้ไข

2.3.6 นำแผนการใช้น้ำส้วมส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านพิจารณาและตรวจสอบข้อที่บกพร่องโดยใช้

ดัชนีวัดความสอดคล้องของแผนโดยกำหนดคะแนนความคิดดังนี้

- + 1 = มั่นใจแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยส่งเสริมให้ดี มีพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองมีความสอดคล้องกันจริง
- 1 = ไม่มั่นใจแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยส่งเสริมให้ดี มีพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองมีความสอดคล้องกันจริง
- 1 = มั่นใจแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยส่งเสริมให้ดี มีพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองไม่มีความสอดคล้องกันจริง

ดัชนีความสอดคล้อง 1.00 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือ คือ ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย คู่มือการใช้หนังสือ แบบสังเกตพฤติกรรม แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง ที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร ในระหว่างวันที่ 6-24 กันยายน พ.ศ. 2547 โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยและสังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคล ก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
2. นำชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองไปใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 20 คน
3. ระยะเวลาในการศึกษาใช้เวลา 15 วัน วันละ 1 แผนโดยจัดในกิจกรรมเสริมประสบการณ์
4. ทำการประเมินพฤติกรรมหลังการศึกษาในทุกวันที่มีการใช้ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
5. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หรือข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในเด็กปฐมวัย

2. ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. หาค่าความสอดคล้อง (IOC)
4. เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมโดยใช้สถิติ T-test

แบบ Dependent

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าคะแนนสถิติพื้นฐานของคะแนน จากแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการปฏิบัติ
กิจวัตรประจำวัน ก่อนและหลังการทดลอง ใช้สูตรดังนี้

- หาค่าคะแนนเฉลี่ย (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2540)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = แทนค่าคะแนนเฉลี่ย
 $\sum x$ = แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N = แทนจำนวนนักเรียน

- หาค่าความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็ก
ปฐมวัย

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการ
ช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยกับจุดประสงค์ของการใช้
 $\sum R$ หมายถึง ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย และส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและด้านสังคมให้กับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ได้ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย

ตารางที่ 1 การหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเรื่องหนูนาน่ารัก

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5		
1. ปก	+1	+1	0	+1	0	0.60	ใช้ได้
2. รูปเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. วัสดุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ภาพและสี	0	0	0	+1	+1	0.40	ตัดทิ้ง
5. ขนาดตัวอักษร	0	+1	0	0	+1	0.40	ตัดทิ้ง
6. การลำดับเรื่องราว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7. เนื้อหาส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. การใช้ภาษาที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สรุป	0.8	0.9	0.7	0.9	0.9	0.84	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 ผลการหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเรื่องหนูนาน่ารักจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่ามีความเชื่อมั่น 0.84 ซึ่งมีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปใช้กับเด็กได้

ตารางที่ 2 การหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเรื่องน้องนุกกับน้องนก

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5		
1. ปก	+1	0	+1	+1	0	0.60	ใช้ได้
2. รูปเล่ม	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
3. วัสดุ	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
4. ภาพและสี	0	+1	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้
5. ขนาดตัวอักษร	+1	+1	0	0	+1	0.60	ใช้ได้
6. การลำดับเรื่องราว	0	+1	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
7. เนื้อหาส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. การใช้ภาษาที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก	+1	+1	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
สรุป	0.8	0.9	0.8	0.7	0.9	0.78	ใช้ได้

จากตารางที่ 2 ผลการหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เรื่องน้องนุกกับน้องนก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีความเชื่อมั่นในระดับ 0.78 สามารถนำไปใช้กับเด็กได้ และมีความสอดคล้องในระดับสูง

ตารางที่ 3 การหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็ก
ปฐมวัยเรื่องก๊อกรักความสะอาด

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5		
1. ปก	+1	+1	+1	0	0	0.60	ใช้ได้
2. รูปเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. วัสดุ	+1	0	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้
4. ภาพและสี	0	+1	0	+1	+1	0.60	ใช้ได้
5. ขนาดตัวอักษร	+1	+1	0	+1	0	0.60	ใช้ได้
6. การลำดับเรื่องราว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7. เนื้อหาส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. การใช้ภาษาที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สรุป	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.84	ใช้ได้

จากตารางที่ 3 ผลการหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เรื่องก๊อกรักความสะอาด จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่ามีความเชื่อมั่น 0.84 สามารถนำไปใช้กับเด็กได้ และมีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับที่สูง

**ตารางที่ 4 การหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็ก
ปฐมวัยเรื่องน้องปูเป้กับน้องบ๊อด**

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5		
1. ปก	+1	0	0	+1	+1	0.60	ใช้ได้
2. รูปเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. วัสดุ	0	0	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
4. ภาพและสี	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
5. ขนาดตัวอักษร	+1	0	0	+1	+1	0.60	ใช้ได้
6. การลำดับเรื่องราว	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7. เนื้อหาส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. การใช้ภาษาที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สรุป	1.00	0.8	0.9	1.00	1.00	0.86	ใช้ได้

จากตารางที่ 4 ผลการหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เรื่องน้องปูเป้กับน้องบ๊อด จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่าจะมีความเชื่อมั่นในระดับ 0.86 สามารถนำไปใช้กับเด็กได้ และมีหาความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง

**ตารางที่ 5 การหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
เรื่องลูกหมึกก็ทำได้นะ**

ข้อที่	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5		
1. ปก	0	+1	+1	+1	0	0.60	ใช้ได้
2. รูปเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. วัสดุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ภาพและสี	+1	0	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้
5. ขนาดตัวอักษร	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
6. การลำดับเรื่องราว	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
7. เนื้อหาส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. การใช้ภาษาที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. เนื้อเรื่องดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
10. ตัวละครมีความเหมาะสมกับเด็ก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สรุป	0.9	0.9	0.9	0.8	0.9	0.86	ใช้ได้

จากตารางที่ 5 ผลการหาความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เรื่องลูกหมึกก็ทำได้นะ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่าจะมีความเชื่อมั่นในระดับ 0.86 สามารถนำไปใช้กับเด็กได้ และมีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 6 การหาค่าความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 เรื่อง ของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน

รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 5		
1. เรื่องหนูนาน่ารัก	0.8	0.9	0.7	0.9	0.9	0.84	ใช้ได้
2. เรื่องน้องนุกกับน้องนก	0.8	0.9	0.8	0.7	0.9	0.82	ใช้ได้
3. เรื่องกูกไกรรักความสะอาด	0.9	0.9	0.8	0.9	0.9	0.88	ใช้ได้
4. เรื่องน้องปูเป้กับน้องปัด	1.00	0.8	0.9	1.00	0.9	0.92	ใช้ได้
5. เรื่องลูกหมีทำได้นะ	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.86	ใช้ได้
สรุป	0.88	0.88	0.82	0.86	0.88	0.86	ใช้ได้

จากตารางที่ 6 ผลความสอดคล้องของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 เรื่อง จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่ามีความเชื่อมั่นในระดับ 0.86 ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 7 ตารางเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

รายการ	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
นักเรียนคนที่ 1	2.25	0.64	3.00	0.00
นักเรียนคนที่ 2	1.65	0.48	2.55	0.86
นักเรียนคนที่ 3	1.40	0.50	2.40	0.50
นักเรียนคนที่ 4	2.00	0.56	2.95	0.22
นักเรียนคนที่ 5	2.35	0.58	2.90	0.30
นักเรียนคนที่ 6	2.05	0.75	2.85	0.36
นักเรียนคนที่ 7	2.05	0.82	2.95	0.22
นักเรียนคนที่ 8	1.30	0.47	2.10	0.30
นักเรียนคนที่ 9	2.15	0.48	2.80	0.41
นักเรียนคนที่ 10	1.85	0.67	2.65	0.48
นักเรียนคนที่ 11	1.45	0.68	2.30	0.47
นักเรียนคนที่ 12	1.40	0.50	2.30	0.47
นักเรียนคนที่ 13	1.05	0.22	2.15	0.58
นักเรียนคนที่ 14	1.10	0.30	2.25	0.44
นักเรียนคนที่ 15	1.15	0.36	2.25	0.44
นักเรียนคนที่ 16	1.55	0.51	2.90	0.30
นักเรียนคนที่ 17	1.80	0.41	2.90	0.30
นักเรียนคนที่ 18	1.95	0.39	2.95	0.22
นักเรียนคนที่ 19	2.40	0.50	2.95	0.22
นักเรียนคนที่ 20	1.80	0.52	2.55	0.51
คะแนนรวมของนักเรียนทั้งห้อง	34.45	0.84	52.65	0.31

จากตารางที่ 7 จะพบว่าคะแนนหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล สูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย และเด็กทุกคนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เด็กคนที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด เป็นเพราะมีพัฒนาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองคืออยู่แล้ว และผู้ปกครองช่วยส่งเสริมที่บ้านด้วย และเด็กคนที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือคนที่ 13 แต่เมื่อมีการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง ทำให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นมาก และพบว่า คะแนนรวมของนักเรียนทั้งห้องหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดลองเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง

การทดลอง	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig
ก่อนใช้นวัตกรรม	20	1.74	0.42	19.65 *	0.0000
หลังใช้นวัตกรรม	20	2.63	0.32		

จากตารางที่ 8 พบว่า หลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.74 คะแนน และ 2.63 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลัง พบว่าผล คะแนนหลังของหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ชุดนวัตกรรมประกอบด้วย หนังสือเด็ก จำนวน 5 เล่ม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในเรื่องการรับประทานอาหาร เรื่องการแต่งกาย เรื่องการรักษาความสะอาด เรื่องการใช้ห้องน้ำ (การขับถ่าย) ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.2 วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอมือง จ. พิจิตร ภาคเรียนที่ 1 / 2547 ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนอนุบาลวชิร อำเภอมือง จ. พิจิตร ภาคเรียนที่ 1 / 2547 โดยเลือกแบบเจาะจงมาจำนวน 20 คน

1.3 เครื่องมือในการวิจัย

1.3.1 ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง ของเด็กปฐมวัยจำนวน 5 เล่ม

- เรื่องหนูนาน่ารัก ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร
- เรื่องก๊ากโก้รักษาความสะอาด ส่งเสริมการรักษาความสะอาดของร่างกาย
- เรื่องน้องนุกน้องนิก ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย
- เรื่องน้องปุเป่กับน้องบิด ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในการขับถ่าย
- เรื่องลูกหมีก็ทำได้นะ ส่งเสริมการปฏิบัติตนในการใช้ห้องส้วม

1.3.2 คู่มือการใช้หนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3.3 แผนการใช้หนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3.4 แบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือ คือ ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย คู่มือการใช้หนังสือ แบบสังเกตพฤติกรรม แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลวรวิ ในระหว่างวันที่ 6-24 กันยายน พ.ศ.2547 โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยและสังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคล ก่อนการใช้ชุดหนังสือการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย
2. นำชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและแผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองไปใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 20 คน
3. ระยะเวลาในการศึกษาใช้เวลา 15 วัน วันละ 1 แผน โดยจัดในกิจกรรมเสริมประสบการณ์
4. ทำการประเมินพฤติกรรมหลังการศึกษาในทุกวันที่มีการใช้ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
5. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการสร้างชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

1.5.2 เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความสอดคล้อง (IOC)
2. ค่าเฉลี่ย
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบโดยใช้ T - test แบบ Dependent

1.6 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย มีการสรุปผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพความสอดคล้อง (IOC) ของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่ามีความเชื่อมั่นในระดับ 0.86 ซึ่งก็มีความเชื่อมั่นในระดับที่สูง

2. ผลคะแนนหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล สูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

3. ผลคะแนนเฉลี่ยการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยในนักเรียนทั้งห้องหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

4. หลังการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

หนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อภิปรายผลได้ดังนี้

1. หนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะเป็นในรูปแบบของหนังสือสำหรับเด็กมีภาพและสีที่ดึงดูดตามความสนใจ มีเนื้อหาไม่มากเกินไป การลำดับเรื่องเหมาะสมกับเด็ก เนื้อหาของหนังสือเด็กส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง ใช้ภาษาและตัวหนังสือที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก และยังเป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การขับถ่าย การใช้ห้องส้วม การรักษาความสะอาดของร่างกาย ผลที่จะเกิดขึ้นถ้าเด็กปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับเด็กในระดับปฐมวัย และผลการหาประสิทธิภาพความสอดคล้อง (IOC) ของชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ว่างมีความเชื่อมั่นในระดับ 0.86 ซึ่งก็มีความเชื่อมั่นในระดับที่สูง

ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรียา โคจรสวัสดิ์ (2522: 69-70) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาหนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กระดับอนุบาลในด้านความเหมาะสมและความสัมพันธ์ของภาพกับเนื้อหา รูปแบบ สี ขนาดของภาพรวมทั้งความสนใจในเนื้อเรื่องในหนังสือภาพของเด็กอนุบาลผลการวิจัยปรากฏว่า

1. หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาลเป็นภาพวาดง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อนมี 2 มิติ สีสดใส และเป็นพวกสีอุ่น

2. หนังสือภาพที่ภาพเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องและเป็นภาพที่มีชีวิตชีวาเหมาะสมกับเด็กในระดับอนุบาลมากที่สุด
3. รูปแบบที่เป็นภาพเขียนที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แบบภาพการ์ตูนเป็นที่สนใจของเด็กในระดับอนุบาลมากที่สุด
4. สีที่สดใสและเป็นสีจำพวกสีอุ่นได้รับความสนใจมากที่สุด
5. ภาพขนาดใหญ่จะได้รับความสนใจมากที่สุด
6. หนังสือที่มีเรื่องไม่สนุก ภาพสีไม่สวย จะไม่เป็นที่สนใจของเด็กในระดับนี้

2. ผลจากการสังเกตพฤติกรรมโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการใช้ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัยเมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าหลังจากการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย เด็กมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย นักเรียนที่มีคะแนนสูงเป็นเพราะผู้ปกครองที่บ้านช่วยส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย และมีความพร้อมด้านร่างกายด้วย ส่วนนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ อาจเป็นเพราะผู้ปกครองของนักเรียนจะทำการต่าง ๆ ให้กับนักเรียนเสียเองทำให้นักเรียนไม่ได้ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันที่บ้าน เพราะพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองจะเกิดผลสำเร็จนั้นจะต้องได้รับการส่งเสริมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยทั้งสองมาเปรียบเทียบกันก็พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังนำชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนนำชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูพงศ์ ปัญญะวัต (2534: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ตัวแบบในนิทานประกอบภาพเพื่อเพิ่มพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนในเด็กทางสังคมต่ำ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนต่ำที่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบภาพ จะมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนเพิ่มขึ้น ระหว่างระยะก่อนทดลองกับระยะหลังทดลอง

3. ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

เด็กได้ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสังคม ผู้ที่มีหน้าที่ส่งเสริม คือ ผู้ปกครองและครู วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ถ้าเด็กทำได้ เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจ ในครั้งแรกเด็กอาจยังทำไม่ได้ ยังต้องขอความช่วยเหลือ แต่ครั้งต่อไป เด็กก็จะพยายามทำให้ได้ ก็อยู่ที่ครูและผู้ปกครอง ที่จะต้องคอยส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กทำได้ ไม่ใช่พอมันทำไม่ได้ก็ทำให้

เพราะคิดว่าช้าและเสียเวลา หรือบางครั้งก็ดูเด็กทำให้เด็กกลัวและไม่กล้าปฏิบัติอีก ดังนั้น ผู้ปกครองและครูต้องคอยส่งเสริมและให้กำลังใจ เด็กก็จะมีพัฒนาการด้านร่างกายเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในเรื่องกิจวัตรประจำวันและมีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองมีทั้งหมด 5 เล่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดของร่างกาย การใช้ห้องน้ำ (ห้องส้วม) เกี่ยวกับการขับถ่าย เมื่อครูนำไปใช้กับเด็กแล้ว หลังจากใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว ก็ควรที่จะให้เด็กได้ทดลองปฏิบัติเอง ถ้าเด็กยังทำได้ไม่ดี ครูจะต้องคอยช่วยเหลือและให้เด็กปฏิบัติซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เด็กก็จะสามารถมาได้ แต่ถ้าเด็กยังปฏิบัติไม่ได้ ก็ต้องขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองที่บ้านด้วย ซึ่งทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านให้ความร่วมมือกันก็จะทำให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าอิสระหรือการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ครูเป็นผู้จัดกิจกรรม วัตถุประสงค์โดยการสังเกตและประเมินที่โรงเรียนเท่านั้น ถ้าจะดูว่าพฤติกรรมที่เกิดมีความคงทนหรือไม่ อาจทำแบบสังเกตพฤติกรรมที่บ้านด้วย โดยให้ผู้ปกครองเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและประเมินพฤติกรรมที่บ้าน ก็จะทำให้ทราบพฤติกรรมที่บ้านด้วย ซึ่งก็จะทำให้งานวิจัยมีความเชื่อถือมากขึ้น

3.2.2 ผู้ศึกษาคควรศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน และผู้ปกครอง ที่มีต่อการพัฒนาชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่

3.2.3 การใช้ตัวหนังสือในชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย ตัวอักษรควรเป็นแบบห้วงกลม มีหลักการเขียนที่ถูกต้องและสวยงาม เพื่อที่เด็กจะได้จดจำตัวหนังสือที่ถูกต้อง สำหรับนำไปใช้ในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข (2546) "นิทานทำให้ลูกฉลาดจริงจริง" สำนักส่งเสริมสุขภาพ
กรมอนามัย นนทบุรี
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2546) วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 กรกฎาคม
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2540) คู่มือการใช้ภาพประกอบการสอนวรรณกรรมสำหรับ
เด็กระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2536) คู่มือประกอบภาพสำหรับครูและผู้ปกครองใน
การฝึกทักษะการช่วยเหลือตนเอง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา
- กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2545) "หนังสือทำมือทำได้ง่ายจัง" ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
- เกริก ยุ้นพันธ์ (2542) การออกแบบและเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร
สุวีริยาสาส์น
- ซีวัน วิลาสะ (ม.ป.ป.) สร้างสรรค์สื่อและหนังสือสนุก ถ่ายเอกสาร
- ชูพงศ์ ปัญจมะวัต (2534 : บทคัดย่อ) การใช้ตัวแบบในนิทานประกอบภาพ เพื่อเพิ่มพฤติกรรม
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนในเด็กอนุบาลที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่ำ วิทยานิพนธ์
การศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) การทำหนังสือสำหรับเด็ก ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ดวงเดือน แฉ่งสว่าง (2542) นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา
- ธีราพร กุลนันทน์ (2536) เอกสารประกอบการสอนวิชาหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
ภาคอนุบาล วิทยาลัยบุรีรัมย์
- นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2539) เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัย
ศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2537) เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
กรุงเทพมหานคร
- เบญจา แสงมลิ (2539) การสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-7
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปราณี เชียงทอง (2526) วรรณกรรมสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น

พรทิพย์ วินโกมินทร์ (2542) นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัย
กรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

เพียงจิต ด้านประดิษฐ์ (2542) ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โครงการตำราวิชาการราช
ภัฏเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่ โปรแกรมการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏนครปฐม

ล้วน อังคณา สายยศ (2542) เทคนิคการวิจัย ภาควิชาการวัดผลและวิจัยทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร

วิริยะ สิริสิงห์ (2524) การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น
สนิท สัตโยภาส (2547) นวัตกรรมการศึกษา ชุดการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลงาน
ทางวิชาการ เรื่อง การบูรณาการการสอน การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ธารอักษร

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2548) เทคนิควิจัยด้านการอ่าน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรุงเทพมหานคร

สุนีย์ ชุมจิต (2542) หนังสือเด็ก โครงการพัฒนาตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติเนื่องใน
โอกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ โปรแกรมวิชาศึกษาศึกษา
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจอมบึง ราชบุรี

สุปรียา โคจรสวัสดิ์ (2522) หนังสือภาพที่เหมาะสมกับเด็กในระดับอนุบาล วิทยานิพนธ์
การศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

หทัย ดันหยง (2525) การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก เอกสารเย็บเล่ม พิษณุโลก มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ

อภิวรรณ วีระสมิทธิ์ (2544) ผลการฝึกนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขียนหนังสือสำหรับเด็ก
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อารมณีย์ สุวรรณपाल (2539) เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณกรรมและลีลาคดีระดับปฐมวัยศึกษา
หน่วยที่ 1 - 7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

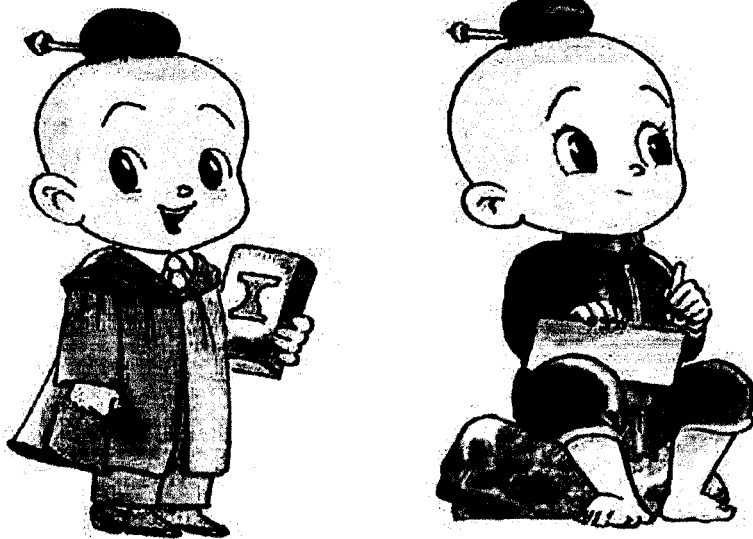
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา สนิธิรักษ์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรพร กุลนานันท์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทิยา น้อยจันทร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการแผนการจัดประสบการณ์
4. อาจารย์มาลัย วิรัตน์เกษม อาจารย์ 2 ระดับ 7
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในระดับอนุบาล
5. อาจารย์วิภา กล่องทอง ศึกษานิเทศก์ระดับ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชยนาท
ศึกษานิเทศก์ในระดับอนุบาล

ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

คู่มือครู

คู่มือประกอบการใช้ชุดหนังสือส่งเสริมการช่วยตนเอง
ของเด็กปฐมวัย

โดย อัญชติ อินทร์ยิ้ม

คำนำ

คู่มือครูประกอบการใช้ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อให้ครูมีความเข้าใจและนำชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย ไปใช้ได้ถูกต้อง และเหมาะสมกับเด็กและให้เกิดความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน จึงจัดทำคู่มือ เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาให้ดีขึ้น คุณครูมีส่วนอย่างมากในการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กให้มากที่สุด

ขอขอบคุณ ทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่มาให้คู่มือครูและหนังสือเด็กชุดนี้เสร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

อัญชลี อินทรีย์ม

1 กรกฎาคม 2547

คำแนะนำในการใช้ชุดหนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

1. การเตรียมการ

1.1 คุณครูต้องอ่านชุดหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัยด้วยตนเองก่อนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง คำนึงเกี่ยวกับตัวละครและประการสำคัญ คุณครูควรฝึกการออกเสียงด้วยตนเองก่อนที่จะนำมาอ่านและเล่าให้เด็กฟัง

1.2 ศึกษาคู่มือ เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ควรศึกษาขั้นตอนของกิจกรรม อย่างละเอียดและควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมให้พร้อมในการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง

2. การอ่านและการปฏิบัติกิจกรรม

2.1 การอ่านให้เด็กฟังทุกครั้ง ควรใช้น้ำเสียงที่น่าฟัง ออกเสียงให้ชัดเจนถูกต้อง ระดับเสียงควรเป็นธรรมชาติ

2.2 ในบางครั้งระหว่างการอ่านให้เด็กฟัง ครูอาจมีการหยุดเพื่อสอดแทรกคำถามบ้าง แต่ต้องพิจารณาให้เหมาะสม ทั้งนี้ให้ดูว่าไม่ควรมากเกินไป เพราะเด็กจะไม่สนใจในคำถามที่ครูถาม

2.3 นอกจากการใช้หนังสือเด็กส่งเสริมการช่วยตนเองแล้ว คุณครูควรเสริมด้วยกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนและถาวร

3. การวัดผลและประเมินผล

เพื่อผลการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ คุณครูควรประเมินผลเมื่อจัดกิจกรรมในเรื่องนั้นจบ ก็ทำการประเมินผลได้ การประเมินผลต้องดูว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อจะได้ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เรื่องย่อ เรื่องหนูนาน่ารัก

เรื่อง อัญชลี อินทรีย์ม ภาพประกัน วรรณลิก

หนูนิดและหนูนามาโรงเรียนในตอนเช้า หนูนิดรับประทานอาหารได้เอง ส่วนหนูนามาไม่เคย
 ตักอาหารรับประทานเอง จับช้อนส้อมก็ไม่เป็น ทำให้อาหารหกเลอะเทอะ คุณครูเห็นจึงเดินเข้า
 มาหาหนูนิดและสอนหนูนิดจับช้อนส้อมและไม่ควรรีบร้อนตักอาหารเพราะจะทำให้อาหารหก
 เลอะเทอะ ตั้งแต่นั้นมาหนูนิดก็ตักอาหารรับประทานได้เอง ทั้งที่บ้านและโรงเรียน หนูนิดรู้สึก
 ภูมิใจที่ตนเองทำได้ โดยไม่ต้องให้ใครมาป้อนอาหาร คุณครูชมว่าหนูนิดเป็นเด็กเก่งที่สามารถ
 รับประทานอาหารได้เอง

เรื่องย่อ เรื่องน้องนุกกับน้องนก

เรื่อง อัญชลี อินทรีย์ม ภาพ เกสรา อินทรีย์ม

น้องนุกกับน้องนกเป็นพี่น้องกัน น้องนุกกับน้องนกตื่นแต่เช้า เพราะจะต้องไปโรงเรียน
 น้องนุกกับน้องนกแต่งตัวด้วยตนเอง โดยน้องนุกสวมเสื้อติดกระดุมและสวมกางเกงติดตะขอและ
 รูดซิป ส่วนน้องนุกก็สวมเสื้อและกระโปรง ติดตะขอและรูดซิป และเดินออกมาสวมถุงเท้าและ
 รองเท้า สวัสดิ์คุณแม่พ่อก่อนไปโรงเรียน คุณพ่อคุณแม่กับน้องนุกกับน้องนก เก่งมากแต่งตัวได้
 เอง

เรื่องย่อ เรื่องกูกโกรักความสะอาด

เรื่อง อัญชลี อินทรีย์ม ภาพประกัน วรรณลิก

กูกโกนั่งเล่นของอยู่คนเดียวที่มุมห้องเรียน ไม่มีใครมาเล่นกับกูกโกทำให้กูกโกทำให้กูกโก
 เกิดความสงสัย ที่ไม่มีใครมาเล่นกับกูกโก เพราะว่ากูกโกไม่ชอบอาบน้ำ แปรงฟันและสระผม ทำ
 ให้บนหัวของกูกโกมีเหาอาศัยอยู่และในปากก็มีแมงกินฟันอีกหลายตัว ที่เป็นอย่างนี้เพราะกูกโก
 กินลูกอมแล้วไม่แปรงฟัน กูกโกร้องไห้เพราะว่าปวดฟัน และก้คันหัวและเจ็บที่หัว กูกโกเดินมาหา
 เพื่อน เพื่อน ๆ ก็พากันวิ่งหนีกันหมด คุณครูเห็นกูกโกร้องไห้จึงเดินเข้าไปถามกูกโกว่าเป็นอะไร
 กูกโกเล่าให้คุณครูฟัง คุณครูจึงแนะนำการปฏิบัติตน กูกโกทำตามที่คุณครูบอก อาบน้ำทุกวัน สระ
 ผมเป็นประจำ แปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร ตั้งแต่นั้นมากูกโกก็เป็นเด็กรักความสะอาด
 และเป็นพี่รักของเพื่อนทุกคน

เรื่องย่อ เรื่องน้องปูเป้กับน้องบ๊อด
เรื่อง อัฒยลลิต อินทรียัม ภาพประกัน วรรณลลิต

น้องปูเป้เดินคุยกับน้องบ๊อด ซึ่งมาโรงเรียนในวันแรก น้องบ๊อดปวดท้องแต่ไม่เคยไปห้องน้ำที่โรงเรียน น้องปูเป้กำลังจะไปห้องน้ำจึงชวนน้องบ๊อดให้ไปพร้อมกัน น้องปูเป้กับน้องบ๊อดเดินไปบอกคุณครู คุณครูบอกว่าใช้ห้องน้ำแล้วล้างให้สะอาดด้วย น้องปูเป้เดินมาที่ห้องน้ำ และเลือกห้องน้ำที่สะอาดเพราะว่ามีห้องน้ำบางห้องสกปรกและมีกลิ่นเหม็น น้องปูเป้ใช้ห้องน้ำเสร็จก็ราดน้ำและออกมาล้างมือด้วยสบู่ และเช็ดมือด้วยผ้าที่สะอาด น้องปูเป้เห็นน้องบ๊อดออกจากห้องน้ำ แต่น้องบ๊อดไม่ได้ล้างห้องน้ำ น้องปูเป้และน้องบ๊อดก็จะเข้าไปบอก ทำให้ห้องน้ำของโรงเรียนสะอาดและน่าใช้

เรื่องย่อ เรื่องลูกหมีทำได้นะ
เรื่อง อัฒยลลิต อินทรียัม ภาพประกัน วรรณลลิต

ลูกหมีมาถึงโรงเรียนแต่เช้า สวัสดิ์คุณครูและเดินไปเล่นกับน้องวินและน้องเอิร์ธในห้องเรียนลูกหมีเล่นกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน ลูกหมีปวดปัสสาวะแต่ไม่ยอมไปห้องน้ำ เพราะกำลังเล่นอย่างเพลิดเพลิน ลูกหมีจึงยืนปัสสาวะตรงนั้น ทำให้พื้นห้องเรียนเปียก และมีกลิ่นเหม็น ชุदनักเรียนก็เปียก คุณครูเห็นจึงเดินมาหาลูกหมีและแนะนำว่าเวลาที่ลูกหมีปวดปัสสาวะต้องไปที่ห้องน้ำเพราะถ้าปัสสาวะในห้องเรียนจะทำให้ห้องเรียนมีกลิ่นเหม็น ลูกหมีถอดเสื้อผ้าและไปอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ น้องนุกเดินมาหาลูกหมีและพูดว่า ลูกหมีปัสสาวะในห้องเรียนไม่ดีนะ ทำให้ห้องเรียนเหม็นและก็อายเพื่อนด้วย ลูกหมีบอกว่าจะไม่ปัสสาวะในห้องเรียนอีกแล้ว ตั้งแต่นั้นมาเวลาปวดปัสสาวะ ลูกหมีก็จะไปห้องน้ำทุกครั้ง

ภาคผนวก ค

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการรับประทานอาหาร

วันที่ 1

หนังสือเรื่อง หนูนาน่ารัก

สาระสำคัญ	การช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร
จุดประสงค์	เด็กสามารถรับประทานอาหารได้เอง
เนื้อหา	การฝึกให้เด็กช่วยตนเองในการรับประทานอาหารโดยไม่ต้องคอยป้อนอาหาร
ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูร้องเพลงช่วยตนเองให้เด็กฟัง 2. เด็กร้องเพลงการช่วยตนเองตามครู 3. เด็กร้องเพลงการช่วยตนเอง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานเรื่อง น้องหนูนาน่ารัก 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร โดยครูใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - เด็กคนใดบ้างที่รับประทานอาหารโดยตนเอง - เด็กๆ อยากรับประทานอาหารได้ด้วยตนเองหรือไม่ เพราะอะไร 3. เด็ก ๆ ปฏิบัติ การรับประทานอาหารด้วยตนเอง
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุปว่าเด็กที่สามารถรับประทานอาหารได้เอง โดยไม่ต้องให้ใครคอยป้อน เป็นเด็กเก่งและน่ารัก
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงเราช่วยตนเอง 2. นิทานเรื่องหนูนาน่ารัก
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร 2. การปฏิบัติในการรับประทานอาหาร
	<u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
การช่วยตัวเองในการรับประทานอาหาร
วันที่ 2
หนังสือเรื่อง หนูนาน่ารัก

สาระสำคัญ	การให้เด็กรับประทานอาหารด้วยตนเองโดยใช้ช้อนส้อม
จุดประสงค์	เด็กสามารถใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหารได้
เนื้อหา ขั้นนำ	การฝึกให้เด็กใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร ครูนำจานข้าวและช้อนส้อมมาให้เด็กดู
ขั้นตอนการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานเรื่อง หนูนาน่ารัก 2. สนทนาเกี่ยวกับการรับประทานอาหารโดยใช้ช้อนส้อม 3. ครูสาธิตการใช้ช้อนส้อม และการตักอาหารรับประทาน 4. เด็ก ๆ ปฏิบัติ การรับประทานอาหารด้วยตนเองโดยใช้ช้อนส้อม
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร จะทำให้อาหารไม่หกเลอะเทอะและดูเรียบร้อย
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานเรื่องหนูนาน่ารัก 2. จานข้าว 3. ช้อนส้อม
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนาเกี่ยวกับการรับประทานอาหารโดยใช้ช้อนส้อม 2. การปฏิบัติโดยการใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร
	<u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
การช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร
วันที่ 3
หนังสือเรื่อง หนูนาน่ารัก

สาระสำคัญ	การช่วยตนเองในการรับประทานอาหารไม่ให้หกเลอะเทอะ
จุดประสงค์	เด็กรับประทานอาหารไม่ให้หกเลอะเทอะ
เนื้อหา	การฝึกให้เด็กให้รับประทานอาหารได้เองไม่ให้หกเลอะเทอะ
ขั้นนำ	ครูตักข้าวและวางช้อนส้อมและมีกับข้าวมาให้ให้นักเรียนดู
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานเรื่อง น้องหนูนาน่ารัก 2. ครูสาธิตการตักอาหารให้เด็ก ๆ ดู และสนทนาเกี่ยวกับการตักอาหารไม่ให้หกเลอะเทอะ 3. ครูขออาสาสมัครมาตักอาหารให้เพื่อนดู 4. เด็ก ๆ ปฏิบัติ การรับประทานอาหารด้วยตนเอง
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการรับประทานอาหารว่าไม่ควรรีบร้อนและตักอาหารแต่พอคำจะทำให้ไม่อาหารหกเลอะเทอะ
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานเรื่องหนูนาน่ารัก 2. จานข้าว 3. ช้อนส้อม 4. ตัวเด็ก
ประเมินผล	<p><u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาเกี่ยวกับการรับประทานอาหารไม่ให้หกเลอะเทอะ</p> <p>2. การปฏิบัติในการรับประทานอาหาร</p> <p><u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการแต่งกาย

วันที่ 1

หนังสือเรื่อง น้องนุกกับน้องนก

สาระสำคัญ	การสวมเสื้อถอดเสื้อและติดกระดุมถอดกระดุมเสื้อนักเรียน
จุดประสงค์	เด็กสามารถสวมเสื้อติดกระดุมและถอดเสื้อถอดกระดุมเสื้อนักเรียน
เนื้อหา	การช่วยตนเองในการสวมเสื้อถอดเสื้อและติดกระดุมและถอดกระดุมเสื้อนักเรียน
ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลงเราช่วยตนเอง 2. เด็กร้องเพลงเราช่วยตนเอง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานเรื่อง น้องนุกกับน้องนก 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการแต่งกายโดยครูใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - เด็กสวมเสื้อและติดกระดุมเสื้อได้เองหรือไม่ - เด็กถอดเสื้อและถอดกระดุมเสื้อได้เองหรือไม่ 3. ครูขออาสาสมัครออกมาติดกระดุมเสื้อและถอดกระดุมเสื้อในหนังสือ 4. เด็ก ๆ ปฏิบัติ การติดกระดุมและถอดกระดุมเสื้อของตนเอง
ขั้นสรุป	<p>เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการช่วยตนเองในการสวมเสื้อติดกระดุมหารถอดเสื้อ</p> <p>ถอกกระดุมเสื้อนักเรียน ว่าเป็นสิ่งที่เด็กทำได้เอง</p>
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงเราช่วยตนเอง 5. นิทานเรื่องน้องนุกน้องนก
ประเมินผล	<p>วิธีการสังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการแต่งกาย 2. การปฏิบัติการติดกระดุมและถอดกระดุมเสื้อ <p>เครื่องมือ แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการแต่งกาย

วันที่ 2

หนังสือเรื่อง น่องนุกกับน่องนก

สาระสำคัญ	การสวมกระโปรงหรือกางเกงและรูดซิปติดตะขอ
จุดประสงค์	เด็กสามารถสวมกระโปรงหรือกางเกงและรูดซิปติดตะขอได้ด้วยตนเอง
เนื้อหา	การช่วยตนเองในการรูดซิปติดตะขอสวมกระโปรงหรือกางเกงนักเรียน
ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลงเราช่วยตนเอง 2. เด็กร้องเพลงเราช่วยตนเอง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานเรื่อง น่องนุกกับน่องนก 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการแต่งกาย โดยครูใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - เด็กผู้หญิงสวมกระโปรงรูดซิปติดตะขอได้เองหรือไม่ - เด็กผู้ชายสวมกางเกงรูดซิปติดตะขอได้เองหรือไม่ 3. ครูขออาสาสมัครออกมารูดซิปติดตะขอสวมกระโปรงและกางเกงในหนังสือ 4. เด็ก ๆ ปฏิบัติ การรูดซิปติดตะขอสวมกระโปรงหรือกางเกงของตนเอง
ขั้นสรุป	<p>เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการช่วยตนเองในการรูดซิปติดตะขอสวมกระโปรงหรือ</p> <p>กางเกงของตนเอง ว่าเป็นสิ่งที่เด็กทำได้เอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ</p>
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงเราช่วยตนเอง 5. นิทานเรื่องน่องนุกน่องนก
ประเมินผล	<p><u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการแต่งกาย</p> <p>2. การปฏิบัติการติดกระดุมและถอดกระดุมเสื้อ</p> <p><u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการทำความสะอาดร่างกาย

วันที่ 1

หนังสือเรื่อง กุ๊กไก่รักความสะอาด

สาระสำคัญ	เส้นผมและศีรษะเป็นสิ่งที่ต้องทำความสะอาดอย่างเป็นประจำ
จุดประสงค์	เด็กสระผมอย่างเป็นประจำอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 ครั้ง
เนื้อหา	การรักษาความสะอาดเส้นผมและศีรษะอย่างเป็นประจำ
ขั้นนำ	1. ครูร้องเพลงสระผม 2. เด็กร้องเพลงร้องเพลงสระผมตามครู
ขั้นดำเนินการ	1. เด็กฟังนิทานกุ๊กไก่รักความสะอาด 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการสระผม โดยครูใช้คำถาม - ถ้าเด็กๆ ไม่อยากเป็นเหาต้องทำอะไร - ทำไมเหาจึงมาอยู่บนหัวของกุ๊กไก่ 3. เด็ก ๆ เล่นบทบาทสมมติการสระผม
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการสระผมทำให้ผมสะอาด และมีกลิ่นหอม ถ้าไม่สระผม ผมจะสกปรกมีกลิ่นเหม็น ก็จะมีเหามาอาศัยอยู่ด้วย เพราะเหาชอบอยู่บนผมที่สกปรก
สื่อ	1. นิทานกุ๊กไก่รักความสะอาด 2. ตัวเด็ก
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการสระผม 2. การเล่นบทบาทสมมติการสระผม
	<u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการทำความสะอาดร่างกาย

วันที่ 2

หนังสือเรื่อง กูกไกรักความสะอาด

สาระสำคัญ	การให้เด็กแปรงฟันทุกครั้งหลังการรับประทานอาหารเป็นการดูแล สุขภาพปากและฟัน
จุดประสงค์	เด็ก ๆ ทุกคนแปรงฟันหลังการรับประทานอาหารกลางวัน ที่โรงเรียน
เนื้อหา	การรักษาความสะอาดโดยการแปรงฟันหลังจากการรับประทานอาหาร
ขั้นนำ	1. ครูร้องเพลงแปรงฟันกันเถอะ 2. เด็กร้องเพลงแปรงฟันกันเถอะตามครู
ขั้นดำเนินการ	1. เด็กฟังนิทานกูกไกรักความสะอาด 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการแปรงฟัน โดยครูใช้คำถาม - ถ้าเด็ก ๆ ไม่อยากปวดฟัน หรือฟันผุ เด็ก ๆ จะต้องทำอย่างไร - เด็ก ๆ ต้องแปรงฟันอย่างน้อยวันละกี่ครั้ง 3. ครูสาธิตการแปรงฟันโดยใช้หุ่นฟันจำลอง 4. เด็ก ๆ ทำท่าทางการแปรงฟันตามคุณครู
ขั้นสรุป	การแปรงฟันเป็นประจำทุกครั้งหลังการรับประทานอาหารจะทำให้ฟัน แข็งแรง ไม่ผุ
สื่อ	1. นิทานกูกไกรักความสะอาด 2. เพลงแปรงฟันกันเถอะ 3. หุ่นจำลองฟัน และแปรงสีฟันจำลอง
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการดูแลฟัน 2. ความสนใจดูครูสาธิตและการปฏิบัติ <u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
 การช่วยตัวเองในการทำความสะอาดร่างกาย
 วันที่ 3
 หนังสือเรื่อง กูกไกรักความสะอาด

สาระสำคัญ	การแปรงฟันอย่างถูกวิธีจะทำให้ปากและฟันสะอาด
จุดประสงค์	เด็กแปรงฟันได้อย่างถูกต้อง
เนื้อหา	การแปรงฟันอย่างถูกวิธี เป็นการรักษาฟันทั่วถึงทุกซี่
ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำแปรงฟัน และยาสีฟันให้เด็กดู 2. เด็กร้องเพลงแปรงฟันกันเถอะ
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทานกูกไกรักความสะอาด 2. เด็กแจกแปรงสีฟันและยาสีฟันให้เด็ก 3. ครูพาเด็กไปที่อ่างล้างหน้า เพื่อแปรงฟัน 4. เด็ก ๆ ปฏิบัติการแปรงฟัน
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการแปรงฟันอย่างถูกวิธีจะทำให้ฟันสะอาดทั่วถึงทุกซี่ และควรแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหารจะทำให้ฟันไม่ผุ
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานกูกไกรักความสะอาด 2. เพลงแปรงฟันกันเถอะ 3. แปรงสีฟันและยาสีฟัน
ประเมินผล	<p><u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการดูแลฟัน</p> <p>2. ความสนใจดูครูสาธิตและการปฏิบัติ</p> <p><u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
การช่วยตัวเองในการใช้ห้องน้ำ
วันที่ 1
หนังสือเรื่อง น้องปูแป๊ะกับน้องบ๊ิด

สาระสำคัญ	เด็กบอกความต้องการของตัวเอง และช่วยตนเองในการไปห้องน้ำ
จุดประสงค์	เด็กบอกได้ว่าจะไปห้องน้ำและสวมรองเท้าก่อนเข้าห้องน้ำได้
เนื้อหา	ฝึกปฏิบัติการช่วยเหลือตนเองในการไปห้องน้ำ โดยบอกคุณครูก่อนไปห้องน้ำและสวมรองเท้าเข้าห้องน้ำ
ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูร้องเพลงเราช่วยตนเอง 2. เด็กร้องเพลงเราช่วยตนเอง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทาน น้องปูแป๊ะกับน้องบ๊ิด 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำ โดยใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็ก ๆ จะไปห้องน้ำต้องทำอะไร - ทำไมต้องสวมรองเท้าก่อนเข้าห้องน้ำ 3. เด็กปฏิบัติในการไปห้องน้ำ
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุป ก่อนที่เด็ก ๆ จะไปห้องน้ำต้องขออนุญาตคุณครู และต้องสวมรองเท้าเพราะในห้องน้ำมีพื้นเปียก จะทำให้ถุงเท้าเปียกและป้องกันสิ่งสกปรกมาเยือน
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานก๊ากไกร้ความสะอาด 2. เพลงเราช่วยตนเอง
ประเมินผล	<p><u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในการใช้ห้องน้ำ</p> <p>2. การปฏิบัติการใช้ห้องน้ำด้วยตนเอง</p> <p><u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
การช่วยตัวเองในการใช้ห้องน้ำ
วันที่ 2
หนังสือเรื่อง น้องปูเป้กับน้องบ๊อด

สาระสำคัญ	การปฏิบัติการใช้ห้องน้ำได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง
จุดประสงค์	เด็กปฏิบัติการใช้ห้องน้ำได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง
เนื้อหา	การปฏิบัติตนในการใช้ห้องน้ำได้ตามลำดับขั้นตอนถูกต้อง
ขั้นนำ	สนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้ห้องน้ำ
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทาน น้องปูเป้กับน้องบ๊อด 2. ครูพาเด็กไปห้องน้ำและให้อาสาสมัครมาสาธิตการใช้ห้องน้ำ 3. เด็กปฏิบัติการใช้ห้องน้ำครั้งละ 1 คน
ขั้นสรุป	เด็กและครูร่วมกันสรุป เข้าห้องน้ำต้องทำความสะอาดโถส้วม และทำความสะอาด หลังการใช้ห้องน้ำ ล้างมือหลังการใช้ห้องน้ำ และเช็ดมือให้แห้ง
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานก๊ากไกร้รักษาความสะอาด 2. ตัวเด็ก 3. ห้องน้ำ
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในการใช้ห้องน้ำ 2. การปฏิบัติการใช้ห้องน้ำตามขั้นตอนด้วยตนเอง <u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการปัสสาวะ

วันที่ 1

หนังสือเรื่อง ลูกหมีทำได้นะ

สาระสำคัญ	บอกความต้องการของตัวเอง เมื่อต้องการที่จะปัสสาวะ
จุดประสงค์	เด็กสามารถบอกได้ว่าต้องการจะปัสสาวะ
เนื้อหา	การบอกความต้องการของตนเองเมื่อต้องการปัสสาวะ
ชั้นนำ	1. เด็กฟังครูเราช่วยตนเอง 2. เด็กร้องเพลงเราช่วยตนเอง
ขั้นตอนการ	1. เด็กฟังนิทาน ลูกหมีทำได้นะ 2. ครูและเด็กสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน โดยครูใช้คำถาม - ทำไมลูกหมีจึงปัสสาวะใส่กางเกง - ลูกหมีเป็นเด็กเก่งหรือไม่ที่ปัสสาวะในห้องเรียน 3. ครูพาเด็กไปห้องน้ำและถามว่าใครต้องการจะปัสสาวะบ้าง
ขั้นสรุป	เด็กและครูสนทนาและสรุปว่า เมื่อเด็ก ๆ ปวดปัสสาวะก็ให้รีบไปห้องน้ำ ไม่ควรที่จะหวงเล่นเพราะจะทำให้ไปห้องน้ำไม่ทันทำให้ปัสสาวะใส่ กระโปรงหรือกางเกง
สื่อ	1. นิทานเรื่องลูกหมีทำได้นะ 2. เพลงเราช่วยตนเอง
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน <u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย
 การช่วยตนเองในการปัสสาวะ
 วันที่ 2
 หนังสือเรื่อง ลูกหมีทำได้นะ

สาระสำคัญ	เด็กเดินไปห้องน้ำได้ด้วยตนเอง โดยที่ไม่ต้องให้ครูพาไป
จุดประสงค์	เด็กสามารถเดินไปห้องน้ำได้เองทุกคน
เนื้อหา	การฝึกให้เด็กไปห้องน้ำด้วยตนเอง
ขั้นนำ	ครูให้เด็กเข้าแถวและเดินไปคู่มือสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทาน เรื่อง ลูกหมีทำได้นะ 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการไปห้องน้ำ โดยครูใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็กๆ ปวดปัสสาวะจะทำอย่างไร - เด็ก ๆ ต้องให้คุณครูพาไปห้องน้ำหรือไม่ 3. เด็กปฏิบัติตนในการไปปัสสาวะ
ขั้นสรุป	เด็กและครูสนทนาและสรุปว่า เมื่อเด็ก ๆ ปวดปัสสาวะก็ให้บอกคุณครูและเดินไปห้องน้ำด้วยตนเองไม่ต้องให้ใครพาไป
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานเรื่องลูกหมีทำได้นะ 3. ห้องน้ำ
ประเมินผล	<u>วิธีการสังเกต</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการไปห้องน้ำ 2. การปฏิบัติเมื่อไปปัสสาวะ
	<u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการใช้หนังสือส่งเสริมการช่วยตนเองของเด็กปฐมวัย

การช่วยตัวเองในการปัสสาวะ

วันที่ 3

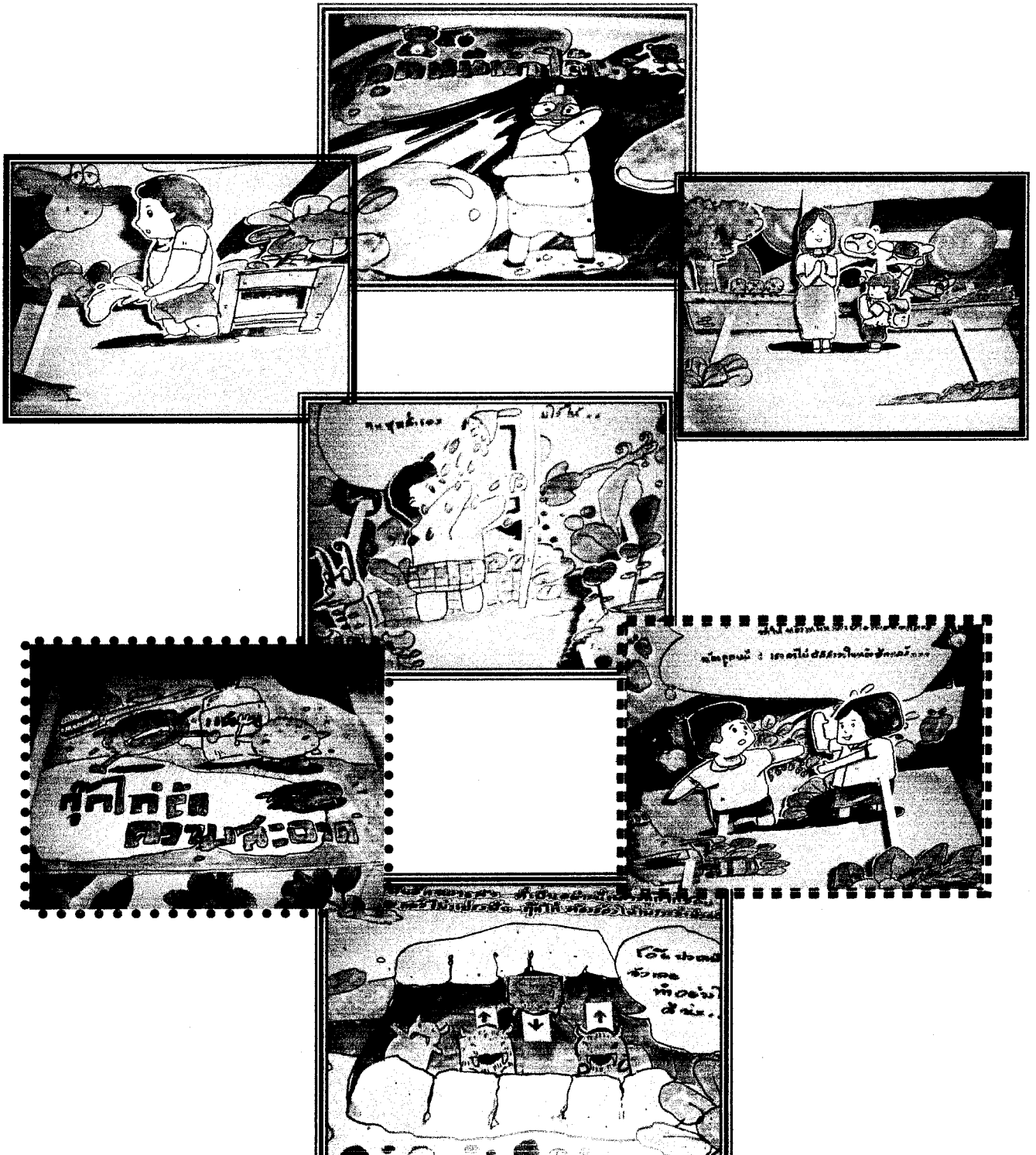
หนังสือเรื่อง ลูกหมีทำได้นะ

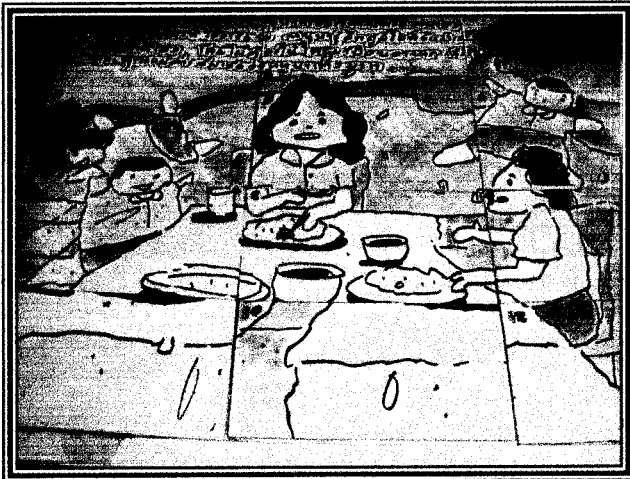
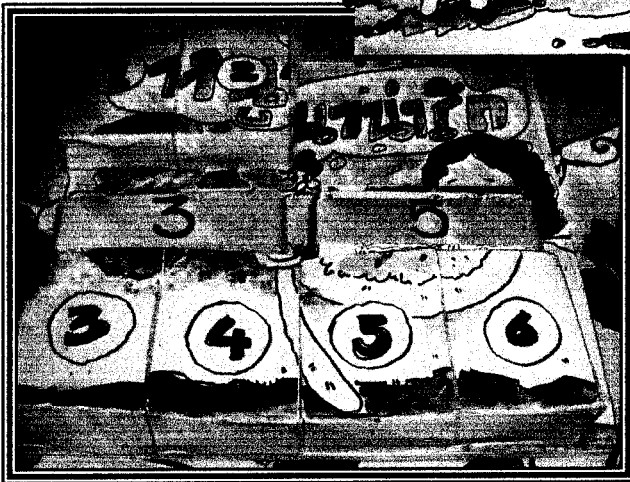
สาระสำคัญ	เด็กอาบน้ำและชำระความสะอาดร่างกายของตนเอง
จุดประสงค์	เด็กสามารถอาบน้ำชำระสิ่งสกปรกได้ด้วยตนเอง
เนื้อหา	การอาบน้ำชำระสิ่งสกปรกและทำความสะอาดร่างกายของตนเอง
ขั้นนำ	เด็กและครูร่วมกันร้องเพลงเราช่วยตนเอง
ขั้นดำเนินการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฟังนิทาน เรื่อง ลูกหมีทำได้นะ 2. เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับการชำระความสะอาดร่างกาย โดยครูใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็กๆ ปัสสาวะใส่กระโปรงหรือกางเกงจะทำอย่างไร - เด็ก ๆ ต้องให้คุณครูพาไปห้องน้ำหรือไม่ 3. ครูขออาสาสมัครและสาธิตการชำระความสะอาดในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
ขั้นสรุป	เด็กและครูสนทนาว่า ถ้าร่างกายสกปรกก็ควรทำความสะอาดร่างกายในส่วนนั้นหรือถ้าสกปรกก็ควรที่จะอาบน้ำ
สื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิทานเรื่องลูกหมีทำได้นะ 2. เพลงเราช่วยตนเอง
ประเมินผล	<p><u>วิธีการสังเกต</u> 1. การสนทนาตอบคำถามเกี่ยวกับการชำระความสะอาดของร่างกาย</p> <p><u>เครื่องมือ</u> แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

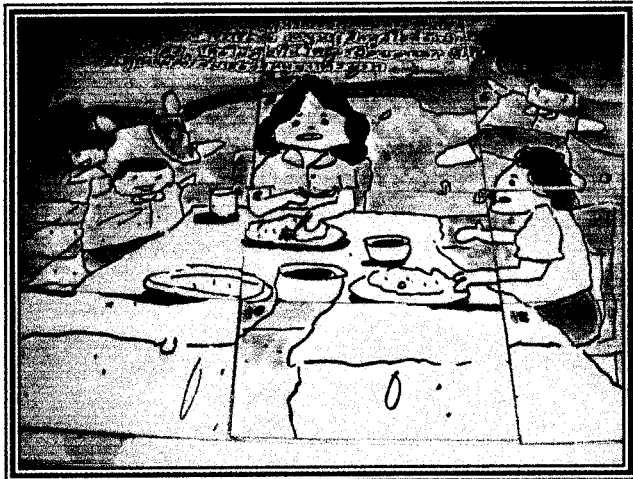
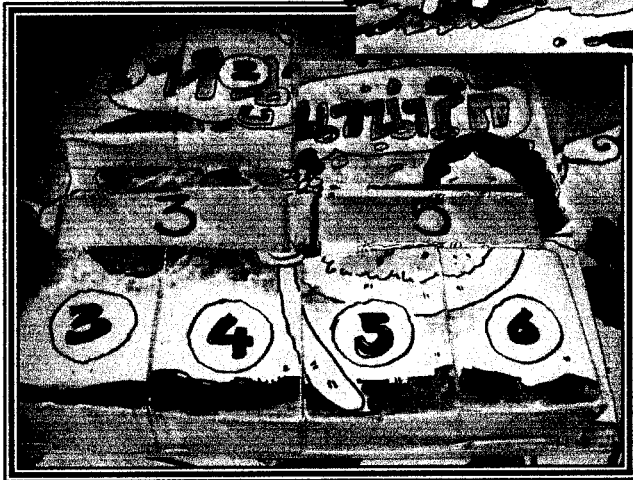
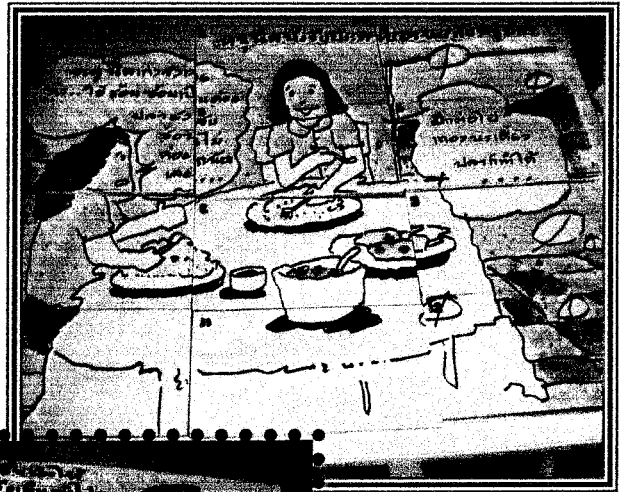
ภาคผนวก ง

ตัวอย่างหนังสือส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย

ตัวอย่างหนังสือนิทาน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวอัญชลี อินทรีย์ม
วัน เดือน ปีเกิด	9 พฤษภาคม 2519
สถานที่เกิด	อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	ค.บ. สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ เกียรตินิยมอันดับ 2
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านห้วยช้างแหง อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก
ตำแหน่ง	ครู คศ. 1